

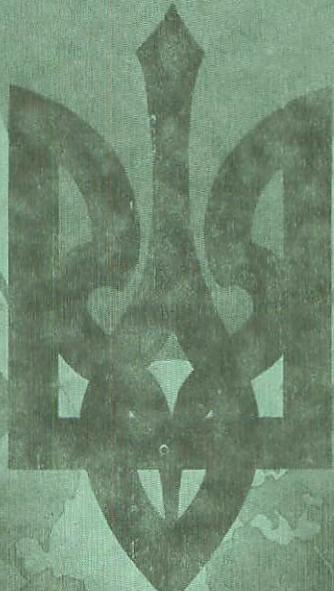
ВІСНИК

ОРГАН

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД
УКРАЇНИ

СВОБОДА
НАРОДАМ

СВОБОДА
ЛЮДИНИ

ВИДАЄ
РЕДАКЦІЙНА КОЛЄГІЯ

P.O. BOX 304 ST. D
NEW YORK 3, N.Y.

СВОБОДА НАРОДАМ!

СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

ОРГАН

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

КВАРТАЛЬНИК

ЗМІСТ:

стор.	стор.
1. За принципи дій, а не за групові інтереси	1
2. Відозва до Гриців	Д. Д..... 4
3. Дух Нації	д-р А. Т..... 9
4. На фронті комуністичного запілля	.... Н. Ю. О..... 21
5. Компроміси і консолідація	... Е. Л..... 25
6. Логіка конечності	 27
7. Еволюція українського московофільства	М. Б..... 30
8. В прагненні до великого	..... С. Г..... 33
9. Українська проблематика в світлі румунської історично-політичної науки	Л. Б..... 36
10. На вимогу часу	 46
11. З організаційного життя ООЧСУ	 48
12. Жертви	 53

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

P. O. Box 304, Cooper Sta,
NEW YORK 3, N. Y.

РІК VI. Ч. 3 (53)

ЛИПЕНЬ—ВЕРЕСЕНЬ, 1952

ЦІНА 50 ЦНТ.

ВІСНИК

За принципи дії, а не за групові інтереси

(З ПРИВОДУ 5-ГО КОНГРЕСУ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ)

Ні один із чотирьох попередніх конгресів американських українців не викликав такого загального заінтересування та так живої дискусії в пресі всіх українських політично-партийних напрямків в ЗДА, як пятий Конгрес, що відбувся в липні 1952 р. Гаряча полеміка провадилася в пресі вже перед Конгресом і в звязку з цим багато українців ставило питання: Чи причиною цього є справді якісь важливі справи, чи може все те тільки — „багато галасу знечевя“?

Постороннім глядачам могло здаватися, що вся баталія зводиться тільки за те, хто на майбутнє матиме вирішний вплив на Український Конгресовий Комітет Америки: середовище УН Ради, чи прихильники революційно-визвольної боротьби. Та таке враження могло зродитись тільки з поверхової обсервації назверхних вивів. А вже повним спростаченням проблеми було твердження одного із речників „демократичного“ середовища будьто би вся справа лежала в особах, мовляв, — весь спір ішов за те, чи в новій управі УККА буде п. Х. чи У. Думаємо, що наявність примітивізму й спростачування проблеми таким ставленням справи аж надто впадали в вічі й самому авторові згаданого твердження і тому він свою статтю в „Свободі“, в якій ставив таке твердження, не схотів підписати своїм ім'ям.

Насправді ж ішло про речі куди серйозніші: Ішло саме про визначення ролі і місця україн-

ської іміграції В ПРОЦЕСІ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ПРО КОНЦЕПЦІЮ СТАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ НА МІЖНАРОДНОМУ ФОРУМІ, ОТЖЕ — ПРО РЕЧІ ЗАГАЛЬНО-НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ І ЗАСАДНИЧІ.

Ясна річ, що ішло теж і про майбутній вплив середовищ на працю УКК, і навіть теж про поодинокі особи; та власне — теж, бо ж ідеї й концепції здійснюються не самі собою, а за посередництвом середовищ, установ і осіб. Та коли ішло про скріплення, чи послаблення впливів того чи іншого середовища, чи про включення або виключення з керівних органів УККА тої чи іншої особи, то тільки тому, що ті середовища, й ті особи є реалізаторами відомих загалові ідей і концепцій. Якщо, для прикладу, прихильникам революційно-визвольної концепції, могло б іти про послаблення впливів середовища, яке називає себе „демократичним“, то зовсім не тому, що це середовище інше, не наше, ні тим більше не тому, що воно себе так чи інакше називає, а тільки тому, що концепції і тактику політичної дії цього середовища, виявлені в політичній дійсності польської та німецької окупації і після другої світової війни ми вважаємо небезпечними і шкідливими для загально-української справи. Або: якщо ми вимагали, щоб проф. Вєтухів як особа відійшов з керівних органів УККА, то причиною того була тільки його відома несубординація обовязуючій постанові

УККА, як теж його недавня сумна роль ініціатора в розбитті українського суспільно-громадського життя в Європі, отже — питання громадської моралі й суспільного правопорядку, а не справи персонального характеру.

Питання впливу середовищ та персонального складу керівних органів УККА входили, значить, в гру лише настільки, наскільки вони вяжуться з основними проблемами, загально-національного характеру. А тими основними проблемами, як ми вже зазначили, були: визначення місця і ролі української іміграції в процесі визволення України та концепція ставлення української справи на міжнародному форумі. Для чіткості пригадуємо, що хоч УККА репрезентує лише українську спільноту ЗДА, тобто лише частину української спільноти поза межами України, то в нікого немає мабуть сумніву, що в сьогоднішній політичній ситуації якраз вона, будучи одночасно частиною державного організму ЗДА, має вирішне значення.

Питання визначення ролі й місця української іміграції та форми і змісту її політичної акції поставило перед українською спільнотою в ЗДА само життя. УККА, як її репрезентант, проаналізувавши проблему основно, в корисній віддалі від центру партійних спорів, знайшов і накреслив у своїй політичній платформі в минулому періоді своєї каденції ясну відповідь: українська спільнота — як і вся інша українська іміграція, — в ЗДА, мусить виступати і діяти НЕ В ІМЕНІ, АЛЕ В ІНТЕРЕСІ української справи. В імені українського народу повинен говорити сам український народ. Обовязком українців, які перебувають поза Україною є — звернути увагу світу на змагання українського народу й на його сучасне положення та помагати всіми силами в його боротьбі за здобуття і закріплення української самостійної, соборної держави. Виходячи з такого залеження УККА поставив особливий наголос на інформування політичних чинників ЗДА та американського загалу про сучасну визвольну боротьбу українського народу на Рідних Землях, про характер і цілі революційно-збройної боротьби Української Повстанської Армії, якою керує політичний провід непокореної України — Українська Головна Визвольна Рада. Таким способом УККА звернув увагу заінтересованим політичним чинникам, що питання національно-державної суверенно-

сти і соборності України це не теоретична концепція гурту імігрантів, але жива проблема політично зрілої і незламної в прямуванні до своєї мети нації, яка ніколи не зрезигнує зі своїх слушних вимог і яка, не лякаючись ніяких жертв, стає до боротьби за свої права проти кожного окупанта. Це було переконливою пригадкою для всіх заінтересованих, що заспокоєння партійних амбіцій іміграційних гуртів, чи й навпаки заперечування й невтралізування тих гуртів не заторкає суті української проблеми, яка ятре там, на українських землях. Тому то, коли на всі меморіали „державних центрів“, які виступаючи в імені цілого народу не переставали через те бути тільки еміграційним гуртом, відповідали лише реєстраційні відділи дотичних урядів посвідкою одержання меморіалу, то в той сам час меморіали Українського Конгресового Комітету, який виступав в імені тільки української спільноти в ЗДА, але за те звертав увагу не на себе, а на сучасну боротьбу українського народу на його рідних землях, знаходили голосний відгомін і зацікавлення чільних політиків і державних мужів ЗДА.

Принципи політичної діяльності Українського Конгресового Комітету, схоплені головою УККА проф. Л. Добрянським в 10 точках і визнані за попередньої каденції офіційною платформою УККА, в основному подібні до концепції політичної дії українського революційно-визвольної табору. Можливість впливу тієї концепції на формування платформи УККА досить імовірна; але, на кашу думку, оба ті явища формувалися самостійно. Їхня ж подібність походить з того, що так сучасний український революційно-визвольний табір, як і загал давньої української іміграції в ЗДА не порвали духовоморальних звязків зі своїм народом, як це мало місце, на жаль, у випадку різних українських еміграційних партій, а через те й уміли думати й відчувати в один такт з тим народом, з другої ж сторони вони зберегли завдяки цьому здорове розуміння патріотизму і в основу своєї дії клали добро загальної справи, та здоровий політичний глузд, а не партійно-гуртовий інтерес. В кожному випадку муситься признати, що сперта на цій платформі діяльність УККА за попередньої каденції принесла величезні користі українській визвольній справі, зумівши поставити її в належному свіtlі перед чужинцями та

зайнтересувати нею широкі круги американського громадянства.

Але все те не подобалось гуртові еміграційних політиків з-під стягу УН Ради, які, ні трохи не переймаючись історичною оцінкою їхньої постави на рідних землях в час ворожих окупацій, хотіли б виступати перед світом як єдиний носій і репрезентант української самостійницької справи. В ім'я того вони хотіли б здобути домінуючий вплив на УККА так, як це вони перед кількома роками пробували зробити спеціальним „декретом“ „міністра“ УНР з усіма суспільно-громадськими централями української еміграції в західно-європейських державах. В ім'я того вони вимагали теж, щоб і УКК, за їх прикладом, перестав говорити світові правду про сьогоднішню Україну й замість того вмовляв, що в Україні немає від тридцяти літ нічого крім плачу й тужливого вичікування повороту „державного центру УНР“.

Зрозуміло, що в такій ситуації прихильники революційно-візвольної концепції мусіли подбати, щоб дотогочасна політична платформа УККА, сперта на визнаванні УН Ради, як, обєднання певної частини української еміграції і УГВР Ради як КЕРІВНИКА СУЧАСНОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ була збережена для збереження чіткості самої суті української проблеми.

Другим завданням було — зберегти єдність обєднання всієї української спільноти в ЗДА. Бо хоч з одної сторони ясно, що середовище УН Ради, яке гнане хворобливими гуртовими амбіціями в ім'я партійних інтересів не завагалось заперечувати й знецінювати сучасну боротьбу українського народу за свої права, являється лише перепоною в політичних акціях на міжнародному форумі, то, з другої сторони, не можна переочувати того, що в сьогоднішній політичній ситуації організаційна єдність всієї української спільноти в ЗДА в рамках УККА є дуже міцним атутом. Практично беручи — в інтересі української візвольної справи мусіло бути збережене чітке ідейне обличчя прихильників революційно-візвольного табору і, одночасно, збережена організаційна єдність всієї української спільноти в Злучених Державах Америки.

Ясно, що здійснення тої на перший погляд протирічності було завданням нелегким і могло

прийті тільки при наявності політичного вироблення і здисциплінованості прихильників революційно-візвольної боротьби. Перебіг Конгресу доказав, що покладані на них сподівання зовсім виправдані. Зокрема, річевість і тактовність у виступах і, насамперед, їх взірцева холоднокровність при демонстративному привітанні уенрадівцями представника УН Ради д-ра Витвицького як противставлення демагогічним виступам діячів типу інж. Красноноса та неприємній мельниківсько-соціалістичній авантюрі у звязку з виступом представника УГВР М. Лебедя найпереконливіше задемонстрували всім присутнім різницю політичної культури й громадського вироблення двох тaborів.

Організаційне поєднання двох тaborів вимагає певного компромісу і ділових уступок від обох сторін. Зрозуміло, що навіть найдрібніші уступки в користь противника можуть викликати деяке невдоволення у тих, що ті уступки роблять. Тому й зрозуміло, що деякі застереження з приводу пороблених уступок могли мати й деякі учасники Конгресу, та вони мусіли зникнути і в них по освідомленні, що основні завдання, які поставили собі прихильники сомостійницько-візвольного фронту, на пятым Конгресі американських українців осягнено: ДОТЕПЕРІШНЮ ЗДОРОВУ ПЛЯТФОРМУ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТИ УККА ЗБЕРЕЖЕНО, ехидний плян розбити УККА (на взір недавнього ЦПУЕ і СУН в Німеччині) знівечено. Постанову Конгресу про те, що УККА вестиме й на майбутнє свої політичні акції в оперті на сучасній боротьбі українського народу на Рідних Землях, якою керує сучасний політичний провід українського народу — Українська Головна Візвольна Рада — прийнято ОДНОГОЛОСНО, без будь-яких застережень з чиєїсь сторони. Що ж до резолюції про УН Раду, то представники ООЧСУ, СУМА, Т-ва б. вояків УПА та Товариства Прихильників Візвольної Боротьби України склали виразну декларацію, що їхне „так“ до цілості резолюцій, не відноситься до резолюції про УН Раду, яка тим самим є резолюцією тільки прихильників УН Ради. Подібну заяву склали й представники організації гетьманців.

*

Пятий Конгрес американських українців — це тільки один із епізодів діяльності УККА. Прий-

нята постановою Конгресу плятформа політичної дії УККА матиме вартість настільки, наскільки вона буде респектована керівними органами УККА. Річ у тому, що до всіх керівних органів у висліді конечного компромісу ввійшли, як відомо, не тільки оборонці тієї плятформи, але й її противники, які згідно зі своїм наставленням і на майбутнє старатимуться зводити діяльність УККА на бездоріжжя партійного політиканства. Це заставляє українську спільноту в ЗДА бути ввесь час стороною. Інтереси поодиноких партій — це справа їхніх членів і прихильників і тому УККА не повинен ангажуватися в тому ні політично, ні фінансовою піддержкою

котроїсь з еміграційних партій, або обєднання частини їх. ЗБЕРІГАЮЧИ СВОЮ СУВЕРЕННІСТЬ УКРАЇНСЬКИЙ КОНГРЕСОВИЙ КОМІТЕТ АМЕРИКИ ЯК ОБЄДНАННЯ ТА ЄДИНИЙ РЕПРЕЗЕНТАНТ ВСІЄЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В ЗДА МУСИТЬ І В МАЙБУТНЬОМУ ПРАЦЮВАТИ В ІНТЕРЕСІ ЗАГАЛЬНО-УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ, СПИРАЮЧИСЬ І ВИКОРИСТОВУЮЧИ В УСІХ СВОЇХ ПОЛІТИЧНИХ АКЦІЯХ У КОРИСТЬ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ВСІ ДОТЕПЕРІШНІ ЗДОБУТКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ І ЙОГО СУЧАСНУ РЕВОЛЮЦІЙНО-ЗБРОЙНУ БОРОТЬБУ НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ.

Д. Донцов

Відозва до Гриців

"The age of chivalry is gone. That of sophists, economists and calculators has succeeded."

Edmund Burke.

В тяжких муках народжується ідея націоналізму на Україні, бита й торощена ударами ззовні, підточувана зсередини "рідною" хробачнею.

Три основні типи українця, геніяльно виведені Гоголем, живуть і досі на цій землі. Це — козак, сентиментальний хахол (ковбаса, чарка, жінка, хуторець) і "презрений малорос", донощик, спекулянт, чи гангстер. Перший тип, в більшій кількості, народжується в нашій нації щойно від 50-х літ. Мішанина з двох останніх типів все ще стрічається серед нашої інтелігенції. Що найтрагічніше — і серед так званої "провідної верстви". Цих людей виріжняє органічна відраза до всякого "авантурництва" в політиці, "авантурництвом" була ж і революційна акція ОУН в Галичині і проголошення держави в 1941 р. і боротьба повстанчої армії на Україні... Виріжняє цих людей інстинкт добре вимуштрованого пса, який улесливо махає хвостом перед паном, і переконання, що на чий возі їдеш, того ї пісню співати мусиш... Патріотизм націоналістів вони таврували як щось "аморальне". Справжній, моральний патріотизм — як вони вчили — "проявлявся в літера-

турі, в національних піснях, в національних гимнах, в обходах, в одязі, в улюблених барвах, в потравах і пр." ("Нова Зоря") — мережки, голубці і хор! І — заїла злоба до тих, які кидали камінь в стоячу воду їх "благоденствия".

Шенченка товкмачили вони як бабу-плачку над "стражданнями народу". І — ще задовго перед большевиками, кастрували його вогненне слово на "образ і подобіє" своєї кастрацької душі. Славнозвісні рядки "Кобзаря" "Наша дума, наша пісня не вмре, не загине" — видумані і впхані в Посланіє "До Основяненка" П. Кулішем. У Шевченка ж було "Наш завзятий Головатий не вмре, не загине, ось де люде наша слава, слава України" — не в пісні, не в хорі і голубцях, а в шаблі козацькій, якої останнім представником — за доби Шевченка — був отаман Головатий...

Але такого Шевченка сентиментальні "хахли" не приймали, ні його ненависті до "москалів поганих" ("шовінізм"), ні його "Гайдамаків" ("розбійники, вори!") ні його "Заповіту" ("жадоба крові"), ні його великої любові до геройчного.

О. Пчілці, що відважно виступала в обороні духа нації, радив Чикаленко не займатися політикою, а писати про вишивки і моди... "Прогресисти" не терпіли її за "прямоліністю її думання". Їх "вражала різкість її доган і неприхильне поведіння з усіми, кого вона вважала не досить націоналістичних переконань". Її "вважали шовіністкою в найбільшім значенню слова" — постать осоружна хахлацькому смаку.

Холодно сприйняли хахли і Лесю Українку. Те, що Леся на Україні під Москвою бачила "неволю бісурменську", що таврувала тих, які "лизали п'ятирічки Москві" і які боялися "розливу кропи" ("Боярня") — відчучувало від неї загал "тверезих" жабокровних земляків.

Те, що таврувала поетка тавром зрадників — живих і ненароджених земляків, які простиували свій хист переможцям, які камяніли перед обличчям московської Медузи ("Оргія") — відчував не один сучасник-хахол як удар в лиці.

Несприйнятими лишилися в Галичині в 1920-х і 1930-х рр. Маланюк, Ольжич, Мосендр, Теліга. На імпрезах і обходах, — не їх, які горіли полум'ям щойно відшумілої епопеї, деклямували, а Тичину, Рильського, Лепкого... Божицем рідних Панців — лишався М. Драгоманів. Радив виступати з "мінімальнішими" програмами; бо виступати з гаслом самостійності — значило "шкодити українській справі". Міхновський, який приніс це гасло, був хутко здезаувований. На своїм прапорі молодь тодішня замість Мазепи і Хмельницького — виписала Маркса і Бебеля . . . була РУП, стала УСДРП.

Спроби, в 1913 р., підняти знову вгору ідею власної державності — стрілися з однозгідним осудом всіх Панців. Їх преса бундючно заявляла, що цим "авантурницьким" шляхом — "українська демократія не піде", та що самостійницькі погляди — "на щастя не мають жодного успіху серед нашого громадянства".

В 1917 р. нагло пробуджена, серед війни і революції, українська стихія, вихована не на Маркса, а на Шевченкові і на спогадах минулого — жадала від свого проводу: "не переговорами з москалями, а кулаком!" — рішаймо нашу велику справу! Не треба "випрошувати ласки від відвічних ворогів!", "будьте твердими, сильними, беріть владу в руки!" (Спогади Ю. Тютюнника)... Лиш у відповідь Панци проголосували, що національну революцію робиться "без вибухів і без братовбивчої різni" . . .

що провід "зовсім не має на меті брати державну владу в свої руки" . . . що треба "охолоджувати температуру самочинності і революційності мас" . . . що "не час виступати з демагогічними гаслами самостійності", бо з ними виступають "пайгірші бандитські елементи" ("Відродження нації" В. Винниченка, "Борітесь-поборете" М. Грушевського) . . . що ці елементи — непоправні Дон-Кіхоти, а героями дня — є Панци. Не власна влада, а чужа імперія! Не "кулак" — а переговори і просьби! "Мягкотіл соглашателі" — угодовці — так в хвилину просвітку охрестив наших тодішніх Панці і себе самого — незабутній Володимир Кирилович. Многих духовно переродила жахлива дійсність і непримиримість противника. І тоді прийшли дні слави і боротьби 1917-21 рр. Але навіть тоді Панци не вгамувалися! Скільки їх продерлося в дипломатію воюючої України, агітуючи за кордоном за "федерацію" — з окупантами (Панейко, Марголін)! Скільки стали славословниками Кремля — повернувшись з еміграції під займання. В Галичині, по невдачі Листопадового Зриву, були спроби бувших січовиків зорганізуватися в окрему партію. Спроби не вдалися, перемогли Панци. А коли почалася пропаганда і акція націоналізму, Панци, що займали чоловікі позиції національного життя, — кинули на націоналістів клятву, бо останні "вели поміж українським народом більш руйницею працю, аніж комуністи" (О. Назарук), які все таки зробили на Україні "багато позитивного" (як твердили ес-ери).

На сором нам, є ще й тепер органи фарисеїв, які ідею націоналізму, яка підняла молодь 1930-х років на шлях революції проти чужинців — називають ідеєю "аморальності, терору і насильства".

Нащо в сотні раз пригадувати ці болючі факти минулого? На те, щоби встановити родовід нинішніх Панців. Бо порода хитрих Паньків не перевелася й досі. Однаковою лишилася їх вдача. Однакове й замилування до т.зв. "мурялиної праці", якою виходиться Україну; однакове низьколонство перед чужими Пилатами; однакова ненависть до ідеї націоналізму, до ідеї власної сили і власної Правди; однакові претенсії, що вести націю мають тільки Панци, тільки політичні круті і герої залаштункових політичних торгів на базі "мінімальнішої" програми...

Це була їх програма перед 1939 р. Цю програму переводили вони по ріжких комітетах під Гітлером і цю ж програму "льояльної співпраці" запропонували большевикам по першій московській окупації Галичини. І вони ж таврували ім'ям бандитів і таврутуть досі тих, які пішли і проти Німеччини і проти Москви, не з "мінімальнішою", а з максимальною програмою.

Коли на Україні, закутій в сталінський намордник у перше по 20-х літах почули знову клічний дзвін, який гудів під час національної революції 1917-21 рр., то принесли його туди не — нині й вовіки віків — лояльні Панци, а ненавиджені й плюгавлені ними націоналісти. Коли там знову в 1941-44 рр. посіяно зерно ідеї боротьби за незалежність — то сіячами тої ідеї, її борцями й мучениками, **були тільки націоналісти.**

Але — настав "мир" і — нова еміграція зародилася від "презрених малоросів", прісно-льояльних рутенців і спекулянтів з претенсіями обеднувати і вести народ. Світ цілий здрігався, чекаючи зі страхом грядучої катастрофи. Сильні цього світу бояться неминучого зудару і стараються його по можливості зіпхнути на плечі дітей, або внуків ("після нас — хоч потоп!"). На нині-ж не задиратися з агресором! Не образити його за-острим словом, за-рішучим тягом.

Цю конюнктуру влет збагнули наші Панци. І відразу витягли з музеїв побляклі портрети "мягкотілих соглашателів" з їх "мінімальнішими" програмами і з їх ненавистю до "бандитів" — протрети Мих. Драгоманова і Волод. Винниченка і організують довкола своїх ідолів всенаціональний культ вічного Хахла, готового на всякі послуги. Заслужені майстри угоди забалакали про те, що "говорити ж можна з усіми!" Хочби й з тими, що з України білу Ліберію роблять, або хочуть зробити для Маленькових, Кагановичів, Керенських, або їх "свободолюбивих" чужинецьких протекторів. А головно, про що ходило, це задоптати єдину чисту і яскраву, неприміриму ідею — ідею націоналізму, яка муляла очі не тільки москалям, але й поцейбічним інтернаціональним мафіям, яким готові були завжди вислужуватись рідні кандидати на українських Гахів, чи Бенешів. Цим останнім удається навіть многих з націоналістів "перехрестити" на свою "віру". Скільки ж то з них повібралися у випожичені старі ліберії "простонародньої республіки", скільки засвоїли мову

швейківських "сальонів", з їх "прогресом", "волею народу", з очерненням "шовіністичного вузького націоналізму!" Скільки ж то з них прийняло і рекламиувало "достіження октября" — з колхозною панциною, з "демократичним" тоталітаризмом, з простяганням "братньої долоні московському народові" і пр.

"Патріотичні" журнали містять "Листи до Редакції" про те, що у вільній Україні "мусить бути бодай поверхно затримана форма колхозу", бо "колхоз сам в собі не є злий", що "радянська система і пропаганда таки залишила свій слід в ментальності тих людей", а з цим треба ж числитися. Що не можна ж "так безшабашно осуджувати в чамбул все радянське", себто все московське... Що многі українці там "наставлені до неї позитивно", до тієї московської системи... Що Москва запровадила на Україні "і деякі корисні речі" ("Нові Дні", липень б.р.). А редакція "хоч тримається проти-ліежних поглядів" — все ж ласково дає затрувати серця своїх читачів подібною большевицькою пропагандою якогось трусливого й схамілого рутенського раба... Бо мусить же бути "вільна виміна думок!"

Панца є "об'єктивний", нема в нього "односторонності" й "нетолерантності", нема або "так", або "ні".

І скільки ж то є на еміграції подібних часописів, де йде пропаганда "корисних речей", гвалтом і терором запроваджених москалями на Україні! Там же і деінде намагаються спотворити спогади великого зrivу 1917-21 рр., і сплюгавити пам'ять людини визвольного руху, саму ідею того руху! Швейківські критики продовжують копати своїм копитом усе, що дала і дає сильного, горючого, героїчного наша література останніх десятиліть. Осоружна тим "критикам" тематика і проблематика України в вогні. Це все в очах Швейків є "барабанциною"! Це все "політика в літературі"! Це — "емігрантські ілюзії" — шукати на Україні "якихсь несамовитих героїв". Треба не їх змальовувати, а "реальніх, обшарпаніх, пройнятих турботою за своє існування людей". Гамір боротьби? — це ж така неприємна річ! Треба — радити Швейк — млювати "інтимне, звичайне життя", "сuto-особисті почування", проблеми кохання і щастя, хоч би це було таке нудне, як в творах Докії Гуменної.

Відвернеться Швейк від рідної літератури,

попаде в Париж, — і там його тягне в кльоаку! Свій до свого! Він бачить там лише повій, на яких радо зупиняється, атеїстичні песі в театрі, “згустки сексуальних енергій”, бачить диявола на даху Нотер Дам (до самого собору не входить), і знову повій, бо й брудна річ є добра, — “чому вона погана, коли вона приносить людині задоволення”. Тому й література очевидно може бути брудна, аби давала задоволення двоногій худобі взагалі, а Швейкам зокрема. Лише не треба “барабанщини” і “політики”, не треба “емігрантських ілюзій”, що крім повій можуть ще бути в письменстві й життю герой!

Що крім диявола є ще Бог . . . (статті Шереха—Шевчука—Шевельова в “Наших Днях”). І вся ота філософія Швейка підноситься, очевидно в мові “реальної, сучасної України” — з усікими новотворами позиченими у “старшого брата”, як “красиво”, “прибавилося”, “сопатника”, “драстуйте” і т. п.

Слідом за Швейком тюпає і УВАН в Америці — з безконечно-нудним любовним романом і з компліментами на адресу “старшого брата” та його літератури... І все це бє в одну точку, ніби на помах магічної диригентської палички! Щоб перевести моральну деправацію та духову демобілізацію української еміграції... Многим темним силам було б це на руку! І в політиці і в критиці, і в літературі бє хахол в одну точку: не дати встати з могили справжній Україні грізний всякий — і чужій і своїй — погані. Задопати парости нової, не рабської, вільної людини.

А тому єднає всіх хахлів і рутенців — і в літературі, і в політиці — спільна ненависть до ідеї націоналізму та її визнавців. Збройна боротьба плутає карти всіх спекулянтів від політики, всіх Гахів. Отже вони звуть гасло цеї боротьби — “облудним”, а саму боротьбу “легендою”. Хахли зігнуть свої гнучкі ший перед кожним займанцем, лиш не схилять чола перед маєстатом справжньої, традиційної України.

Ті (навіть деякі націоналісти), які думають, що без них Гахів не збудувати України, припускають, що Гахи такі самі щирі патріоти, лише що іншими шляхами йдуть до державності.

Цеї нісенітниці треба нарешті визбуртися! Ні, не зважаючи на утерті, голосні фрази про “соборну-самостійну” на бенкетах, малороси й рутенці так само мало мріють про державу, як мало мріяв про неї М. Драгоманов. Коли вони

зводять на постумент “малу людину” з її любовю до “звичайного життя” та його дрібних приємностей, до “інтимного життя” і “сую-особистих почувань”, то це тому, що вони самі рождені з душою Санча-Панци, або гоголівського Пацюка. Тому осоружна їм геройка, як і всяка велика ідея. Коли ці Панци, стаючи політиками, роблять собі ідолів з Мих. Драгоманова і Волод. Винниченка, то це тому, що з них говорить той самий інстинкт раба, що говорив і з тамтих. Тому, що весь їх патріотизм вичерпується “рідною мовою”, рідною кухнею, рідними танцями, рідною культурою “для домашнього вжитку” і кооперацією. Тому, що найвища амбіція найзвязкіших з них (крутійсько-гангстерського типу) є бути Гахою того чи іншого “старшого брата”. Тому, що швейківські душі бридка всяка ідея боротьби, всього шляхетного й високого.

Між духом цих хахлів з одного боку, і духом, який одушевляє борців за наше завтра, духом Шевченка, Міхновського, Лесі Українки, поетів “Вістника” і поетів нашого резистансу (Бора, Боєслава) — є прірва. Єднатися з Швейками для визвольної акції — є шкідлива утопія. Це дві раси людей, дві вдачі, які між собою нічого спільногого не мають. А коли мають, то не більше ніж гоголівський Шпоњка з Тарасом або Остапом Бульбою.

Гахи і Швейки були б лише колодою у визвольній акції. Їх хирлява воля, їх труслива й обмежена думка, їх відраза крутія до всього великого, небезпечного, сміливого робить їх лише завадою нашим Левитам, як були Датани й Авірони завадою біблійним Левитам в їх мандрівці до обіцяної землі.

Душа вічного хахла, це душа “партачів життя”, як їх звала Олена Теліга! Це — люди з “льокайською психікою”, порода “хитрих льокайв”. Вони є ті, що “все дивились та мовчали, та мовчки чухали чуби”, в той час, коли нераз одним словом, одним посуненням, могли б підтримати якусь велику правду, або знищити якесь велике зло... Партачі життя вважають, що лихо є не на те, щоб з ним битися, лиш на те, щоб його тактовно обминати. Вони як соняшники, хилять свої голови то в один, то в другий бік, залежно від того, в який саме бік падає сонце загальної опінії, чи чийогось успіху і де саме можна витягти максімум матеріальної користі для себе. Під час бурі . . . коли не відомо

кого чекає перемога, вони нездецидовано плутаються між одними і другими . . . готові стати кожної хвилини при боці, все одно якого, переможця... Руйнуючи все живе, гаряче і незалежне, самі вони завжди живуть з цього якнайлішче, бо в той час, як інші переживають всі взлети і неповодження своєї ідеї, разом з нею виходячи на сонце, або усугуваючись в найглибшу тінь, партачі життя є завжди елітою, незмінною, після всіх завірюх, виринаючи біля нових тронів, все одно яких. Коли такі постаті як Шевченко, або Леся Українка запаливали вогонь ентузіазму, то партачі життя "старалися всіми силами гасити той вогонь", як гасять тепер вогонь українського резистансу... Або гріють колонього свою підмочену репутацію, ті самі, які ще в 1945 р. перестерігали говорити щось зле на Росію, "нашу союзницю", або щось добре на УПА.

Партачі життя, — і творці життя, це дві раси. Тільки останні — єдино вони, вони самі — виведуть націю зі стану ганьби...

Це сутєва ідея цеї статті, а яснішою зроблю її одним прикладом. Є прекрасна новеля Е. Корибутяка — "Його ідея". "Грицько був твердий як буковий сук", замкнувся в собі, ні в агітатори, ні в міліцію не пішов. Другий тип — Хромей — колись панський, тепер большевицький попихач: "вухом більш зробиш, як руками", безуспішно намовляє Грицька стати сексотом, який (Грицько) припадково довідався, що в скрині у Хромея спис селян, "ворогів сов-влади", що їх завтра вивезуть геть. Грицько вбиває хруня і дістає список. І третя сила короткої драми — село, маса. Йї від поминає Грицько, як односельчани намовляли його агітатором стати, Оленку свою в піонерки записати: "майже ви всі, що тут стоїте, присікалися були до мене, як ворони до падла". Та тоді він вийняв з-за пазухи стару шапку-мазепинку і вбрав на голову:

— "О, тоді я знов, що я — скеля, а всі ті політрики і всі ваші базікання, що треба коритися владі, . . . все це пусте, вода . . ." Грицько наче виріс. Очі палали... Відблиск багаття грав на його мазепинці, а та мазепинка — то була його "віра в завтрашній день... То має бути щось дуже велике, дуже добре і дуже гарне, бо за то дають люди своє життя... Але, що ви можете знати? "Старий газда Андрій перебив йому — пощо забирає людям час, пощо кликав їх, — "це ж робітний день, Грицьку!"

"Ага, а я був би забув, — Грицько без слова глянув на Андрія, запхав руку в пазуху, витягнув звідти жмут паперів і кинув їх присутнім під ноги. — А тут, в тих паперах, — Грицько показав ногою — є і ваші прізвища . . . читайте. Це від Хромея я сьогодні дістав, коли він із світом розходився, бо вас завтрашньої ночі вивозити мають. Тай вибачте, що кого я з вас від роботи відірвав у такий робітний день... Глянув на занімілу громаду, переступив поріг старої колиби і зник за найближчими корчами ялівцю" — до лісової братії...

Це ж ті самі три типи, що в Гоголя! Працьовита, розумом до скиби прикута громада, яка знає лише "працювати і в праці конати", та ще влади чужої слухатися; Андрій є її типом... "Презирній малорос" Хромей — другий тип, а тип нового лицаря оборонця чести нації і покривдженіх, тип Бульби, або Яреми, який стає Галайдою — є Гриць. Одні коряться і працюють, другі зраджують, треті борються...

Шо спільнога між тими типами "єдинокровних братів"? Хромей робить погане, брудне діло, бо певно має мораль пропаговану Шерехом: "Чому воно погане, коли приносить людині задоволення?" Андрій — як і всі Швейки — зlostиться на героя, що потурбував його в його буденній праці... Шо дивного, що до першого Грицько має ненависть, а до другого погорду?

Це люди ріжних психік, ріжних етик, з ріжної глини зліплени. А оті Хромеї і Андрій стрічаються не тільки серед селян — серед усіх верств народу, так само як і оті Гриці. Лише не з перших, а тільки з таких Гриців виростають борці за націю, її оборонці, її провідна верства. Вони є кращі, вони шляхетніший тип людини. Об'єднуватися для свого великого діла вони повинні тільки з рівними, з одинакими собі духом. Не з Андріями, ні з Хромеями, ні з тими "чесними газдами", що займанській владі коритися намовляли та її служити. Оце є той двоподіл чи триподіл людської спільноти, встановлений не тими чи іншими "амбітниками-монопартійцями", а Господом Богом, бо не є "згляхшальтований" Його світ. Велика відвага, ворохобна постава до зрадництва, огірчення на тупу, за туркану, інертну більшість, одушевлення великою ідеєю, страшною для ворога і для "рідної" погані, вміння стати над приватою, мужня постава до життя, велика духовна сила, — ось що виріжняє з юрби і цього Гриця й інших Гриців,

в яких "бандитів" бачуть москалі і "єдинокровні" Швейки. Єднатися з останніми? Відсепаруватися від цих останніх — нагле завдання для Гриців. Інакше трясовина засмокче їх. Бо люди того типу, — як би себе не звали — лібералами за Драгоманова, радикалами чи соціялістами, або "демократами", чи навіть як деякі з них "націоналістами", — представляють той самий тип вічного хахла, або його відміна в Галичині — несмертельного рутенця, якого безмилосердно висміяв Франко.

Безфоремна, липка, непевна, слизька маса вічних хахлів засмоктує все що підноситься над нею, що має виразну форму і лице, ясне так і ні, все що пинеться вгору, що не має жабячої крові, що не любить стелитися додолу, що бридиться крутістю, що кидає виклик Долі, — все сильне і відважне, все мужнє. Вирватися з цеї трясовини, відгородитися від неї, зіпхнути

з чоловічих становищ партачів життя — це завдання тих Гриців, які ще не пачкують під прапором націоналізму — вдачу і філософію хитрого Панька. За грізна наша доба, щоб в ролі Бонапартів або Гарібальді виступали "єдинокровні" Гахи, або амбітницькі квіслінги... Грицям бракує самосвідомості, свідомості вищоти не тільки над Хромеями, а й над Андріями, своєї покликаності, вираності бути новим запорожським орденом. Коли ця свідомість укріпиться в них, тоді Берк не матиме рациї! Тоді скінчиться ера "софістів і калькуляторів", а прийде знову ера лицарства українського — the age of chivalry.

Тільки з тих Грицьків виростуть майбутні Юрії Переможці. Як там — ті Грицьки виділилися з маси Андріїв, так і тут — повинні вони зробити це. Тільки їх обеднання обєднає Україну.

Дух Нації

(З праці д-ра А. Тисівського п. заг. „Дух Нації“ — Розділ I.)

Матеріалізм і раціоналізм відмовили нації права на існування, бо на основі їх заложень — (поза матерією нішо не існує; тільки абсолютні закони розуму фізично живої людини правлять світом) дух нації є іреальним явищем, є оманою (ілюзією). Мимо цього негативного становища суспільні теорії, що вирости з матеріалістичного світогляду, отже демолібералізм і соціалізм, у своїй практичній діяльності мусять рахуватися з дійсністю, яка ставить їх віч-на-віч перед націями. Є однак позірні різниці між демолібералізмом і соціалізмом у відношенні до націй. Коли перший визволив із суспільства одиницю й поступ розвязав у лінії матеріального інтересу тієї одиниці — то нація для нього є тільки певною переходовою формою — та не змістом — суспільного життя, рівнозначною з іншими згуртуваннями живих людських одиниць. Остаточною ціллю, метою демолібералізму є добро одиниці й її повна свобода, тим самим найвищим осягом еволюції (розвитку) одиниці є звільнення її з усіх зовнішніх форм примусу, отже ціллю його є життя в ідеальному анархізмі. До цього стану прямує сума живих людських

одиниць постепенно на дорозі еволюції. Осяг її найвищої мети є для демолібералізму забезпечений двома умовами:

1. Закони людського розуму є абсолютні, це значить, що не існують якісь різні можливості їх інтерпретації;

2. Людська одиниця не може бажати собі зла, а її добро визначене її особистим матеріальним інтересом і повною волею.

Інша річ, що друге заложення, яким визначено лінію поступу людства, отже суми фізично живих людських одиниць перекреслює перше заложення, бо одиниця має право індивідуально інтерпретувати всі закони й у певні поняття вкладати різні змісти. Це є суперечність, з якою мусіла зустрітися теорія демолібералізму, та яка загнала врешті її в безвихідний кут. Говорити основніше про це буду в іншій праці, покищо вертаю до теми.

Вирішуючи цим робом розвиток людської одиниці — отже питання поступу — не може демолібералізм ставати до боротьби з націями, він толерує їх і спокійно дождає еволюції своїх заложень, серед якої нації згинуть.

Інакше ставить цю справу соціалізм. Вправді остаточна мета його є та сама, що в демолібералізмі — значиться ідеальний анархізм, що його передбачує найбільш консеквентний теоретик соціалізму Ленін, але соціалізм не хоче дожидати спокійно далекого моменту зрівняння всіх одиниць, що мають однакове право на свободу й особисту волю; він при помочі механістичної сполуки одиниць зводить боротьбу з цими всіма силами, що стають на дорозі до здійснення цього спільногом обом теоріям, ідеалу. Переріст „сильної“ одиниці демолібералістичного світу, що витворив економічне явище зв. капіталізмом, може, на думку соціалізму, нівечити можливості осягу мети, або щонайменше її непотрібно припізнати. З цього приводу він відразу вирівнює соціальні нерівності боротьбою кляс і диктатурою пролетаріату. Другою, але непомірно грізношою для нього силою, що стає на дорозі здійснення остаточної мети соціалізму **є нації**, що як спільноти — **не зносять поруч себе ніякого конкурента**. Тому, що вони інакше означають остаточну свою мету, треба соціалізмовізвести з ними боротьбу. Так отже соціалізм стає практично кличем боротьби. „В боротьбі — як каже Старосольський¹ — не вистарчає сама розумова солідарність. Її учасники з практичною конечністю мусять злитися з собою психічно в одну цілість, мусять ставати »спільнотою«. Боеївий соціалізм мусить прямувати до обєднання своїх борців у спільноту“. Тут лежить головний момент конечності боротьби з націями, яким треба зараз і безоглядно відмовити права на існування. „Це нехтування — каже дальше Старосольський — було безпосереднім висловом суперництва двох (додаймо: ексклюзивних) спільнот, психологічною реакцією на невигоди та труднощі, які приносило для соціалізму — течії по своїй суті космополітичної — існування національного питання“. Так отже у своїй практиці розійшлися обі теорії, що мають одну й ту саму остаточну мету.

З виших розважань виходить, що **для соціалізму нація є оманою, дурманом, що опанував певні частини людства** та з цим дурманом він зводить боротьбу. До цілі йде різними шляхами; часто накладає на обличчя маску та прикідається приятелем нації. Приспана сторохкість ворога є для нього половиною успіху. Треба завжди мати на увазі один важкий момент: серед

соціалістів, як і серед членів усіх інших соціалістичних прямувань, є дві групи людей: менша група консеквентних, безоглядних, вповні усвідомлених оборонців теорії, друга — чисельно більша — наївних людей, що не вміють розрізняти поняття і в окремі назви вкладають різний зміст. Для них практичні поняття соціалізму що є його часовим хитро вжитим середником, стають ціллю і за них вони готові битися до загину. **Це завзяття, з яким стає до боротьби соціалізм** за здійснення своїх заложень, а окремі наївні соціалісти навіть за середники, є **випливом цього, що соціалізм покористувався й користується емоціональністю і напругою емоцій** справжніх спільнот, отже в першу чергу, **націй**. Перенесення емоцій в іншу площину — значиться заміну однієї вартості (змісту) на другу — облегшила повна свобода людської одиниці довільно визначувати речам їх вартість, до чого довів саме лібералізм, який мусів дійти до повного релятивізму. Ця свобода визначувати різні вартості поняттям характеризує саме **демолібералізм, в якому найбільш консеквентній, найскорошій і найповніший еволюції підлягала вимога свободи одиниці**, що скидала із себе вудила, які могли заховати цю свободу. В наслідок цього інші вимоги разом з начальною його метою задержалися в дорозі й не розвивалися даліше. Супроти цього стану демолібералізм став зовсім безрадний.

На цьому місці обовязаний я дати ще одне вяснення: вживаю постійно назви „демолібералізм“ тому, щоб завжди не повторювати прикмет так розвязаного „демократизму“. Без цих прикмет назва не визначала б змісту поняття, бо цей „демократизм“ перестав бути народовластям, на що вказувала б сама назва (грецькі слова: демос — народ, кратео — володію). Додаток „лібералізм“ вказує найкраще на те, що така теорія, якою саме став цей новий „демократизм“, що зродився під кінець XVIII в., розвязала тільки вимогу свободи одиниці (латинські слова: līber — свободний, līberalīs — що відноситься до свободи).

У своїй молодості демолібералізм мав інший зміст не тільки кількісно але й якісно. Кількісно тому, що потенціально могли здійснюватися в ньому в однаковому ступні всі три його вимоги: воля (свобода), рівність і братерство; якісно тому, що на місце давніх володарів мас, що ними були абсолютні монархі зі своїми чисто

¹ У згаданому творі, стор. 51-52.

династичними цілями, прийшла маса. Та вона була зовсім неусвідомлена, (поза тим новий „демократізм” здійснювався у типово двоверствових під оглядом уладових форм нації, через що маса згори була засуджена на мовчанку) — отже не могла розвязати в зовсім іншій площі форми та змісту своєї організації. Та з другого боку все ж таки новий „демократізм” „розвязував язика” масам, створював площу, на якій маси, як часові, реальні корелятиви нації, могли визволити свої притаєні емоції. І справді це „розвязання язика” покликало на арену історії різні нації, через що могла появитися хибна думка, що її уводить Старосольський у число моментів, що визначають націю — мовляв — „історично народини сучасної нації є звязані з народинами сучасної демократії, а цей звязок не є випадковий, але випливає з природи обох явинців”. Виходило б з цього, що демократія покликала нації до життя. (Якщо розглядати б це питання на терені української нації, то треба ствердити, що до появи Драгоманова, який промостиив соціялізмові шляхи в Україну, почуття національної сполуки її різниці від інших етнічних груп є багато різкіше, як у часі поваги Драгоманової думки. В Україні це почуття дуже давнє). На ділі демолібералізм „тралив у те, в що не мірив”, бо націям створив тільки підхожу площу їх вияву, хоч їх існування мало за собою вже довгі сторіччя і хоч природно він міг їх тільки обезсилити її розбити. Та завелика є — бо ѹ єдинореальна — сила нації, щоб їх могли усунути з землі вирозумувані теорії. Ця сила діє завжди так чітко, що під її тиском ломляться вузькі, штучні рамки космополітичних концепцій.

Хоч XIX в. це доба безоглядного владіння матеріалізму, то саме ця вимога свободи одиці, що її розвинув демолібералізм, розбилла суспільність і консеквентність матеріалістичного світогляду. Одиниця визволилася з-під послуху матеріалізму! Не диво, що різні ділянки науки стали щораз частіше говорити про націю, та тим самим призначали її реальною, справжньою вартістю. На цьому фоні виринула потреба окреслити суть нації певними, визначеними прикметами.

Генетичне вияснення суспільного життя т. зн. суспільною умовою (контрактом), що її сформував англійський філософ Ноїбес, згодом французький філософ Rousseau, врешті німецький соціолог Жид, творець наукового комунізму

Marx, мало займалося нацією й до вияснення її ніяк не причинилося.

Вибрести з нетрів цих міркувань і погодити виразні риси організму, що ними визначалася нація, з твором опертим на розумі та свободіній волі старалася теорія т. зв. умовного організму (*kontraktual organism*), що мав би бути найвищим типом суспільності. Та це поняття організму розвязувала ця теорія в лінії біології, спрощуючи духове життя до сліпих імпульсів, в які вводила згодом момент розуму й усвідомлення волі. Ця комбінація заплутала ще більше питання, бо супремація другого складового чинника теорії над першим зводила цю теорію знову до раціоналізму, що згори заперечував націю.

Тепер на начальне місце висунулося інше питання: що визначає націю? Іншими словами: що відрізняє її від інших аналогічних явищ, від других націй?

З моментів, що мали б відрізняти різні нації, вичислювано: край, расу, віроісповідання, культуру, мову, традицію й суспільні установи. Та ця сума моментів викликує поважні застереження. „На одній площі — каже Старосольський² — поставлено тут речеві та субективні моменти”, коли тимчасом „істота нації не може лежати тільки в об'єктивних її прикметах, або мати суб'єктивний характер”. Та це мериторичне застереження зовсім не вичерпує питання, хоч би на вівіть ми станули на становищі Старосольського, що відкинув усі „об'єктивні прикмети”. **Типово об'єктивним моментом** незалежним від унутрішнього духового підложжя народу, чи нації є територія, край, що його замешкує дана етнічна група. На цьому зовнішньому моменті побудував свою теорію Липинський; у нього „нація — це всі громадяни даної землі та всі громадяни даної держави, що бажають тієї держави, а не пролетаріят і не мова, віра, плем'я”.

Вище звертає я увагу на те, що таке позуміння нації є типово й безоглядно матеріалістичне. Додаток: „що бажають тієї держави” є в такому оформленні без внутрішнього значення, та й поза цим оформленням є без усякої практичної вартості. Затемнюють зовсім вияснення нації такі міркування Липинського: „Окремішність України у відношенні до Москви творили та творять не так різниці культурно-віроісповідні, як зовсім інші змагання територіально-політич-

² У згаданому творі.

ні: інші, що випливають з відмінного географічного положення, політичні завдання Української Землі, яких Москва зі свого метропольного центру виконати не вміє й інші відносини внутрішні, для яких політичні методи державної та громадської організації не підходять. Тільки в хвилинах, коли власне оці територіально-політичні, а не культурно-віроісповідні змагання здійснювалися, і в формах окремої монархічної держави персоніфікувались, виявлялася окремішність України й її культура національна розвивалась. І навпаки: Україна свою окремішність тратила всякий раз тоді, коли територіально-політичні змагання серед мешканців України падали, а на їх місце боротьба за мову, або за віру підіймалась. Як боротьба в XVII. в. за віру православну довела вкінці Україну до „возсоєдинення“, як боротьба з власною Гетьманською Державою за мову з 1918 р. довела до єдиного й неподільного комуністичного гниття, так і культурно-віроісповідний націоналізм український, що може вибухнути по упадку комунізму, закінчиться на Україні перемогою націоналізму всеросійського".³

Безвартісність цієї прикмети (території) для визначування нації є надто очевидна, хоч би з таких причин: 1. ніде на світі немає держави-території заселеної тільки одним народом, бо завжди в ній є менший або більший процент чужонаціонального населення. Коли при тому ці різнонаціональні елементи змінюють місце осідку (добровільно, чи насильно), то якісно змінюється ціле населення; 2. поза межами даної території є завжди менша, або більша кількість членів даного народу, не тільки кочового, але й осілого, що на основі цього географічного моменту повинен би належати до інших націй. Тимчасом живе життя виказує нестійкість таких матеріалістичних заложень; є народи, до яких саме належать Українці, що не винародовлюються навіть на маленьких островівцях серед чужого моря.

Поза великою пливкістю й нестійкістю такого населення було б тут повне розбиття меж нації, та — що найважніше — нація була б тільки змінною сумою змінних у часі фізично живих людських одиниць.

Цей географічний момент в ролі визначника нації не завжди однак виступає в цій безпосе-

редній формі; частіше розуміють його генетично, як творця певної окресленої раси, а тим са-мим беруть його за момент, що визначає націю. Доволі поширені є такий погляд, що його передає Старосольський.⁴ „Територія з даним під-сонням, однієї водної системи замкнена горами область — мусить викликати серед даних умо-вин витворення всіх національних прикмет“. Це теж нестійкий погляд.

В цьому оформленні є одна неясність, що з мі-сця плутає справу: „дані умовини“ створюють завжди можливість боронитися перед докором противника; значиться, коли аналогічні географічні умовини не викликали аналогічних при-кмет у різних націй, авторові вище наведеного погляду остає можливість відкликатися до браку „даних умовин“. Уводити таких застережень дослідникам не вільно.

З другого боку ці „всі інші національні при-кмети“ є відразу не всі, бо з-поміж них відпадає: віра, мова, культура (але в справжньому значен-ні цього слова, отже не: цивілізація), традиція й суспільні установи бо ж обсервація різних на-родів виразно виказує неповторність цих усіх моментів у різних етнічних груп. Застиження виринали б тільки при прикметі „суспільні уста-нови“, та тут єдино тільки про ті типово оригі-нальні прояви, що їх треба було з трудом ви-гребати між імпортованими формами суспіль-ного уладу. Автім ці однакові імпортовані фор-ми організації суспільних механізмів є дикто-вані розумом людських одиниць, а не етнічних груп.

Так отже з усіх цих національних прикмет остає тільки раса, що її могли б формувати гео-графічні умовини. Якже ж тепер розуміти цю расу? Чи як антропологічну расу, отже виміри будови тіла, краски шкіри, волосся і т. п., чи як духову расу, отже синтезу духових признак, що їх називаю емоціями? В першому значенні раса — це обективний момент, в другому — суб-ективний. Про першу має право говорити ан-тропологія, про другу психологія. Та дослід-ники нації за зовнішніми прикметами схильні є приймати перше — антропологічне — значен-ня раси, з трьох мотивів:

1. Антропологічна раса була саме тією наяв-ною прикметою, що її можна було поставити поруч інших;
2. Духова раса вичерпувала всі

³ У згаданому творі, стор. 536.

⁴ У згаданому творі, стор. 25.

без решти духові прояви етнічної групи та не була простою сумаю прикмет, через що без похибки не можна було іх вимінювати в підряді; 3. Неясна збіжність антрополочичної раси з певними духовими прикметами наводила згаданих дослідників на можливість вимінювати першу, що до певної міри — хоч неясно — умовлювала другу. Та, приймаючи далеко непокінчену працю антропології за певні висновки, дослідники психіки народів робили кардинальні похибки в осудах нації.

Приклади: Демолінс і другі виводять індивідуальність нордійських племен від важких життєвих умовин, що мали б зневолювати кожного члена родини дбати про себе. Не знаючи зовсім Українців каже Демолінс, що Варягам — отже нордійцям — завдячують „росіяни“ індивідуалістичні риси. Похибка надто різка: згадані „росіяни“ це якраз українці, бо москалі витворили саме комуністичні форми, т. зв. „міру“, що є різким запереченням індивідуалізму.

Дальше: варязька фантазія літописця не може бути ніяким доказовим матеріалом для вияснення індивідуалізму так виразного в цілій духовості українців. Жмінка наємників варягів на протязі одного сторіччя (хоч би двох) не могла перетворити духа нації, витвореного тисячеліттями. Якщо йде про українців і москалів, то можемо ствердити зовсім інше явище: родюча земля України видала індивідуалістів, важкі умовини життя в Московії витворили саме „мір“. Хибні висновки з недокінченої будови антропології робить навіть Дугаль: відкидаючи давній здискредитований поділ на раси на основі мов (арійська, семіцька і т. д.) приймає поділ на основі будови черепа, краски волосся й очей: довгоголові (деліхокефалі) з ясним волоссям, ясною краскою шкіри й очей, що творять нордійську расу, визначаються незалежністю характеру, особистою ініціативою та силою волі. Друга роса — з короткою головою (брахікефалі) низькокро росту, т. зв. „гомо альпінус“, і третя раса — довгоголових і вищих від попереднього типу, т. в. „гомо медітерранус“, визначаються меншою незалежністю й ініціативою, за те визначаються тенденцією підлягати авторитетові.

Обсервація нації виказує нестійність цього погляду; це все є тільки гіпотези, яким далеко

до цього, щоб із них можна було робити висновки про психіку нації.

В кожному випадку антропологічна раса перестала бути визначником нації з моментом, коли стверджено, що чистих рас загалом немає, а в даній нації є багато антропологічних пнів та що — як каже Старосольський⁵ — „антропологічні процеси не покриваються з процесами творення нації“.

Вже на початку 80 рр. XIX. в. звернув увагу В. Дільтей⁶ на це явище; характеризуючи нації, як „живі й умовно самостійні центри культури“ й як „носіїв історичного руху“, каже дослідник так: „Коли споріднені нації (в тексті „Фелькер“) виказують споріднення тілесного типу, що вдержанується з дивною постійністю, формується їх історична духовна фізіономія до щораз більше розгалужених різниць на всіх різних ділянках національного життя“.

Треба на цьому місці звернути увагу на ще одну важну річ: в нації на протязі тисячеліть зміняються антропологічні типи, хоч сама нація не зміняється; байдуже, на якій це діється дозорі; чи через затоплення чужого расового типу в національно одноцілому морі, чи в якийсь інший спосіб, такі зміни відбуваються, бо ствердження інших, як тепер, антропологічних типів в доісторичних додах в Україні one смілило українських істориків вести расово-етнічне українське підложжя на території України дальше від Антів, як це зробив найсміливіший з українських істориків М. Грушевський, коли тимчасом нові знахідки українських археологів продовжують непомірно дальше існування етнічного підложжя на теперішніх його територіях. Цим робом супроти української protoісторії — історична дорога українців стає тільки малим дробом.

Вияснення цього важного питання, отже: віку української нації, стане вартісним доказом для етнопсихології, що історична доба нації є тільки дробом у порівнянні з передісторією.

Виходить з того, що не расовість є творчим підметом супроти нації як предмету, але навпа-

⁵ У згаданому творі, стор. 18.

⁶ Wilhelm Dilthey: Einleitung in die Geisteswissenschaften. Versuch einer Grundlegung fur das Studium der Gesellschaft und der Geschichte. Zweite Aufgabe. Leipzig-Berlin 1923. Стор. 41. Перше видання цього твору вийшло в 1883 р.

ки: нація творить нові антропологічні відмінні. Нація — каже Старосольський⁷ — „остає цею ж самою нацією, хоч антропологічно й не є такою сьогодні, як була вчора“. Здискредитовано також вартість антропологічного расового моменту на іншому полі: давня теза про те, що антропологічні групи покриваються з мовними (лінгвістичними) сьогодні повалена. Площа поширення мов ішла незалежно від меж антропологічних типів. Та певна неясна збіжність між антропологічним і психічним типом існує, але по-кищо завчасно про те говорити.

Коли однак в обличчі расової різпородності націй скрахувала теорія рас, як націотворчого підмету, деякі дослідники пробували знайти компромісову дорогу між антропологічною та психічною расою на іншій площині, та довели до другої неемпіричної скрайності. Один із німецьких соціологів, Єллінек, каже: „Чим вище розвинена якась нація, з тим більш різпородних частин вона складається“.⁸

Як приклад подає він італійців, що походять від струсів, римлян, кельтів, герман, сарacenів; французів, що походять від римлян, галійців, бритів; москалів, що є мішаниною різних слов'янських і неслов'янських племен, і головно ж американців, у яких „можна знайти кров майже всіх рас“. Тут дослідникові стала вже в допомогу історія, а не антропологія, через що легко було йому зробити помилку в обчисленні „процентової кількості крові“ в якомусь основному ядрі, субстраті. Єллінек говорить так, наче б ця сумішка давала якусь вислідну расу, та схоплення цієї вислідної в залежності неможливе.

Полишаючи на боці те, що антропологічна раса не творить нації, мушу звернути увагу на недокладності в цих прикладах. „Сильна нація“ раз означає спроможність творити державу, другий раз означає ступінь розвитку цивілізації (зокрема техніки), третій раз означає динамізм і пруживість. За кожним разом „сила“ нації визначена іншою вартістю, далекою від змісту духа нації.

Треба навпаки ствердити, що злиття різних рас викликує часто інші цікаві явища. Справедливо каже Ле Бон⁹: „Мала кількість серед вели-

кої маси пропадає безслідно, не оставляючи нічого із своєї крові (докладно мовити: з духа), хоч би оставила свою цивілізацію, штуку, свою мову“. З другого боку стверджено, що расові мішанці з різних духовно протилежних націй, т. зв. метиси, творять у нації групу значно нижчу під оглядом вартості, цілковито нездатну творити, а то й розвивати дальше національну культуру.

Прикладів на це можна б павести багато. Цікавий причинок до цього ствердження є в Юрія Липи; він говорить про російську інтелігенцію, що намагалася творити російську расу. „Бо що була Росія, — каже Липа¹⁰ — що був росіянин? Цивіна мішаниця німецького автоматизування, татарської резолютності, української відданої тверезости, польської зручності й московського закохання в болю й газарді. Механізм без кореня в історії, в расі, впроваджений в рух принаїдними фантастами, сатрапами, почавши від придворного аптекаря, велетенської рудої постаті Петра Великого... Аксакові, Тютчеві й ім подібні будуть пізніше підносити авторитет московського генія, вони піднесуть тільки московський націоналізм, і від Олександра III. цей націоналізм буде одною з причин упадку мішаниці рас — еліти Росії“.

Метиси гинуть безслідно в нації, якщо вона визначається одноцілім вирівняним духом, та в даній живій генерації вони дуже небажані.

На цій основі повстає евгеніка, наука про расовий добір без шкоди для нації. Вартості цього питання не можу розглядати на цьому місці.

В такій довгій дискусії очистилося врешті поняття раси, що із своєго змісту втратило зовсім антропологічні моменти.

Раса в духовому розумінні стала просто синонімом нації та її духа. В тому розумінні говорить про расу Ратценгофер¹¹: „Говоримо про окрему расу там, де підо впливом постійного інтересу одідичені нахили на протязі поколінь та при допомозі добору так примінилися до конкретних умовин життя, що існує якась гармонія поміж наклонами та умовинами життя, та де шляхом плекання наклоні так закріпилися, що релятив-

⁷ У згаданому творі, стор. 18 і даліше.

⁸ Dr. G. Jellinek: Allgemeine Staatslehre. 1920.

⁹ Le Bon: Psychologia rozwoju narodów (поль. переклад J. Ochorowicza), ст. 43-44.

¹⁰ Юрій Липа: Бій за українську літературу. 1935, стор. 84, 86.

¹¹ Ratzenhofer: Soziologie. 1907. Цитати у Старосольського.

но тривко опираються діланию змінених життєвих умовин".

Квестія „інтересу“ тут під впливом матеріалістичних сугестій, але вартости цитату вона не підважає.

Цією духововою расою є „моральний чинник“, про який говорить Міхельс¹² — це є почування принадлежності до себе, без якого всі інші моменти мусять остати непевні й хиткі. Про расу в цьому розумінні говорить Ю. Липа („Українська раса“) й багато інших.

Говорити про неї — отже про расу в значенні нації було б тут завчасно. На цьому місці ще зверну увагу на те, що антропологічну расу могли хибно ввести в свої міркування дослідники нації тільки на основі біологічної — отже й матеріалістичної — методи, що на основі одного примірника тваринної породи, чи роду заключає про цілість тієї породи чи роду.

Глибшої застанови не вимагає дальший момент, що в ньому хотіли бачити дослідники дальший визначник нації. Є ним **віроісповідання**. Піддержували його вартість оборонці антропологічної раси. За їх думкою, певні раси, що визначаються якимось окресленним способом реакції на життя, прийняли віру протестантську, католицьку чи православну¹³. Застановляв їх факт, що магометанську віру прийняли інди, а буддизм склонився в Китаю. Це все однак нічого конкретного не вирішує. Навпаки, одну віру визнають нації різних психічних структур, або одна нація має визнавців різних віроісповідань. Вправді **інтерпретація основ даної віри проходить по різній лінії в різних націях, чи племенах**, але цей факт радше перекресловав би можливість уводити в число визначників нації віру.

Якщо йде про різну лінію інтерпретації основ віри, маємо на те яркий приклад: Бог у москалів — це цар далекий і грізний, в українців (байдуже: католиків чи православних) — батько близький і добрий. Цю інтерпретацію викликує саме дух нації, вже готовий, витворений до моменту прийняття віри.

Про віру, як націотворчий момент могли говорити тільки ті, що, підлягаючи сугестіям ма-

теріялістичного світогляду, або просто матеріалісти, для яких нацією була сума змінних фізично живих одиниць, отже ті, що, обсервуючи вибрані примірники групи, заключали про цілу групу. Для них хвилеві вислідні емоції, а то й реальні їх прояви стояли на одній площі з довгорозвоєвими, отже тими, що складаються на духа нації.

Для цих обсерваторів була б немала заковика, коли б хотіли заключати про якість народів, чи націй, що пережили жахливу історичну добу, в якій володар визначав віру підданих (*cuius regio, eius religio* — чия влада, того й віра).

Нестійність цього моменту в ділі визначування нації дуже виразна, та з другого боку, як видно хоч би з наведеного мною порівняння між москалями й українцями в розумінні Божества ця лінія інтерпретації основ віри є знаменитим матеріялом для досліду духа нації.

І не тільки це, але й усі дальші моменти, як реальні корелятиви емоційної площі, можуть послужити цій цілі. В них так відбувається дух нації, як душа творця відбувається в мистецькому творі, що не є тією душою.

Далеко більше труднощів справляв дослідникам дальший момент, що мав визначити націю — це є **культура**. Гнучкість в інтерпретації суті культури зроджувала багато застережень і заводила дослідників у щораз то нові безвихідні доріжки. Формальний поділ культури на матеріальну й духову, що в сумі мала становити всі здобутки людського роду, ще більше заплутував питання; бо перевести межі між одним і другим видом так поділеної культури не вдалося.

Немає поважної підстави враховувати в матеріальну культуру механічних винаходів, та не враховувати тут, напр., таких мистецьких творів, як орнаментики, тематичного мальства, чи творів скульптури. Де є границя між архітектурним витвором, що послуговується скульптурою й орнаментом, та цими самими творами? Завжди маємо до діла з матеріальним і рівночасно духовим витвором, чи це буде звичайна ложка й розмальована миска, хата та святыня, верета й килим, тканина й вишивка, лист та списаний вірш. Здавалося б, що тільки більш вищукана форма характеризує кожний другий предмет у цих парах. Так окреслення „матеріальна“ й „духова“ культура стають просто назвами без означеного змісту. Як ще могло заплутуватися питання суті

¹² Dr. Robert Michels: Die historische Entwicklung des Vaterlandsgedankens. 1913.

¹³ Н. пр. Dougall.

культури означування цим словом способу го-
дівлі буряка, срібної ялиці і т. п. Чи є основа
повести різку межу між змістом цієї назви та
попередніми, бо ж і тут іде про менш або більш
вишукані форми витвору? Цей ряд питань від-
криває неможливість розмежувати поняття:
культура матеріальна, духовна й цивілізація. Ви-
ходить, що всі людські витвори можна враху-
вати в культуру, до якої увійдуть ще: мова й су-
спільні установи. Можливість окреслити поняття
культури плутає ще латинське слово „cultura“,
що зводиться до дієслова „colo“ — управляю,
будую. Та римляни знали ще слово „humanitas“;
перше означало те, що ми будемо називати ци-
вілізацією, зате друге менш-більш те, що ми по-
винні називати культурою. З вище сказаного ви-
ходить, що всі витвори людини треба розмежу-
вати на основі інших критеріїв, коли на всі вичи-
слені вгорі предмети складається матерія різ-
ного виду, а підметом їх перетвору є завжди
людська душа, чи дух.

Ці витвори 1. повстають при різному ступні свідомості творця, а 2. служать різним цілям творчої одиниці. Отже треба ствердити, що а) одні з них, — як напр. ложку, хату, верету, тка-
нину, лист — творить одиниця при повній сві-
домості про всі подроби творива, б) другі з них, — як напр., розмальовану миску, святиню, килим, вишивку, вірш — тільки при повній сві-
домості технічних засобів, сама ж концепція, його психологічна генеза губиться в підсвідо-
мому гоні творця. Перші (під а) мають тенден-
цію замінятися кращими імпортованими вида-
ми, зовсім неподібними до первісних, другі (під б)
мають тенденцію модифікувати імпортовані види до власних первісних (не в розумінні при-
мітивних, але в часніших) в основі вартості тво-
ру, отже в основі його змісту.

Якщо йде про ціль, то перші (як вище під а)
служать облегченню існування одиниці, другі (як вище під б) служать заспокоєнню підсвідо-
мих імпульсів і з погляду фізичних цілей оди-
ници є безінтересовні.

Перші становлять площу, на якій сходяться
всі одиниці неоднаково авансовані, чи однаково
авансовані в технічному розвитку, отже кожно-
часна змінна сума фізично живих одиниць, це
є т. зв. людство, площа других розділена менш
або більш виразними границями природних
груп людей, рівночасно: мертвих, живих і нена-

роджених, що творять нації. Перші становлять
цивілізацію, другі культуру.

Щойно на основі цього поділу можна знайти критерій до контролі хибного осуду: „Границі культури біжать по лінії клас“, назву „культура“ треба тут заступити назвою „цивілізація“. З другого боку треба ствердити, що межі культури біжать по лініях, що розділюють нації. Ці межі часто затираються і звідси пливе непорозуміння: чуємо часто про одноцілу — мовляв — західно-европейську культуру. Це явище треба вияснити. Коли в західній Европі відомі культурні напрямки (як: гуманізм, ренесанс, псевдо-класицизм, романтизм, реалізм, натуралізм і інші) виказують формальну, а деколи й змістову одноцілість, і вирівняність, то треба тямити, що ця т. зв. західно-европейська культура є культурою верхів етнічних груп, що як плутократія, мусіли мати космополітичні тенденції. Однак глибший дослід цієї культури виказує сутеві різниці на різних національних теренах. Що українська культура змістово й формально різко різничається від тієї т. зв. західно-европейської культури, то це не є доказом її відсталості й потреби здоганяти західній Европі, але є вислідом одноверствовості уладу української етнічної групи. Коли низи західно-европейських націй вдоволяються примітивом культурних зачаткових форм, що рівняють їх з примітивом їх цивілізації, то це знову доказ на двоверствовість уладових тенденцій західно-европейських націй (хоч не всіх). І тут докладний дослід розме-
жуєвав би види цього примітиву. Певною однак є річчю, що етнічні границі все ж таки дециду-
ють про якість навіть цих позірно одноцілих культур західньої Европи.

Зовсім ясно, що ці межі виступлять дуже різко між цими культурами з одного боку, та українською з другого, бо ж цю другу саме творить нація з одноверствовими уладовими емоціями, про які говоритиму в дальших розділах. Ця одноверствовість уладових форм української нації схибить усіякі тенденції здоганяти „Европу“, байдуже з якого вони виходитимуть джерела.

На цьому місці треба розглянути ще тезу: „існує перехрещування культур нетільки в певній людській групі, але також і в кожній одиниці різних культурних кругів“.¹⁴ Отже в цьому

¹⁴ Старосольський: Теорія нації.

висказі є виразне непорозуміння, що коріниться в матеріалістичному розумінні нації. Ці „групи“, чи „круги“, про які говорить автор, це фізично живі людські одиниці, або обмежена сума одиниць, в яких емоції нації є приспані в дуже високому ступні. Вони не мають впливу на розвоєву лінію нації й елементи чужонаціональних культур, що в них діють, гинуть в дальших поколіннях цих одиниць, чи кругів, якщо вони не живуть у духовій сепарації з нацією. На основі вище переведеного поділу культури й цивілізації можна теж виказати всю нещирість імперіялістичних завоювань в ім'я ширення культури, нещирість культурного походу, чи культурної місії.

Культура, що пливе з духа нації, є поважним матеріалом досліду цього духа й тільки так треба розуміти її вартість як визначника нації; відвернути цього висказу не можна, значиться не можна сказати, що культура творить націю. Культура є тільки видимим виявом невидимого духа нації.

Із ствердження різнородності культурних проявів на терені різних націй, головно ж таких, що не виказують ще тенденцій творити власне державницьке життя, вийшла наївна теза поділу націй на культурні й політичні. „В основі (циого хибного поділу) — каже Старосольський¹⁵ — лежить погляд, що існують два роди національних інтересів: культурно-та політично-національні, та що нація може вдоволитися тільки одним з них, стаючи таким робом або культурною, або політичною нацією... «Культурна нація» це ніщо інше, як нарід, що має різну від інших культуру... Культура це не що інше, як внутрішня прикмета, внутрішня індивідуальність, яка проявляється в житті народу. Натомість державність це не внутрішня прикмета, але суспільна установа. Не можна протиставляти державності культурі, бо це не »однорідні поняття«, хоч і нація і держава живуть культурою“.

Це явище пробує вияснити Гартман¹⁶, що уважає „культурну націю“ першою стадією розвою, „державну“ другою стадією розвою нації. Це окреслення в певному розумінні доволі близ-

ьзьке до правди. Отже цих двох тенденцій: культурної й політичної розділити не можна. Нація бажає для себе цілого чоловіка; „нація — каже Старосольський¹⁷, — оскільки вона справді нація, мусить проявляти тенденцію запанувати над своїм життям у всіх його напрямах“.

Ще більше застережень треба зробити у відношенні до дальнього моменту, який мав би визначати націю, це є мови.

Коли культура осталася досі невизначеню змістом якістю та через те не мала більше переконливої сили, то мова є така вловна й наявна, що про її суть сумніватися не можна, хоч наукове її окреслення оставляється спеціалістам.

Наївною для кожного чоловіка є річчю, що різні народи говорять різною мовою, та коли ступінь національної свідомості й рівень образування автора осуду про свою, чи чужу, приналежність до даної національної групи є дуже низький, тоді він є схильний обмежувати національні групи. На цій основі родяться т. зв. племінні патріотизми, чи прояви племінної ненависті або погорди. На цій основі українці — придніпрянці для галицьких селян у часі світової війни були часто москалями, для придніпрянців галичани були поляками. Другою скрайністю в тому відношенні є поширювання етнічних груп на основі формальних споріднень деяких мов, при чому — треба це тямити — не встановлено критеріїв поділу мов на самостійні й не самостійні. Пливкість поглядів на цю справу дозволяє практичній політиці вирішувати наївно приналежність окремих національних груп.

На цій основі зродилася політична теорія „єдиної Русі“ з трьома говорами: „великорусським, малорусським і білорусським“ — коли не згадувати про ще більше наївні осуди про національну приналежність лемків, гуцулів, поліщуків і ін.

Наївність цих двох розбіжних поглядів перекреслює живе життя, що єдинить у сильному почутті спільноти говірні групи й розмежовує непрохідним проваллям етнічні групи.

Великою помилкою, поведеною з філологічних формальних дослідів, є погляд, що коли теперішні формально близькі мови були ще близчі в далекому минулому, то й близьке було національне споріднення народів, що їх ужи-

¹⁵ У згаданому творі, стор. 43-44.

¹⁶ Dr. Ludo Moritz Hartmann: Die Nation als politischer Faktor, 1913.

¹⁷ У згаданому творі, стор. 45.

вали. На цій основі побудовано найвну теорію про праруську добу історії трьох народів: українського, московського й білоруського; на цій основі дальнє побудовано теорію про праслов'янську спільноту всіх народів, що їх мови названо слов'янськими. Проти таких найвних теорій промовляє вже історично емпіричний факт (попередні погляди не мають такого підтвердження історії) — що завойовник може накинути свою мову завойованому народові (напр., група романських мов і частинно германських мов); проти цих теорій мусить виступити етнопсихологія. Навпаки можна емпірично доказати, що частини нації можуть прийняти мову оточення, або відчужитися загалом від мови материка, коли ж заіснує в розвитку нації момент її нагальної, стихійної розбудови, будиться зараз масове почуття спільноти з материком — подиктоване мотивами матеріальної користі фізично живих одиниць.

Прикладом цього може послужити факт повороту до почуття спільноти українських осад серед сербів, автім в Українців є дуже мала склонність асимілюватися до чужого середовища.

Скільки нового клошту спричинив би дослідникам мови (головно ж її форм, а не змістово-словного запасу) факт, що мова впродож сторіч змінюється дуже різко — значиться: так само змінялася б і нація. Такий погляд є або найвний, або матеріалістичний.

Мова може бути тільки важним засобом для об'єднання, але не є самим об'єднанням одиниць у спільноту.

Коли ж хто ставить нормативну тезу¹⁸: „вистане всіх українців навчити літературної мови, щоб через те довести українську націю до вершика її розвитку“ — не рахується з дослідами соціології й етнопсихології, говорячи тільки про суму фізично живих людських одиниць — бо тільки їх можна навчити мови — стає на становиці матеріалістичного розуміння нації, отже консеквентно її заперечує.

Важне однак є питання змістового засобу даної мови, та про це покищо завчасно говорити, бо філологія досліджуючи форму, досі ще не звернула увагу на зміст мови. Цей момент вже міг би стати поруч інших поважним доказовим

матеріалом та підтвердженням змісту, або інакше: якості емоцій нації, що творять її духа. Кожна нація складає свій словник так, щоб могла висловити ним зміст свого духа.

Дальншим моментом, який мав би визначати націю, є традиція. Розуміти її як „суб'єктивний момент пам'яті та спогадів про спільну минувшину“¹⁹, або як „певну суму історичного досвіду, здобутого попередніми поколіннями в боротьбі за існування „з молоком матері“ й передану „дальнім поколінням“²⁰, то відразу можна бачити різницю між попередніми моментами та останнім. Цю різницю означає Старосольський так: „перші є об'єктивні, останній суб'єктивний“. В такому означенні традиції є момент свідомості у виборі й культурі певної суми якісно визначених спогадів; на ділі цей „вибір“ робить живі генерації підсвідомо. В такому, як вище, окреслені була б традиція „націотворчим“ чинником. Цей момент треба основніше розглянути.

Якщо розуміти націю як найвищий ступінь розвитку етнічної спільноти — від племені через расу до нації — тоді можна було б погодитися на те, що певна suma спогадів, так якісно визначена, що мала б силу викликувати такі явища, що характеризують цей найвищий ступінь, може витворити націю.

Та в тому окресленні є виразні хиби: 1. уведене тут розуміння нації пливе з матеріалістичного залеження про змінність кожночасної суми одиниць, 2. воно обмежує життя нації до дуже малого вирізу з цілої його площині. Щоб уникнути цього, традиція мусіла б бути так повна, щоб охоплювала цілу площину життя й через те нормувала всі прояви життя національної групи. Однак 1) традиція не охоплює цілої площини життя, 2) ця повна свідомість перекреслювала б основу суті нації як соціологічної спільноти, зміняючи її на спілку. Ця дорога є не емпірична.

Коли зважити дальнє змінність якості традиції залежно від усіх умовин даної доби, головно ж економічних і соціальних, тоді виринули б нерозгадані питання: яку суму спогадів покликати до ролі націотворчого чинника, як це зро-

¹⁸ Н. пр. Проф. Огіенко.

¹⁹ В. Старосольський: Теорія нації, стор. 60.

²⁰ В. Липинський: Листи до братів хліборобів, стор. 70.

бити, щоб ці спогади стали доцільно діяти і хто має це зробити?

Напр., у 80—90 рр. XIX. в., коли — припустім — українці є тільки расою, віссю традиції є „муравлина праця“ над розбудовою матеріальних вартостей, коли „слово стало за зброю“, коли перековувано сквапно „меч на плуг“ і т. д. тоді теперішній розвоєвий ступінь нації з противними вартостями й іншою віссю був би теж рівночасно покликанням до життя зовсім іншої нації, або знову нація була б змінною змінних фізично живих одиниць.

Ці труднощі вказують на те, що на цій дорозі не можна розвязати суті й вартости традиції. Відразу треба відкинути вартість традиції як націотворчого чинника, бо щойно готова нація витворює якісно визначену традицію. Цим робом сходиться традиція з попередніми моментами. Індивідуальна свідомість у виборі змісту традиції має цю саму вартість і генезу, що спосіб передачі чужої форми у витворі культури. З тієї форми вибирає підсвідомо одиниця те, що лежить у площі її емоцій, і переводить її в лінію власного змісту. Так само з можливих тем вибирає маса визначені якості до своєї традиції. Позірно здається, що традиція — це свідомий культ якісно визначеного змісту активних гуртів з верхів нації. Ці якості можуть бути справді різні в двоверстрово уформованих націях: інші у верхах, інші у низах. В одноверстрово уформованій нації ця можливість різних змістів традиції відпадає, як це вирине чітко з дальших розділів.

Подібно, як зміст деяких творів культури, так теж і зміст традиції підлягає зміні, коли одні емоції приходять до голосу, а інші замовкають, або коли до голосу приходять вислідні короткотривалі емоції. Ці моменти є причиною вибору даних „споминів“ з цілої їх маси — з тим, що вибрані набирають часто ексклюзивної вартости супроти решти, з якою вони — природно — є у згідній синтезі.

Напр., в дану історичну добу народ цінить свої лицарські традиції й особи, що їх репрезентують, та нехтує „миротворчими“, або навпаки. Та природно вони є із собою в ідеальній згоді.

Цей останній стан згаданої синтези є тією повною самосвідомістю нації, про яку говорить Дугал.

Ця повна сума традицій є поруч інших, вище згаданих, моментів видимим знаком ірраціонального безпосередньо невидимого духа нації, але не є самим духом і з цього приводу не може бути теж націотворчим чинником.

Не в іншому розумінні можна розглядати останній з моментів, що має визначити націю, це є суспільні установи, що в них так само, як у мові, хотіть бачити деякі дослідники складові частини культури.

При цьому моменті треба зробити такі застереження: суспільні установи можуть випливати з укладових емоцій нації, або можуть бути вирозумувані одиницею, чи гуртом одиниць і накинені громаді. В цьому другому випадку громада може бути нацією, або державою з різними націями, чи їх частинами; тоді говорити про вартість цих установ для визначення нації не годиться.

Треба однак тямити, що серед українців типові спілки скоро заповнюються духом і стають спільнотами. Коли ж збережеться їх спілкова основа, тоді вони скоро розкладаються й тільки животіють.

Коли суспільні установи випливають з уладових емоцій, тоді вони можуть послужити дослідникам за реальний вияв певної групи емоцій нації.

Дугал стверджує централістичні тенденції у Франції, що діяли за часів монархів, та яких не змогла знищити французька революція помимо вирозумованих інших заложень. Централізм вбиває завжди індивідуальну ініціативу. Навпаки в Англії та Зединених Державах Північної Америки вдержується завжди улад, що пос обляє цій індивідуальній незалежності одиниць, отирає перед ними поле свободного ділання, оставляючи їх власним силам.

Те саме стверджує Ле Бон²¹: „непримиримі радикали — каже він про Французів, — монархісти, соціалісти одним словом оборонці найбільш суперечних доктрин прямують під різними титулами до одного й того самого поглочення одиниці державою.“

Те чого всі з рівною заподіливістю бажають є прастарим централістичним цезарянським уладом, в якому держава кермує всім, все упра-

²¹ У згаданім творі, стор. 95 і даліше.

вильнює, все поглочує, звільняючи їх цим робом від розваги й ініціативи".

Навпаки в Англії й Америці (З'єдинені Держави Північної Америки), де „діяльність держави зводиться до мінімуму, а одиниця піднесена до максімуму, що є саме запереченням латинського духа".

Інші цікаві явища можемо обсервувати в т. зв. ССР. Революція, переведена в імя звільнення від деспотії робітничого люду, кермована діялектикою теорії Маркса, намагалася змінити основно уладові форми давньої російської імперії. Після 20 років володіння мусів большевизм завернути всеціло до прадавніх московських уладових форм. Аналогічних помічень можна б цитувати багато; до цього питання і споріднених із ним поверну ще дальше.

На закінчення можна зясувати те, про що була мова в горі: ні територія, ні раса, віра, культура, мова, традиція, ні суспільні установи не творять нації; перші два це є територія й антропологічна раса можуть мати деякий (дуже обмежений) вплив на якісне формування духа нації, але не мусять його мати, в кожному випадку не є вони супроти нації творчим підметом; з другого боку з них не можна ніяк заключати про якість духа нації. Інші моменти: культура, традиція й до певного ступня мова, віра й суспільні установи є тільки продуктом даної нації, як творчого підмету і з них як із видимого знаку духа нації можна заключити про націю. та — як знак тільки, — отже як об'єктивізований духовий момент, — вони й не є визначниками нації, бо її можуть визначати тільки духові моменти й за ними попробуємо шукати в дальших розділах книги.

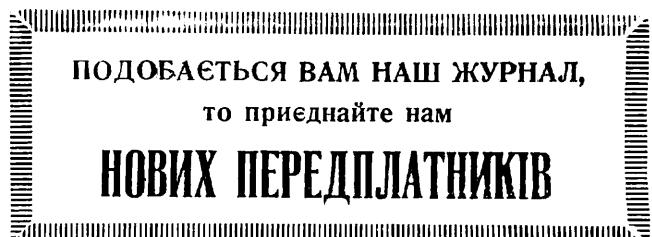
Що торкається раси в духовому розумінні то вона в цитованих творах є просто синонімом

нації, тому її не можна говорити про неї як про її визначник.

Вкінці треба звернути увагу на одну важну річ: коли б вище згадані моменти мали творити націю, тоді вони на початку своєї дії мусіли б існувати не як продукт якоїсь етнічної групи, але мусіли б бути накинені цієї групі. Їх же генези не можна собі інакше уявити, як у виді продукту індивідуальної думки, це є продукту цього розуму, що його приймає раціоналізм, як єдиний підмет, що — мовляв, — править соціальним життям, інакше це — так би мовити — зависло б у повітрі. З другого боку мусів би існувати певний гурт, чи група людей, конечно фізично живих, яким накинено б ці моменти й уведено їх у творчу дію. Ця творча дія була б отже педагогічним зусиллям, що мало б створити певну суму тривалих сугестій, які складали б разом якісно визначеного духа. Іншими словами: треба було б заложити згори існування якоїсь групи без духового змісту, або з іншим духовим станом, як цей, що його мають створити ці моменти. Такий стан і дія є зовсім неемпіричні, бо 1) кожна етнічна група має хочби в зароді свого власного змістово визначеного духа, 2) ніяка суза змістово визначених сугестій не може створити духа етнічної групи. Поза цими неперебореними труднощами існує ще одна: мусіла б існувати якесь одиниця або гурт одиниць з цілим механістичним апаратом, що переводили б цю виховну дію, що знову різко суперечить законам соціального життя. В кожному випадку так подумана дія могла б зводитися тільки до кожночасної змінної суми фізично живих людських одиниць — отже мусіли б ми знову приняти атомістичну теорію нації, що її повалила нова соціологія й етнопсихологія.

—♦—♦—♦—

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ
 на
ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСНИКА"

ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
 то приєднайте нам
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Н. Ю. Олежко

На фронті комуністичного запілля

В арсеналі зброї, якою вільний світ веде боротьбу з комунізмом, слову правди надається все більше й більше значення. Т. зв. „психологічна війна“ стає одною з найповажніших акцій, звернених проти комунізму. І це зрозуміло, бо для кожного ясно, що боротьба йде не лише між державними блоками, а й між двома ідейно-політичними системами. А якщо взяти до уваги, що обидві сторони стремлять до того, щоб людність противної сторони зробити чинником боротьби по своєму боці, тоді значення слова, як засобу боротьби стає ще більшим, бо пропаганда в кожній революції складає найсуттєвішу частину всього процесу. Але від визнання ваги пропаганди до перетворення слова в ефективну зброю ще дуже далеко. Є зброя і зброя. Жодний командир не буде стріляти, аби стріляти. Від того, як далека відстань до противника, яка система захисту, він буде обирати ту або іншу зброю. Не скористається він з кулемета, коли противник буде на відстані в 10 км., або скованим у залізобетоновому бункрі ї, навпаки, не буде стріляти з важких гармат, коли ворог вже біля окопів.

Чи все в нас гаразд із розчисленням і плянуванням пропагандивної зброї в тому розумінні? На жаль, далеко не так і не тільки в нас. Силою обставин наша політична робота тут зводиться в основному до пропаганди, при чому ми розміщуємо її в двох площинах: з одного боку вона звернена до вільного світу, щоб добитися визнання нашої правди і наших прав, а з другої — до поборення комунізму. Коли мова йде за цю другу, то незалежно від того, що це буде — виступи в пресі (дуже нечисленні), чи участь у відповідній роботі сторонніх закладів (радіоавдіції, тощо), завжди це поборення комунізму зводиться до спрошені формул — лаяти большевиків, показувати, як там погано і як тут добре. Така пропаганда зрозуміла і в значній мірі доцільна, але, якщо вдуматися глибше, вона в більшій мірі спрямована знов же до вільного світу. У нас вже стало загально-візнаним, що наш найперший обовязок — відкрити правдиве обличчя комунізму і тою інтенцією просякнута вся наша протикомуністична пропаганда. Але

при тому забуваємо, що відкривати можна для того, хто не знає, отже для небольшевицького світу. А вислід такий, що ми не тільки тоді, коли хочемо довести щось вільному світові, а й тоді, коли спрямовуємо нашу протикомуністичну пропаганду до підбольшевицьких народів, фактично не входимо з того ж самого кола — чужинного світу. Проілюструємо це хоча б на „Голосі Америки“, що в цілості покликаний вести оту саму „психологічну війну“ по той бік залізної заслони. Ми не збираємося тут критикувати програму передач „Г. А.“, про це досить писалося. Хочемо лише на цьому прикладі пояснити нашу думку. Найчастіше можна почути в тих явдіціях аналізу якогонебудь явища з підсвітської дійсності і його наслідків для населення, порівняння життя людини там і тут, оповідання збігців про їх страждання там і т. п. Все це робиться досить грунтовно й усе це направду вбивчий матеріал для комуністів. Але чи досягає це цілі, чи потребує того справа притягнення тамтешнього населення до участі в поваленні комунізму? Думаємо, що в дуже незначній мірі. По-перше, і це найголовніше, чи треба підсвітську людину переконувати в тому, щоsovetska система нестерпна, що її погано живеться? Як би припустити таке на одну хвилину, тоді треба було б переглянути всю концепцію, бо в зasadі її лежить переконання, що подавляюча більшість населення вороже ставиться до большевицької системи і прагне волі. І так воно є в дійсності. Саме підсвітське життя виробляє з людини непримиреного ворога комунізму. Хіба треба людину, що проковтнула хініну, переконувати, що вона гірка? Це треба для тих, що її ще не конітували. Нам скажуть, що ми тут можемо поміж рядками прочитати те, що большевики ховають від населення, відкрити большевицьку брехню. По-перше, чому тільки ми можемо прочитати між рядками. Чому те ж саме, а може ще з більшим успіхом, не можуть зробити такі ж досвідчені люди, як і ми, там? Звідки у нас постало те уміння відкривати правду, як не зі знання тамтешньої дійсності? І хіба аж так потребує людина доведення брехні про „sovetskyj raj“, про те, що вона голодує, ви-

снажується в праці, безвинно йде на каторгу, коли вона і є тою особою, що відчуває голод, валиться від перевтоми і не гірше від автора споминів знає, як тяжко на допитах, в Колимі чи Караганді, бо сам там був, або чув від багатьох близьких.

Але нам скажуть далі, що там позбавлені можливості свободно сказати про все це й тому голос звідси є якби їх голосом протесту. Правильно, і це єдине, що має безспірне значення, але те не розвязує все ж основного завдання пропаганди: вона не кличе до дії і не вона створює протикомуністичне наставлення населення. Отже, якщо в тому аспекті розглядати нашу пропагандивну боротьбу з комунізмом, то доводиться визнати, що її значення не дуже велике. Без сумніву, кожне вільне протикомуністичне слово, чи прочитане, чи почуте, дає дуже багато й не тільки послаблює почуття безсилля, але й створює надію. І все ж те не висуває найголовнішого, що стоїть першочерговим завданням перед пропагандою на цьому відтинку протикомуністичного фронту, а саме, вона не може обмежуватись лише окресленням підбольшевицької дійсності, а повинна вказувати шляхи для знищенння тої системи, шляхи до звільнення. Задумки до дій і способи боротьби повинна вона дати підсоветським народам. Їх не треба переконувати, що вони перебувають у рабстві, їм треба говорити, як звільнитися з рабства. Але тоді цілком природно постає питання, а що має робити наша преса в боротьбі на протикомуністичному фронті? За заслону вона не просякає, чужинний світ нею дуже мало, якщо не сказати зовсім не цікавиться. Доводити ж потребу протикомуністичної пропаганди серед еміграції, в масі своїй безкомпромісово ворожої комунізмові, було б смішно. Виходить ніби то так, що наша роля на фронті протикомуністичної боротьби словом дуже обмежена. Але так воно не є, ѿ те, що ми так мало досі робимо в тій справі, залишилось непростимою нашою провинною.

Ми забуваємо найголовніше, а саме, що фронт большевизму розташований не лише за заслонами, а ѿ у запіллі вільного світу. Ми вже нагадували, що обидва тaborи в своїх плянах розчислюють на внутрішній спротив у противній стороні, при чому большевики ту акцію підготовки провадять неспівмірно спритніше. Вони

не обмежуються лише пропагандою. Вони безпосередньо організовують той спротив. І треба визнати, що большевики значно вище розцінюють значення того фронту в запіллі, як демократичний світ. Ще на 17-ому зізді компартії Сталін сказав: „Буржуазія може не брати під сумнів, що багаточисельні друзі робітничого класу ССР в Європі й Азії старатимуться вдарити в спину своїх гнобителів, що розпічнуть злочинну війну проти батьківщини робітничого класу всіх країн“.

Отже, большевицький фронт є ѿ тут, і поразка на цьому фронті буде страшим ударом для комунізму в цілому. І тому завданням нашої еміграції є, створити свою вогневу лінію для боротьби з комунізмом. Однаке тут знову постає питання, яка ж роля припадає в тому нашій пресі, якщо вона мовно недоступна, як тим, що засліплені комунізмом, так і тим, що йдуть за ними в голосуваннях, у політичних страйках, ексцесах і т. ін. А до того ще ті люди тяжко сприймають правду про комунізм, не беручи на віру те, що наші емігранти приносять їм з власного досвіду. І все ж ті перешкоди не є непереборними і в тому як раз наша преса може відограти вирішальну роль. По всьому світі розкидані сотки тисяч наших емігрантів. Величезна сила, якщо вони в масі своїй включилися в активну протикомуністичну роботу, зробили її ціллю повсякденних зносин з чужинцями на роботі, в побуті, всюди. То неправильне, що наші емігранти вважають себе зобовязаними нести в світ лише ідею української державності. Не можна забувати, що на шляху до здійснення цієї ідеї стоїть боротьба з комунізмом і тому не вільно нам стояти остоною цього фронту. Сотки тисяч емігрантів-пропагандистів — це армія, яка може дати величезний вклад у справу боротьби на запільному комуністичному фронті. Але для того та армія має бути не лише організована, що є завданням наших суспільно-політичних формаций, а ѿ зброяна належним матеріялом для бою. Звідси і постає роля преси. Це вона повинна дати свою зброю і то таку, яка б разила противника. А для того наша правда про большевиків має бути в першу чергу уаргументована документальними даними большевицького походження, які тому вони не в силі заперечувати.

Ясно, що кожний, хто буде вояком у тому

фронті, не в силі здобути того роду аргументів. Їх має дати наша преса. Це її вклад у боротьбу з комунізмом і він такий поважний, що кожний журналіст, присвятивши себе тій справі, в праві мати почуття виконаного довгу перед своїм народом.

Не будемо застановлятися тут над тим, як ця робота має бути зорганізована і в якій формі переводиться. До того ми ще не раз повернемось. Відмітимо лише, що матеріал, який подаватиме преса пропагандистам мусить бути короткий, ядерний, висвітлювати один-два моменти, але з незаперечною переконливістю. Такий матеріал надаватиметься для того, щоб його переслати якомусь чужинному журналістові для використання в його органі, він же забезпечить 10-хвилинну змістовну розмову з друзями по роботі під час обідньої перерви, він дасть підґрунтя для доповіді в ширших зборах, для радіоавдіцій. Ілюструємо це декількома прикладами, хоча б з того, як большевики по-шахрайськи фальшують числові показники.

В звязку з опублікуванням ООН „Демографічного річника“ за 1949-50 рр., вsovєтському журналі „Вопроси економіки“ (Ак. Наук ССР ч. 1 за 1952 р.) вміщена стаття М. Доброя про зменшення темпів приросту населення. Больше-вики ввесь час підkreślують, що темпи приросту є найкращим показником здорового стану суспільства і що тільки при соціалізмі, як в ССР, приріст населення не тільки не зменшується, а навпаки зростає. Наводячи дані „Річника“ ООН про ЗДА, асаме, що в період між 1800 і 1871 рр. населення зростало щорічно на 2,9%, між 1871 і 1913 — на 2,1% і між 1913 і 1949 — на 1,2%. Доброя пише: „Сповільнення темпів приросту населення в головних капіталістичних країнах є показчиком підсилення розкладу сучасного капіталізму“. Ніякого порівняння з ССР тут не подається. Натомість пишеться: „Соціалістичний суспільний устрій не ставить ніяких перешкод для швидкого приросту населення“. А як же в дійсності стоїть ця справа в ССР? В тому журналі за 1950 р. (ч. 8) в статті Я. Жуковського подається, що між 1913 і 1939 р. щорічний приріст населення дорівнював також 1,2%, як і в ЗДА, але тут, щоб показати вищість соціалістичної системи, вони подають для ЗДА приріст у 0,67%. Отже, коли збрехати не можна, вони беруть правдиву цифру для ЗДА, але тоді

не подають своєї, а коли подають свою, то фальшують цифру ЗДА, зменшуючи її вдвое. Але подивимось, що уявляє собою отой відсоток 1,2 в ССР. Широко відомо, що численність населення в ССР у 1939 р. в 170,5 міл. була одержана по другому переписі. Перед першим переписом Сталін похвалився, що завдяки „щаливому і забезпеченному життю“ в країні соціалізму щорічний приріст досягнув 4%, якого ніколи не було при царизмі і немає ніде в світі. Але висліди перепису були такі страшні, що їх перед опублікуванням знищили і призначили другий перепис, при якому свідомо дублювалося підрахунки. Так, наприклад, у хаті урядовець переписував увесь склад родини, хоч хтось із тої родини міг бути в дорозі і в потязі заражований вдруге і т. п. Отже, ніяких 170,5 міл. населення не було і 1,2% немає. Але цього мало: той же Жуковський подає кількість населення в 1928 р. в 154,2 міл., а в книжці „Соціалістичне сільське господарство ССР“ (Госпланизат, Москва, 1939 р.) для 1926 р. населення обчислене в 147 міл. Таким чином у цих двох роках щорічний приріст вимірювався в 2,45%, а від 1928 по 1939 р., себто з часу введення сталінських пятирічок і „завершеного соціалізму“ лише 0,88%, менше, як в „конаючих капіталістичних“ ЗДА. І ті два роки не були вийнятковими. В Україні, наприклад, у 1925 році приріст був 2,35%, в 1924 р. — 2,45%. Отже зниження приросту до 0,88%, а в Україні, навіть до абсолютноного зменшення населення, в найкращий спосіб доводить, де в дійсності ми маємо занепад суспільства, де єде страшне винищенння людності.

Наведемо другий приклад. За останній час большевицька преса докладає усіх зусиль, щоб відвернути увагу населення від нестерпних умов побуту, що особливо гостро відчувається після деякого ознайомлення з умовами життя на Заході. Всіми засобами комуністи хочуть переконати населення, що його життя ввесь час кращає, що розвиток продукції іде так швидко, що в короткому часі населення буде мати всього, в повній мірі. А в капіталістичному світі, мовляв, навпаки іде постійне погіршення умов життя і населення в масі вже живе в злиднях. Майже в кожному числі різних економічних журналів вміщуються статті того роду. Особливо натискають вони на скотарство, трирічний окремий плян розвитку якого скінчився не

давши наслідків і населення як і раніше не має мяса. Але як не намагаються автори представити все в рожевому світлі і довести неіснуюче, правда все ж виходить наверх. В статті „Міцний розвиток соц. сільського господарства“ Н. Васильєв пише („Вопроси економіки“ ч. 7, 1951 р.): „Колгоспи збільшили в 1950 р., в порівнянні з 1940 р. кількість худоби — рогатої на 40%, овець на 63%, свиней на 49%“. „В радгоспах в порівнянні з довоєнним часом рогатої худоби збільшилося на 20%, овець на 29%, свиней на 36%“. Здавалося б, що направду вражаючий розквіт. Але через декілька сторінок у того Васильєва написане, що „загальна кількість продуктивної худоби в СССР збільшилася за ці 10 років на 4%“ Наглядне протиріччя зясовується дуже просто: в 1950 р. в облік усунутій худобі увійшла худоба створених по війні колгоспів і радгоспів окупованих нових теренів — Західної України і Білорусі, Прибалтійських держав, Східної Пруссії, які не були в складі СССР в 1940 р., або не були ще сколективізовані. Отже, то ніякий зрист, лише нове пограбування того, що було. Більше того, поскільки ці окуповані країни, особливо Прибалтика і Прусія мали високорозвинене скотарство, саме приєднання їх до СССР мало б збільшити загальне поголів'я значно вище, як на 4%, тому цей відсоток говорить не про зрист, а про дальший занепад. Забивається худоби більше, ніж дає природній приріст, та і сам приріст нище нормального. Підтвердження на це ми знаходимо в статті Домрачева („Розвиток скотарства в радгоспах“, „Планове господарство“, ч. 4 за 1951 р.). Він пише: „Причинами, що породжують високу яловість корів, є погані умови утримання корів і бугаїв“. „Радгоспи примушенні були корів і телиць в великих розмірах здавати по мясопоставках, щоб виконати план“. І все ж „радгоспи не додають державі щорічно велику кількість харчових продуктів — молока, масла, сиру“.

А як же справа з постачанням мяса населенню? Вже згаданий вище Жуковський (Вопр. Екон. ч. 8 за 1950 р.) пише, що за другу сталінську пятирічку (1938 р. в порівнянні з 1933 р.) забезпечення мясом збільшилося в 5,7 раза. Ду-

же вражаючий успіх, але перевіряємо його і знаходимо в статистичному збірнику „Соц. сільк. господ.“ (Москва 1939 р.), що продукція мяса в 1938 році зросла в порівнянні з 1932 р. з 2.294 тис. тон до 3.607 тис. тон, отже не 5,7 раза, а на 57%, цебто в 10 разів менше, як каже Жуковський.

І таке шахрайство з числами і без того перевільшеними зустрічається на кожному кроці. Нарком Сиволай в „Планов. Хозяйст.“ ч. 8 за 1951 рік пише, що за повоєнну пятирічку постачання цукрового буряка збільшилося в 4,7 раза, а Лівшиц в „Вопроси екон.“ ч. 7 за 1951 р. каже, що буряка одержано в 1950 р. лише на 2,5 міл. тон більше, як в 1940 р., цебто лише 11% більше як до війни. Виходить, що міністер Сиволай збрехав більше як в 44 рази. Це так само, як Жуковський писав, що в 1938 році буряка було озібрано на 470% більше як в 1933, а фактично його зібрано 166,8 міл. цент. проти 98 міл. цент., лише на 70% більше і то в порівнянні з роком страшного голоду в Україні, коли площа під буряком катастрофально зменшилась. І тепер, коли за словами Сиволая виробництво цукру збільшилось на 17% в порівнянні з довоєнним часом, населення, як тоді не має цукру, бо і кількість населення за рахунок нових окупованих теренів збільшилося на 17%.

Отже большевицьке пропагандивне шахрайство, намагання заховати дійсність за тріскучими словами і сфальтшованими показниками легко відкривається на їх же власних матеріялах. І це має бути відкрите тим, хто підпадає гіпнозі тої брехні. Повертаючись до того, що було сказано на початку, ми знову підкреслюємо, що це найсвятіший обовязок нашої преси.

В світлі тих завдань, наш „Вісник“ на майбутнє буде насвітлювати на своїх сторінках дійсне становище в ССР на підставі офіційних даних і не лише в сфері господарства, а всіх сторін життя, щоб в той спосіб постачати відповідним матеріалом тих, хто стане до активної пропагандистичної боротьби з большевицьким заплідлям у вільному світі. З тою метою в журналі закладається постійний розділ — „В допомогу пропагандистові“.

Евген Ляхович

Компроміси і консолідація

Компромісова „консолідація“, яку осягнено на недавно відбутім Пятім Зїзді УККА, має в основі дві причини: одна психологічна, друга практична. Психологічна заключається в цьому, щоб регабілітувати себе морально у власних очах, мовляв, а все таки, хоч нераз ми провадимо проти себе залі, неперебірчиві й непатріотичні кампанії, проте ми не є аж такі лихі, щоб у важну хвилину не обєднатися і не виступити солідарно в обороні дорогої нам усім справи. Друга причина дуже практична: втягнути різні конкуруючі групи до цієї „консолідації“ і змусити їх тим притупити їхню залість супроти себе. „Оборона дорогої нам усім справи“, очевидно, йшла по лінії викликання доброї думки про нас перед іншими силами, щоби в той спосіб викликати в останніх прихильність до визвольних стремлінь українського народу.

Компроміси, в множестві випадків нашого індивідуального й збірного життя, є дуже корисні, а навіть необхідні. Живучи збірно ми на кожному кроці мусимо резигнувати дещо із власних вигід і переконань. Абсолютна безкомпромісовість довела б до того, що люди вимордували б себе до останнього, а цей останній має бути поповнив би самогубство з туго за товариством.

Проте, є теж множество випадків, в яких хоч би найменша компромісовість є цілковито виключена. Біблія оповідає, що коли двох матерей зголосилося перед Соломоном, щоб він їх розсудив, кому має припасти дитина, Соломон сповідно пішов на компроміс і велів розтятити дитину на двоє. Справжня мати відразу зрозуміла абсурдність такого „компромісу“ й воліла віддати свою дитину іншій, щоб зберегти її життя.

Не можна теж їхати одним поїздом у той сам час на північ і на південне. Не можна водночас, в однім політичнім тілі, реалізувати інтернаціонально-соціалістичну програму і національну клясову-аристократичну, хоч можна піти на компроміс і уложить якусь нову посередню програму. Інакше компроміс фактично не є ніяким компромісом і в найкращому випадку означає

завіщення своїх програм у нечинності на якийсь означений, чи неозначений час.

А вже в ніякому разі неможливий компроміс віруючого й атеїста. Цього роду „компроміс“ можна порівняти до компромісу розрізання дитини. „Хіба віра в Бога в політичному житті така важна річ?“ — спитає дехто. „Хіба віра в Бога не є приватною річчю кожної людини?“

Ні. Віра в Бога теж і в політичнім житті є найважнішою й одинокою духовною основою, на якій можна будувати здорове збірне життя людей. Віра в Бога важніша від усіх політичних програм, від усіх ідеологій. Правдиво віруючі люди, які на пункти віри в Бога не йдуть навіть на найменший компроміс, далеко скоріше порозуміються і знайдуть в інших справах компроміс, навіть коли початково виходять із діаметрально протилежних політичних програм. Зате заліо й уперто будуть поборювати себе навіть тоді, коли в їх програмах є малесенькі, а то й ніякі різниці, коли зі свого серця усунуть віру в Бога. „Коли двох робить те саме, воно не є те саме“ — говорили старі римляни. Бо кожна людина на кожний свій учинок витискає теж індивідуальне тавро свого духа. Яке ж відмінне мусить бути те тавро в людини, яка достойно й покірно клонить голову перед Маєстатом Бога, і людини, яка відкидає Божий Маєстат і тим самим сама стає для себе найвищим божком і одиноким суддею своїх учників!

Відкинувши віру в Бога, чи вважаючи цю віру чисто приватною справою кожного чоловіка зокрема, — і націоналіст, і монархіст, і соціаліст, і „демократ“ — за найвищий авторитет на землі мусить поставити владу людини над людьми, а за найвищий маєстат мусить уважати колектив, зорганізований у державі, чи федерації кількох держав, чи в Інтернаціоналі. Під кутом добра цього земного маєстату промінюватиме все законодавство, всі соціальні реформи, ціле вдержування колективної дисципліні.

Зате правдиво віруюча людина дуже добре знає, що всяке колективне життя, зокрема своя національна держава, є тільки засобом, одним з найважніших і майже з правила необхідним, та все ж лише засобом для іншої цілі — для

удосконаловання душі людини, в яку вложена іскра Божа, з ціллю часткового на землі і цілковитого по смерті, злиття з Богом. З усією силою треба на кожному місці підкресляти, що свідому, або несвідому, проте дуже небезпечну неправду говорять невіруючі люди, коли кажуть, що їх цілю в суспільнім житті є піднести гідність людини, дати їй свободу і демократію. Гуманізм, який навіть коли не поборює, а тільки відсуває на друге місце Бога з нашого життя, є найбільш лицемірним парадоксом наших віків. Це ж Син Божий підняв людину на таку духову височінь, про яку і не снилось земним філософам. Це Син Божий своєю науковою і терпіннями потвердив, що кожний чоловік, хоч би стояв на найнижчому соціальному щаблі, має таку саму частку іскри Божої, як і той, що стоїть на найвищому щаблі. Але враз із тією часткою наложено на кожну, малу й велику, людину в рівній мірі обовязок боротися за цю Божу частку і від її постави залежить, чи відійде вона збагаченою, чи зубожілою в друге, вічне життя? Як можна уявляти собі пошану до людини, її свободу, демократію — позбавляючи її цих Божих прав і обовязків? Віднявши від неї віру в Бога й віру в трансцендентні завдання її душі, ми обертаємо її в звичайну звіринну істоту і водночас від земних володарів відбираємо всяку, хоч би найменшу спонуку, щоби трактувати цю людину інакше, ніж трактуємо звичайну звіринну істоту.

Своя національна держава не є самоціллю, тільки засобом до цілі: вдергування сталого контакту з Богом. Кожна нація має свої питомі духові прикмети, свої питомі відрухи душі, свої тонкі, найсвятіші почування, при помочі яких вона відчуває свого Творця і розуміє Його святу волю. Тому боротися за свою державу, за цей питомо-національний контакт з Богом є імперативом не лише національним, але в першу чергу Божим.

Також внутрішній соціальний устрій, законодавство, всі соціальні реформи і політичні програми тратять усякий змисл і сталі критерії, коли відкинути віру в Бога. Бо відкинувши духову еволюцію по вказівкам Бога — які критерії залишаться нам у вимірі соціальної справедливості, у впровадженні певних соціальних реформ, у переведенні певних політичних програм? Здібність одиниці, чи гурта, чи певної

суспільної сфери? Здібність в якому напрямку? А може їх сила? Але сила яка? — фізична, чи моральна? Коли моральна, то яка буде дефініція цієї моралі?

Така, здається зрозуміла, християнська істина — „люби ближнього, як сам себе“, вийде в цілковито іншій інтерпретації у віруючого, ніж у невіруючого. Останній навіть математично буде доказувати свою інтерпретацію: „Коли я маю любити ближнього як сам себе, то себе я маю любити ак, як ближнього; коли А рівне Б, то Б рівне А. Це математична істина. Раз воно так — то чому я маю віддавати певну суму гроша ближньому і йому помагати, коли я залишу її у власній кишені й собі тим поможу!“ — Хіба не ясна логіка? Хіба не класичний приклад матеріалістичної діялектики?

Відкинувши віру в Бога людина тратить шлях, що веде до Істини. Висновки із пороблених обсервацій вона робить доривочно, різnobіжно, розхрістано, так як розхрістаною і роздертою є її душа. Це добре знають апостоли матеріалістичної діялектики і хоч засипують своїх рабів матеріалістичною літературою, але роблення висновків із поданого знання залишають виключно для себе. На сторожі матеріалістичної діялектики вони ставлять на святе сумління, випливаюче з віри в Бога, тільки — наладований револьвер.

В українських збірниках, зокрема в наших інтелігентських кругах, є нині багато огірчення, зайлости, ненависті, а вслід за цим багато самокритики й ущіливих, деколи згірдливих заяв. В приватних розмовах, в приступі повної щирості, ми не тільки завважуємо всі наші, деколи дійсно великі хиби, але й робимо патетичні загальникові висновки: „Такі то Українці“. Коли ж бо це неправда, що ці хиби (а як сказано, деколи ці хиби в нашій інтелігентській верстві дійсно великі) — мають щонебудь спільного з українством, з українським походженням, з українською нацією. Це хиби набуті відірвано від української нації й як такі, їх можна викорінити. Ці хиби звязані з чужими духовими течіями, які відорвали людину від Бога, поставили її виключно на власних ногах і штовхнули в напрямку духової деправації. Ці хиби коріняться в атеїзмі, чи агностицизмі величезної частини нашої інтелігентської верстви. Ці хиби, в біль-

шій чи меншій мірі, розжирають провідні верстви інших, західних народів, хоч в інших народів не звязують їх із своїм національним походженням. Наше національне відродження, в наслідок нефортунного збігу обставин, почалось із подувом різних соціалістичних, радикальних, „поступових”, „гуманних” чужих течій, які з прокляттям витиснули на душі нашої наростаючої провідної верстви тавро атеїзму. Світська інтелігенція відносилася із зневагою до тих, що мали інтерпретувати й ширити Слово Боже. Знову ж останні, обтяжені духововою спадщиною Візантії, не всілі були дати належної відсічі тій стихії. Контакт з Богом у нашій провідній верстві малів, доки вона у величезній більшості не проїнялась матеріалістичним світоглядом, навіть коли цей світогляд в теорії відкидала. Не духовна вартість людини рішала, тільки її престіж, матеріальний блеск, зверхні форми цивілізації. За щастям шукано не в благородних духових почуваннях, тільки в консумпції земних дібр. Так було і так є не тільки в нас, але в провідних верствах усіх цивілізованих народів, хоч в інших зложились на це може дещо інші причини. Пістряк матеріалізму не є українського походження. Навпаки, це українці, чи точніше українська провідна верства заразилась ним від інших, переймаючи безкритично від інших те, що треба було уникати й дезинфекціонувати.

В духову пустку, що повстала в душі по усуненні віри в Бога, ввілявся дух сатани. Він по-

ширеній дуже і то навіть серед тих кругів, що толерантно відносяться до Церкви й релігії, а навіть учащають на Богослуження. Цей злій дух видвигнув на вівтар Молоха, — патологічне захоплення матеріальним блеском, шукання щастя в споживанні земних дібр, надію реалізації своїх душевних амбіцій у набуванні земних дібр, рабську пошану перед накопиченим майном та матеріальним блеском, із цілковитою зневагою до душевних вартостей людини в Божім розумінні.

Певно, що само творення і набування матеріальних дібр не тільки не містить у собі нічого неморального, а навпаки може містити велику силу Божого ідеалізму. Але в яких саме випадках, в яких ситуаціях творення і набування майна не тільки не йде в розріз із Божим ідеалізмом, а навпаки, цьому ідеалізмові служить? Так як на всі питання, так і на це, людина ніколи не знайде правильної відповіді, ніколи не знайде правильної критерій, коли відкіне віру в Бога. Щоб правильно зрозуміти істину „люби біжнього, як себе самого“ треба вірити в святу науку Сина Божого, Який є Дорогою, Правдою і Життям. Атеїст на цю Дорогу не стане, не побачить цієї Правди, не заживе цим Життям. І тому компроміс віруючого з атеїстом — це те саме, що компроміс чистоти з брудом. Це фактично не є ніякий компроміс, а капітуляція віруючої людини та її перехід на негативні, розкладаючі позиції.

Логіка конечності

У звязку з 5-тою Конвенцією Українського Конгресового Комітету в українському суспільнно-політичному житті знову заакцентувалася справа, що не сходить з денного порядку від закінчення війни і є найпекучішою з багатьох інших: справа внутрішньо-української консолідації. Конвенція УКК в своїх рішеннях залишилась на старих позиціях визнання і політичного проводу визвольних сил на Українських Землях і УНРади на еміграції. В американських умовах це було найбільш доцільне рішення, бо воно забезпечує за УКК безспірне право представництва тут усієї української спільноти, що в теперішньому моменті має найістотніше значення.

Але само собою зрозуміло, що таке рішення УКК в суті речі нічого не вирішує. Більше того, поскільки ці дві формaciї — УГВР і УНРада — перебувають в позиції протистояння, репрезентуючи цілком відмінні політичні концепції в українському суспільстві, постільки перебування обох їх в УКК неминуче перетворює останній в арену постійних зударів „сторін“. Якщо захочемо бути щирими, то мусимо визнати, що майже по кожному питанню, яке розглядається в УКК, створюється два табори, при чому кожний стремить при тій нагоді провести, а іноді, просто кажучи, „протягнути“ щось, бодай який-небудь натяк, що говорив би на користь його

табору. Це приводить до того, що та частина УКК, яка незазнажована в українських політичних середовищах, постійно виступає в ролі мідіаторів, шукаючи „золотої середини”. А поруч з тим, це помітно відбувається на темпах роботи УКК, не кажучи вже про нездорову атмосферу постійного напруження, яка, ясно, не сприяє роботі УКК в загально-українських цілях.

Можна було, тому, заздалегідь передбачити, що важко буде УКК-ові на довший час затриматися на прийнятій Конвенцією формулі і він примушений буде включитися в шукання способів ґрунтовної розвязки справи, як тому, що того вимагає політичний момент і найістотніші загально-українські інтереси, так і тому, що це вже стає „Кондіцією, сінє ква нон” в роботі самого УКК.

В світлі того, нова спроба УКК довести до створення загально-українського політичного центру, була б логічною і віправданою. Однак від рішення зробити ще раз спробу, до вірогідності успішної розвязки того, ще далеко. Можна взяти під великий сумнів всі надії найти будь-яке рішення, поки не буде спільної позиції в двох найосновніших питаннях, з яких друге органічно виникає з першого. Одним з них є визнання національно-визвольної боротьби українського народу, української революції, єдиним гарантом волі України при всіх можливих шляхах розвитку світових подій, і другим, що вже не має самостійного значення, а обумовлюється першим, є модус організаційної побудови політичної презентації.

Ми вже нераз підкреслювали, що в українському політичному житті, на відміну від москвинів, політичне розшарування, не дивлячись на існування багатьох партій, не опреділюється програмовими засадами. Тому для нашого розміщення політичних сил характеристичним є таке, в суті речі, парадоксальне явище, коли соціялісти йдуть в союзі з дуже поміркованими лібералами з одного боку і невиразними прихильниками реставрації колишнього соціально-економічного укладу — з другого, натомість послідовно-поступова і провідна в революційній боротьбі політична сила в її дії на суспільному форумі в еміграції часто знаходить підтримку з боку консервативної формaciї.

Отже, не в тому, що творить природу партій, коріння політичного зрізничкування українського суспільства, і немає девятирічні напрямків полі-

тичної дії по кількості угрупувань. Існує два табори і лінія поділу проходить в площині оцінки ролі і окреслення значення революційної боротьби в справі визволення України. Це їй було на протязі всіх новоєнних років основою перепоною, об яку розбивалися всі спроби консолідації. І в 1948 році, коли почалося творення УНРади, знову не що інше, як це було причиною внутрішнього протиставлення, що почінчилося новим розколом. Ішло про визнання самої засади консолідації: чи має нею бути визнання самої ідеї Самостійної Української Держави, чи визнання спільних шляхів для **віборення** Української Самостійної Держави, поскільки перед нами стоїть, як першочергове і найголовніше завдання — боротьба за Державу. Іншими словами, справа зводиться до того, чи боротьба самого народу є вирішальним чинником національно-державного визволення, чи воля прийде у висліді опреділюючої дії сторінніх сил? Тепер треба ще раз і назавжди усвідомити собі, що лише узгіднення позицій в цьому найосновнішому питанню, узгіднення шляхів боротьби, може стати засадою дійсної, органічної консолідації. Без цього, якби навіть і вдалося знайти якесь структурне розвязання справи, буде порожня форма, що при першому стику з практичною дією розвалиться.

Чи є якінебудь підстави припускати, що вдастся досягнути обєднання в оперті на визвольну боротьбу українського народу? До певної міри, так, бо за цей час, від 1948 року, відбулися поважні зміни. Для табору, що орієнтується на чужі сили, якраз завдяки цій його природі, вирішальне значення мають настрої і інтенції отих чужих сил. Не треба обманювати себе, що визнання УПА, саму згадку про яку рішуче поборювали всі без винятку політичні угрупування того табору, прийшло у висліді перевиконань і аргументацій з боку другого табору. Воно сталося завдяки ставленню до УПА у вільному світі і в першу чергу в ЗДА.

Можна припустити, що до таких наслідків прийде і з позицією „**ставлення на власні сили**“. Тепер вже тяжко не рахуватися і не помічати того факту, що ідея визвольних революцій стає найбільш визнаною. Голоси Дж. Ф. Доллеса і подібних йому перестають вже дисонансувати з голосами загалу суспільства. Більше того, в офіційних виступах обох кандидатів на президента, слабше у Стівенсона, голосніше в Ай-

зенгавера, яскраво підкреслюється, що дальша політика ЗДА по відношенню до комуністичного бльоку, як і досі, не повинна йти на розвязання війни, лише на підсилення оборони для забезпечення миру і недопущення нових захватів. Що ж до звільнення вже поневолених народів, то воно мислиться в аспекті їх власної боротьби при відповідному ставленні до неї ЗДА. І така позиція не повинна бути для нас несподіванкою. Було вже досить часу, щоб переконатися, що демократії самі війни не розпічнуть. Що ж до Сталіна, то він без сумніву усвідомлює собі **весь ризик для себе** війни і не лише через економічну відсталість, а в першу чергу через неминучість вибуху під той час революції. Його генеральна лінія і надалі, як дотепер, іти за формулою „атакувати капіталізм через їх колонії”. Декларації кандидатів на президента свідчать про те, що і по цей бік залишої заслони приходить до усвідомлення ролі „третьої сили” — національно-визвольних процесів.

Ідея національної і соціальної волі народів, провідна ідея людства сучасної історичної доби, має стати прaporом вільного світу в боротьбі з Кремлем, найбільшим імперіалістом і гнобителем всіх часів. Це неминуче, а тому і неминуче в дальному ще більше акцептування в політиці Заходу ролі національних революцій.

В світлі того можна розчисляти, що найзапекліші противники визвольної боротьби на Українських Землях примушенні будуть переглянути свої дотеперішні позиції.

Ось чому ми не виключаємо тепер можливості консолідації на єдино здоровій зasadі — визнання спільних шляхів боротьби за волю України через розгортання і завершення революції. Тоді само-собою прийде визнання і конечності політичного проводу твої боротьби і політичної сили, що дає ідейну спрямованість їй, бо те випливає з самого поняття революції.

Але крім цього основного питання має бути розвязане і друге, яке стоїть на перешкоді здоровій консолідації: мусить бути правильно вирі-

шений організаційний бік справи. Треба покінчити з думкою, що партіям по їх політичній природі належить виключне і безспірне право заступати суспільство в політичній репрезентації. Не тому, що основна маса українського суспільства на чужині перебуває поза партіями. Це природно. Те ж саме ми маємо і в державних спільнотах, але там така роль партії в політичному житті ні у кого не може викликати застережень, бо партія є організованим і дієвим виявом волі суспільства. Але те не належить нашим партіям лише тому, що вони теж партії. Назва сама по собі не опреділює місця і питомої ваги партії в політичному житті. І те і друге дає їй суспільство своїм умандатуванням, своєю підтримкою. Того немає у нас. Хто ж не знає, що у нас є партії, які збереглися в кількох особах „останніх могіканів” з часів цілком інших політичних умов, які їх породили, що є новотвори, які з моменту появі опинилися в порожнечі і не зросли навіть до поняття клубу. А з того неправильного розуміння прав партій у нас постає той подиву гідний, просто абсурдний принцип паритету. Паритет чого? В усякому разі не політичних сил, а лише назв за формулою „всім сестрам — сережки”.

Само-собою зрозуміло, що саме поняття консолідації обумовлює певну коаліцію сил в керівництві. Це безспірне. Але вагаожної складової частини спирається на її впливи в суспільстві. Як определити ті впливи, то справа інша. Можна уважно розглянути кожну пропозицію і вибирати найкращу. Не підлягає сумніву, що сама концепція, яка стане засадою консолідації, в значній мірі обумовить розміщення політичних сил чи то в формі партій, чи в формі суспільних організацій політичної природи, чи тих і других разом.

Отже, якщо б УКК вирішив через своїх представників підняти справу консолідації в Європі, великою помилкою було б посылати тих представників в ролі „сватів”. Вони повинні бути твердими оборонцями як засади консолідації, так і її організаційних форм.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ДОПОМОГИ ВОЮЮЧІЙ УКРАЇНІ

М. Брадович

Еволюція українського московофільства

Завданням цієї статті є зазначити прояви московофільства спеціально в межах української спільноти на чужині, зясувати причини його та обговорити його поборення.

Еволюція, яка відбулась в українсько-московських відносинах протягом поточного віку останні значна, що на перший погляд може виводитися смішним говорити про якесь московофільство між українцями. Старе галицьке московофільство та „самоутвержене малоросійство“ в межах царата поширились так далеко позаду нас, що якийсь зв'язок між ними та сучасними хворобливими явищами цього роду в межах української нації видається неймовірним. На превеликий жаль, він все ж таки існує. В національнім організмі не зникає нічого без сліду. Як добре, так і злі першні існують далі і провадять не-впинно боротьбу між собою.

Старе українське московофільство було активним, сучасне є пасивним. Галицькі московофіли намагались уперто підшитись навіть мовою до москвинів, розплистися між ними. „Малороси“ були готові служити чинно московському загарбництву. В сучасній українській спільноті можна означити московофільством невистарчальний спротив московському тисненню і впливам, диспропорцію між одним і другим, неспроможність переважної більшості українців відчути й зрозуміти абсолютність московського вла.

В ділянці психологічній не можна поминути деякий брак, а в кожнім разі невистарчальність наскрізь природної в даних обставинах відрази до отруйного впливу всього московського, а зоркема мови.

Для численних понять і предметів існують синоніми уживані або в українській і московській мові, або лише в українській. Оскільки московські окупанти намагаються „наблизити“ українську мову до московської, отже змусити її шляхом накинення її означень спільніх з московськими, мусіло б саме здорове національне чуття самооборони спонукати українців уникати слів спільніх з московською мовою, поширювати можливо більше відстань між власною та московською мовою, творити

мовне забороло проти московських впливів, боронити незалежність національного мислення. Дуже характеристичним для українського мовного московофільства є те, що там, де можна вжити або слово вживане також у польській мові, або ж спільне з московською мовою, уживається звичайно друге, хоч Польща нам тепер фактично нічим не загрожує, а з боку Московщини загрожує смертельна небезпека як Україні, так і Польщі. От, наприклад, уживається у нас скорше „увести“, ніж „впровадити“; скорше „держати“, ніж „тримати“; скорше „високоповажаний“, ніж „вельмишановний“ і т. д., хоч з погляду мової самооборони треба було б робити якраз навпаки.

Нічим іншим як мовним московофільством можна зясувати й уживання географічних означень „старшаво брата“. Щоб наблизити українську мову до московської заборонила Москва мягчити „л“ у чужих словах, зокрема латинського походження, і українці виконують слухняно наказ „старшаво брата“. З наказу ж Москви викинули українці „г“, щоб українська абетка не мала більше літер ніж московська і тим була близчою до „братьої мови“. До якої огидної „малорусской“ саламахи провадить це, може переконатися кожний, слухаючи „Голос Америки“ в „українській“ мові, якому належить без сумніву провід і першенство в москвопослужнім засмічуванні української мови московізмами ріжного роду. Вживання апострофів перед „я“, „е“ та „ї“ творить поважні труднощі навіть для старих українських журналістів.

Разом із тим паскудять українську мову на чужині численні московські звороти, останні дивоглядні часом, що ними можна було б виповнити не одне число „Мітли“. Один професор пише, наприклад, про когось, що той „прав“, не близну, а лише маючи слухність. Інший журналіст закидає в полемічнім запалі колегам, що вони пишуть „далеко не прекрасно“, отже позичає московський зворот, запозичений москвінами з німецької мови.

І це московофільство в українській мові українську верхівку, очевидно, ані гидить, ані турбує, ані обурює. На українських вчених, на на-

укові та навчальні установи витрачає українська спільнота на чужині відносно дуже поважні засоби. Поруч з історією, яка під оглядом національно-політичним починається з Хмельницького, є мовознавство найбільш улюбленим полем попису українських вчених, але їм і на думку не впаде перевести ширше закроєну акцію вилучення з української преси та книжок московського мовного сміття аж до того часу, коли у визволеній Україні покликана до цього авторитетна установа унормує усі ділянки державної української мови.

Не менш загрозливі симптоми пасивного москофільства існують в інших ділянках національного чуття, мислення і чинності української спільноти на чужині. Доводиться звичайно обмежитися лише замінішими з них. Неспроможність української верхівки усвідомити абсолютність московського зла та поширити свідомість цього в чинних і боєвих колах нації відхиляла дуже поважні національні сили від боротьби проти Москви та спрямувала їх проти Польщі, а відтак і проти Німеччини. Більше того, в порівнянні до ставлення українців супроти поляків та німців, ставлення їх до історичного, головного й єдиного тепер ворога українського народу, до Московщини, незрозуміло вибачливе. Історичне, новочасне і сучасне лихо, яке завдавала і завдає українській нації Московщина (а добра не зазнала від неї ніколи жодна нація!), безмірне і без порівняння більше того лиха, яке зазнала Україна від Польщі. Але, хоч як то дивно може виглядати, почали саме тому протипольське наставлення українців було відносно значно гострішим від їх протимосковського наставлення. Москва нищила, коли Польща гнобила. Наслідком цього інтелектуальної української верхівки в межах царнату в половині і кінці XIX. в. майже не було, отже й не було фактично тягlosti української національно-політичної ідеології. Але під охороною австрійської конституції існувала українська інтелігентська верхівка, яка втримувала тягlosti протипольської ідеології і наставлення. На біду для справи української державності знала стара західно-українська еміграція польські утиски з власного досвіду, але довідувалась про винищенні міліонів українського населення московськими окупантами лише з преси. Наслідки цього були такі, що на „пацифікацію“ Галичини відповіли українці в ЗДА широко закре-

ною акцією, на яку було зібрано і витрачено сотки тисяч доларів; на рятування ж цілої української нації від сучасного винищенні Москвою було зібрано протягом одного року лише понад 100.000 доларів.

Незвичайно характеристичним для сучасного українського москофільства є те, що наставлення українців до Польщі та до Німеччини є виразно національним, наставлення ж їх до московських окупантів було і лишається ще в значній мірі тепер „співально-політичним“. В історії українсько-польської боротьби не було властиво того, щоб українці виступали разом з „польською демократією“ проти польських „магнатів та буржуазії“, як це хоче вмовити західним українцям московська пропаганда. Українці під посередньою чи безпосередньою владою Поляків не мали ніколи сумніву, що за польським урядом стоять і за нього відповідає ціла польська нація.

Не зважаючи на це, що німецька нація провадила протягом поточного віку двічі війну проти історичного ворога України, Московщини, не зважаючи на те, що національний соціалізм тривав у Німеччині несповна 12 років, уважають назагал українці, що за кривди, які Україна зазнала протягом більш-менш трьох років війни від німецької влади, відповідає не уряд Гітлера, а ціла німецька нація.

Зовсім іншим було, а почали ще й тепер залишилось українське наставлення до Московщини. За безмірні й нечувані історичні та сучасні злочини, доконані Московщиною на українській нації, вважають українці, звичайно, відповідальним не московський народ, а лише його царський, а відтак „большевицький уряд“ („режім“, після „Голосу Америки“). Проти цього „уряду“ лучились українці протягом десятків років у найбільш безглуздий спосіб з московською „демократією“, а почали роблять це ще й тепер на чужині. Проголошення самостійності української держави московська „демократія“ просто „вимусила“ від Української Центральної Ради. За цю традиційну „співчинність“ з московською „демократією“ загинули в московських таборах примусової праці міліони українців, але й в останніх муках вмирали в переконанні, що відповідальним за них є не московський народ, а .... „московський уряд“, що тrimається на рабськім хижакстві москвинів. Це злочинно баламутне переконання про невідпо-

відальність московського народу за злочини його уряду, його імперіалістичної верхівки з цілою її підосновою в масі московських рабів, принесли й на чужину в значній мірі ті, яким пощастило врятуватися з тaborів примусової праці, чи з московських лабетів узагалі. Більше проти них, ніж завдяки ним, починає перемагати, спеціально між українцями в ЗДА, концепція про відповідальність московського народу за злочини московського імперіалізму. Ця ідеологічна перемога над пасивним москофільством досить широких, на жаль, українських кіл вистарчила в деякій мірі, щоб не допустити українців та приналежних до інших поневолених націй на чужині до співпраці з московською еміграцією, але вона не вистарчає ще для того, щоб перейти від оборони до наступу на неї, спеціально перед вільними націями, та піднести участь української спільноти на чужині у визвольній боротьбі проти Москви на вищий щабель.

Щоб спрямувати еволюцію українського москофільства до перемоги української спільноти над ним та усунути його фатальні впливи на розвиток визвольної боротьби проти Москви, треба передусім устійнити його головні причини. В основі їх лежить історія і віра, що чергуються самі між собою як причина й наслідок та навпаки, впливаючи по черзі чи рівнобіжно на розвиток як української культури, так і політичного життя. В основі українського москофільства лежить факт того, що релігійно-культурні вартості, які йшли з українського півдня на московську північ, з Києва до Суздаля й Москви, вертались значно пізніше назад подібні формою, але вже наскрізь протилежні змістом. Українське добро, що прямувало до Московщини, верталось назад уже як абсолютне зло; впливи української культури на Москву, верталися в Україну вже як отруйні впливи московського хижакства і дикунства. Християнська віра, поширенна з Києва на північ, улягла там московським впливам і вернулась в Україну підпорядкована московському хижакству, насищена московським безвірством.

В розвитку українського москофільства відограли українсько-польські відносини в деякій мірі ту ж саму роль, яку відігравали чесько-німецькі відносини в розвитку чеського москофільства. Боротьба українського народу проти Польщі порушила протимосковське наставлення

в такій мірі, що деякі, поза тим досить замітні українські політики в ЗДА мало не дякували Кремлю за „возведення“ українських земель.

І в той же час вони балакають на радість Москви про „перегони в озброєнні“ так, ніби воно мало в ЗДА, які боронять вільний світ від московського напасництва, і в ССР те ж саме значення; розписуються про боротьбу між ЗДА, які зrekлися з власної доброї волі навіть панування над Кубою і Філіппінами, та Московщиною за „панування над світом“, а навіть про „політичний протекторат Америки над Німеччиною“, під чим вже й кожний московський пропагандист міг би підписатися.

Тим часом ледви чи були колись внутрішні українські і зовнішні інтернаціональні обставини більш сприятливі ніж тепер, щоб перемогти рештки москофільства в дусі української спільноти на чужині, а тим самим і причинитися до дальнього розвитку визвольної боротьби в Україні.

Головний чинник українського москофільства, московська православна Церква, зійшла та стягла разом з собою інші підпорядковані їй православні Церкви до такого ганебного ступеня прислужництва катівському імперіалізму Москви, що це мусить зменшити до найменшої міри її впливи на православних українців. Активна участь патріярха Алексея на чолі православних Церков в „офензиві миру“, а навіть в блазенськім поході московських імперіалістів проти „бактеріологічної зброї Американців“, унагляднє більш ніж виразно, що з християнською вірою не має він властиво нічого спільнотного.

Але хибно було б гадати, що наслідки зникають автоматично по зникненню їх причин. Ці наслідки, в даннім разі недуга українського москофільства, є вже фактом, явищем, що існує самостійно в збірнім українськім дусі. Причини, які вже в дійсності не існують, існують далі в уяві широких кол української спільноти, в почуваннях їх. Отже їх треба також усунути, щоб перемогти остаточно недугу українського москофільства принаймні тим часом на чужині. Фактів історії змінити, звичайно, не можна, але можна їм дати іншу інтерпретацію, інші слухні пояснення. В світлі нових досліджень не тяжко довести, що абсолютне московське зло було первопричиною того відносного лиха, яке за-

знав український народ від Польщі, Угорщини чи Німеччини. Україна не могла оборонитися від Польщі, утворивши міцний державний осередок на Ліворережжу, бо провадила там вже значно раніше вікову боротьбу проти головного ворога, Московщини.

Українські землі зробились боєвищем в двох останніх війнах, а зокрема зазнали кривд німецької окупації в другій війні, лише наслідком того, що московське напасництво прямувало від віків на захід. Отже не досить знати правду про минуле, але й належно її розуміти, щоб відкинути московські брехні, які мостять шлях до московофільства і там, куди московський терор не сягає.

Поза залізною заслоною діють не лише старі чинники московофільства, а й без порівняння потужніші нові. Ширення московофільства в українському народі є одною з найповажніших

ділянок чинності московського імперіалізму. Там діють найжахливіші засоби терору і пропаганди в напрямі московщення українського народу. Поборювати московофільство під московською владою, значить боротися за саме існування української нації.

Перемогти ж в цій боротьбі може українська нація лише як складова частина протимосковського фронту вільних і поневолених націй. В цім відношенні є найповажнішим завданням провідних українських організацій на чужині, а передусім в ЗДА, подбати про те, щоб московофільство деяких українських кол на чужині не стояло на перешкоді до співчленності української спільноти з іншими поневоленими націями та вільними державами в спільній боротьбі проти Москви. Українське московофільство буде переможене остаточно лише по визволенні України з московського ярма.

Степан Галамай

В прагненні до великого

(Думки в звязку з кандидуванням пп. Айзенгавера й Стівенсона на становище Президента ЗДА)

Багато, дуже багацько написано в українській та в англомовній пресі про підготовку до загальних виборів, про обох кандидатів на Президента, про їх вдачу й про їх таланти та про те, чого від них очікують. Нераз можна було читати вичерпні характеристики, від оцінки інтелектуальних їх сил до того, що напр. містер Стівенсон дуже швидко змітає зі стола салату і т. п. Про кандидата республіканської партії ген. Айзенгавера написано щось 7 книг, про кандидата демократичної партії з'явилась недавно більша біографічна праця п. Буша. Хто не мав змоги читати цих книг, для того вся преса та радієві коментатори подали, подають і будуть подавати силу-силеніу оцінок, інформацій, доповнень і передбачень з графологією включно, так, що оба кандидати, зрештою найкращі ре-презентанти американської суспільності стають так дуже добре нам відомі, мов наші найкращі знайомі, так ніби ми довгі роки від дитинства знаємося з ними. Я не маю наміру подавати деякі думки з приводу виборів в Америці, що відбудуться в листопаді біжучого року. Приймаю,

що більшість читачів знають багато з того, що було написано або сказано з приводу виборів і про обох визначних кандидатів під таким самим кутом; немає потреби робити скорочений перегляд матеріалів про обох знаменитих мужів, про їхню підготованість до великих обов'язків або про їхні виборчі кампанії, що мають дати їм можливість із висот Білого Дому керувати не тільки ЗДА, але й цілим світом.

Про що йде? Йде про те, щоб, як каже приповідка, за деревами бачити ліс, щоб поза тріском світлі фотографічних апаратів і телевізійних стрічок побачити основний плян і режисуру, провідну нитку й напрям суспільно-політичних процесів, що відбуваються внутрі непосидючої й рухливої, мов живе срібло, американської суспільності.

Переломова доба

Хіба треба доводити, що в демократичному устрою має велике значення не тільки те, що й як думають кандидати на президента, але та-кож дуже важне ї те, що відчувають маси на-

роду, чого вони прагнуть та як вони підготовані до великих рішень? Коли приглянутися ближче до масових маніфестацій кожної зокрема конвенції в честь чи то республіканського чи то демократичного кандидата, коли глибше проаналізувати настрої мас ветеранів, що оплескують майбутнього президента ЗДА — то видно, що американські маси відчувають, що живемо в незвичайних часах, у переломовій добі, видно, що вони прагнуть великої людини на чолі держави та що ті маси щораз то краще підготовляються належно зустріти великі рішення свого проводу. Ще більше: сьогоднішні маси Америки то не ті маси, що були напр. 5 років тому! В 1945 р. вони нічого так не прагнули, як миру й цілувалися з Росіянами, як з великими приятелями. Сьогодні не тільки звільнилися майже цілковито від страху перед советськими танковими валами, але майже рішені розправитися збройно з тим найбільшим ворогом ЗДА й усього світу. Може не для всіх однаково чітко, але величезній більшості американської суспільноти стало цілком ясно, що зудару з Советами не минути. „Ганнібаль анте портас“ (Ганнібаль перед мурами міста) — цей оклик старих Римлян, що сповіщав про велику небезпеку для найбільшої в той час потуги світу, можна сміливо трактувати так: „Сталін анте портас Америки“, що значить, що великий бій, який може рішить долю світу на цілі століття, мусить у недалекому майбутньому відбутись. І мимоволі пригадується доля Риму. Як у старинному Римі краці державні мужі, мислителі й політики бачили причину упадку його могутності саме в упадку моралі, в корупції державних урядовців, у погоні за матеріальними цінностями, в браку належного виховання в школах тощо, так теж сьогодні чути щораз то голосніше в ЗДА клічі за моральним оздоровленням, бо інакше Америка не здійснить своєї світової місії. За кличами йдуть акції. І ось сенатор Естес Кіфавер завдяки очолюванні сенатської комісії для боротьби з кримінальними проступниками (ракетірами, гемблерами, як Костелло і т. п.) добуває собі такої великої популярності, що рішається кандидувати на президента і до третього голосування на самій конвенції, тобто навіть тоді, коли стало відомо, що сам голова демократичної партії, през. Труман, підтримує не його, але губернатора з Ілліной Стівенсона — отже до самого критичного мо-

менту він, Кіфавер, мав найбільше голосів. Ясно, що цю популярність і симпатію добув собі сенатор Кіфавер не завдяки смушевій великій шапці, що її він часто вбирав, і не завдяки своїй їзді ровером, ані завдяки своїй симпатичній дружині, але якраз тому, що він енергійно поборував гемблерів, ошутів і корупцію державних урядовців, тобто робив те, чого прагнули маси. Таких акцій, як акція Кіфавера, більше і я про них коротко ще згадаю. Треба підкреслити, що цей своєрідний рух за відродження духових вартостей, за привернення суспільної моралі має глибше підложжя. Він випливає з відчуття особливості наших часів, з пересвідчення, що наша доба це переломова доба. Чим раз частіше пишеться про те, що сьогоднішній конфлікт Західу під проводом Америки зі Сходом під кермою Советів цілком нагадує боротьбу Греції проти Персів, Риму проти Карthagіни, Карла Мартеля проти Арабів під Поатієрами, християнської Європи (головно козацькими силами) проти турецької тиранії і т. п. Щораз більше пишеться в Америці про те, що до такої переломової доби має бути підготований кожний Американець. І то не абияк, бо доля поклала на Америку завдання дати провід свободолюбним народам у боротьбі проти неволі й тиранії. Суддя Даглес проголошує, що не доляр дасть Америці перевагу, але „ми мусимо видвигнути велику ідею свободи й стати в проводі тієї ідейної боротьби за свободу народів Азії й Африки“. А ген. Айзенгавер заявляє: „Доти не матимемо миру, доки поодинокі народи житимуть у советській неволі“. Тут тільки принаїдно можемо завважити, як дуже все це нагадує українські, зокрема націоналістичні тези, що їх від ряду літ ми голосимо й реалізуємо. І Стівенсон, і Айк дуже добре відчувають переломовість нашої доби, тому Стівенсон дуже довго вагався і не хотів прийняти номінації, а Айк вояцьким тоном заявляв: „Підемо в новий похід, круціяту, я ж командував уже одною...“. Публісти повторяють слова судді Генда: „Свобода лежить у серцях мужів і жінок; якщо вона вмре там, то ні конституція, ні право, ні суд небагато зможуть помогти“. Іншими словами: свобода — це моральна цінність, незалежність і чистота духа, чеснота й т. д. Тому через школи, в яких домагаються реформ, м. ін. обовязкового навчання релігії, почеснота церкви, в яких за останнє

чвертьстоліття членство зросло на 59,8 відсотків, а далі почесні кіно, фільми, телевізію та письменство проходить щораз могутніша струя здорового повітря й відсіває половину та вимітає моральний бруд й гниття. Діло велике, ще не закінчене, можна сказати росте й могутніє, заповідає великий перелім, бо й переломова та доба, в якій воно здійснюється, а в якій нам довелося жити.

Очищування шляху вгору

Не тільки в зовнішній політиці, де, як відомо, зізд ветеранів домагається змін і навіть уступлення міністра Ачісона, але передусім у площині духової творчості йде акція, що її можна б назвати одним відтинком очищування шляху вгору. Маю на думці широко закроєну й ніби не голосну акцію, що вже триває більше року, а про яку маємо сливе кожного тижня звідомлення про засуд письменників, що писали для славетного Голлівуду, а які або були симпатиками або членами комуністичної партії і своєю отруйною іддою розкладали морально американську суспільність. Недавно знов преса принесла звідомлення про переслухання півтора десятка авторів, що писали для НБС та для телевізійних компаній і в такий спосіб немов за допомогою алькоголю затуманювали молоді мозки шкільної дітвори, яка замість робити домашні завдання або йти швидше спати, нераз поза північ „вочувала“ (приглядалася) телевізії. Ми пригадуємо, що перед тим давались чути лише деякі голоси критики й невдоволення програмами телевізій, а тепер вже й широкі круги суспільності домагаються змін цих програм, бо вони мають вплив на душу молоді й псують її. Так то на домагання суспільності проводиться щораз то сміливіше очистка шляху, по якому має ступати молода нація на висоти.

Згадане очищування відбувається й на інших важливих для здорового національного розвитку ділянках, як напр. у науці, де слідні намагання вирватися з-під чужих теорій, головно англійських соціалістів і усамостійнити американську „неусистематизовану систему“, що досі була не чимсь оригінально американським, але тільки постійним поправлюванням теорій старого світу, через що напр. в економії Америка має представників усіх економічних шкіл.

Недавно розкрито способи й пляни, що їх

вживали комуністичні агенти при інфільтруванні молодечої організації „бойскавтів“, серед яких творено комсомольські ячейки нераз у числі до 40, а то й 65 членів. Загалом публічна опінія чим раз то настирливіше домагається реформ у школництві, як щодо вчительського складу, крашої винагороди за працю, так і щодо програми навчання, напр. уведення обовязкового навчання релігії. Правда, всі ці реформи не здійснюються за помахом чаюдійної палочки, відразу й без перешкод із боку різного шкільного законодавства в різних стейтах, але немає сумніву, що оба кандидати на президента муситьимуть у своїй діяльності звернути особливу увагу на молодь, бо „це майбутнє нації“. Виглядає так, наче б Айзенгавер брав собі близче до серця саме справу молоді не тільки з огляду на те, що це будучий вояцький контингент, але й з огляду на майбутнє Америки. Він обіцює, що під його керівництвом воно буде величне. За це його противник, демократ Стівенсон, каже, що то легко мати загальні ідеї (як у Айзенгавера), але чи має Айк конкретні відповіді на конкретні життєві питання. Нам, українцям, що перейшли вогонь і мідні труби, що були учасниками величнього національного ставання, а з історії знаємо, як часто наш народ стояв перед Шекспірівським „бути чи не бути“, видається слушним, що Айзенгавер відкликається до більше загальних мотивів у збірній душі американської суспільності, таких, як любов до традиції, свобода, величне майбутнє, чесність правління, справедливе трактування робітника без огляду на расу тощо. Не сумніваємося, що такі його звертання найдуть відзвів у душах широких мас, бо ж нарешті американська суспільність то не припадковий конгломерат осіб, які мірять усе потребами свого жолудка, а збірнота, яка хоч і дуже практична та з високим життєвим стандартом, який підсилює бажання заробити більше й жити гарніше, все таки має вроджене стремління до високих чеснот, до взнеслих змагань. Але та духовна сторінка виявиться найкраще в моменті найбільшого напняття народу, коли на полі бою (як сьогодні в Кореї) даватимуть відповідь на питання: бути чи не бути. На підставі всього, що завважуємо сьогодні внутрі американської суспільності, можна твердити, що йде загальне й з розмахом та з американським темпом продовжуване „підтягування по-

яєка" (в моральному зміслі), бо широкі верстви народу відчули, а подекуди й зясували собі, що переломова доба вимагає великих чеснот і великих людей, бо історична конечність і географічне положення поклали на Америку відповідальність не тільки за власну долю, але й за долю світу. Великі це завдання і американська суспільність не відвертається плечима від неї, але навпаки виявляє охоту впоратися з ними, незалежно від того, чи при владі залишаться демократи, чи на той раз на зміну прийдуть республіканці. В листопаді виборці віддадуть голоси за того, що на їх думку й згідно з їх відчуттям коли ще не є, то має дані двигнутися і або самому стати завдяки здійснюванню великих прагнень національним велетнем, або бодай його предтечею. Бо, нікуди правди діти, дотеперішня політика президента Трумана спрямовувалася до однієї цілі, а це — купити час для майбутнього. Не прямуючи до основного вирі-

шення, він радше намагався продовжати, ніж переламати теперішній тупік.

Потреба основних змін у психіці, в політиці, що вірила в чудесну силу доляра, потреба видвигнення вічних вартостей (не припадково саме тепер перевидано Платона!) стає щораз виразнішою, розуміння, що настала переломова, незвичайна доба заточує щораз то ширший круг, шлях угору прочищується щораз то основніше. Позитивний суспільно-політичний процес унутрі американської суспільності почався й зростає, набирає сили. Чи очолить його бодай на найближчі чотири роки, себто чи матиме тим разом щастя Айзенгавер, який завжди досі мав щастя, покажуть листопадові вибори. Та навіть якби виграв вибори Стівенсон, то є підстави думати, що процес, що про нього ми говорили вище, той процес, який повинен морально й ідейно підтягнути американський народ до великого рішення й великого змагу, продовжатиметься без упину й могутнітиме.

Лукіян Буковинич

Українська проблематика в світлі румунської історично-політичної науки

Вступ

Румунія, як середно-европейська країна між словянським морем народів, завжди була заінтересована українським питанням, тим більше, що її північна та східня границя на довжині 900 км стикалася все з Україною. Країна ця міститься між Дунаєм, Карпатами, Дністром та Чорним морем. Сам румунський народ — це мішаниця старих народів Дакії, яких завоювали римляни, з аварами, германами та словянами.

Вже в XIV. ст. повстають два князівства: Валахії та Молдавії, які після свого звільнення з-під турецького панування, об'єднуються в 1859 році в румунську державу, якій признано самостійність в 1878 р. на берлінській конференції. По першій світовій війні Румунія одержує на підставі мирових договорів в 1918—1920 рр. подвійно стільки території та населення, як мала раніше. Вона дістає такі краї: Dobrudжу, Basarabію,

Буковину і Семигород з Мармарощиною та Банатом.

Новоповстала держава приймає назву Великорумунії. В наслідок новозаі основаного політично-географічного стану, мусіла вона завжди з увагою слідкувати за подіями східної Європи — Україною, бо від цих подій, як видно з історії, завжди залежали її життєві інтереси та навіть державне існування.

Вже від перших днів свого існування Великорумунська держава стає на шлях сuto імперіялістичної політики щодо своїх сусідів та меншостей, окупуючи значні суцільні українські етнографічні території — Північну Буковину й українську частину Басараїї, та північний Семигород з Мармарощиною, і заводить жорстокий процес денационалізації та румунізації українського народу.

Ці вище названі українські етнографічні землі,

окуповані по першій світовій війні Великорумунською державою, були здавен-давна, ще з часів розселення слов'янських народів, заселені українцями, як теж навіть значна частина румунської території з Молдавією по Дунай включно. Під час великої мандрівки народів кочовики нищать або переривають зв'язок між цими українськими землями та суцільною українською етнографічною територією. По завоюванні римлянами Дакії в XI. ст. й формуванні румунського народу в XII—XIV. ст. ст., українці залишаються як автохтони на тих землях даліше, про що свідчить багато українських топографічних назв.

Інтенсивне заселення південної Басарабії — Акерманщини розпочинається переселенням запорізьких козаків у XVIII. ст., а ще більше в XIX. столітті, коли Басарабію прилучено до Росії.

У висліді тих процесів Басарабія, і зокрема Акерманщина, приймає під етнографічним оглядом виразно українське обличчя. Не дивлячись на те, румуни простягають до неї свої імперіалістичні руки, як теж до української смуги Молдавії і навіть чисто української частини, Покуття.

Великорумунія окупувала понад 25.000 кв. км. української етнографічної території, на якій проживало близько 1,350.000 українців. На цих територіях румунів було лише близько 12%, розсіяних поміж українцями малими, рідкими островами, в що вчислялося вже й по містах та селах окупаційне військо, поліція, жандармерія та адміністраційний румунський апарат.

Україна обстоювала все національно-етнографічний принцип щодо розмежувань українсько-румунських прикордонних земель.

Слід згадати, що у Великорумунській державі крім українців проживали теж й інші народи, надаючи цій країні характер многонаціональної держави.

Румунія, в наслідок своєї румунізуючої політики, ніколи не зважала на обов'язки, наложені на неї мировими договорами відносно охорони меншин; не давала їм загарантованих прав, як вживання рідної мови в початкових та середніх школах, свободи віри, преси та зібрань, не допускала теж мов меншин у в адміністрації, ні в судівництві. Супроти такого нехтування прав меншин представники поневолених націй часто виступали з протестами перед Лігою

Націй в Женеві. Прикладом такого нехтування прав меншин може служити скарга мешканців села Барбівці — Буковина, українців, внесена перед румунськими судовими органами на Міністерство Освіти, яке не хотіло впровадити навчання української мови в народній школі цієї місцевості, згідно із постановою Паризької Мирової Конференції з 9. грудня 1919 р. Ця досить голосна в той час в Румунії справа дала почин до багатьох інтервенцій із сторони українських послів та сенаторів, але у висліді була безуспішна. Скарга опинилася перед найвищою румунською судовою інстанцією, Касаційною Палатою, яка оправдала поступовання Міністерства Освіти відносно незапровадження в народній школі навчання української мови, мовляв, відмова являється актом державного правління. Згідно з румунською державною правною теорією до категорії актів державного правління входить рівнож і компетенція пояснення й виконання міжнародних та дипломатичних договорів. Ця теорія відбіжна від французької, на якій взорується Румунія, має в першу чергу на увазі „виці державні інтереси“, як також „конечність стежити за внутрішньою безпекою румунської держави“ і за вказівками свого уряду підтримувати та прискорювати процес румунізації меншин взагалі.

Подібні випадки траплялись досить часто. Мадярська меншина із Семигороду домагалася теж ревізії постанов Тріянонського Договору та вела велику кампанію за привернення Семигороду до Угорської Держави. Болгарія, домагалася час від часу прилучення частини Добруджі. Радянський Союз ніколи офіційно не зрікався своїх претенсій відносно відокремлення Басарабії.

Цей розкладавий процес румунської держави, спричинений невдоволенням її меншин відкрив деяким румунським політикам очі на небезпеку розпаду Великорумунської держави. В наслідок цього румунські політики починають в рр. 1934—1940 живу кампанію в обороні кордонів Великорумунської держави: вони видають багато наукових розвідок та праць у різних мовах та ведуть широку пропаганду в пресі, публічних виступах тощо, опрокидуючи домагання поневолених націй.

Історично-політична румунська наука категорично заперечує українські домагання щодо українських етнографічних земель Великорумунії.

нії, як історично необосновані та неуправнені. На підставі їх думки — Дністер, „як викопаний самим Богом” завжди творив природний кордон між обома народами, як доказ наводиться документом Палятина Вроцлавя Маріяна Химутовського з 1703 р.. який твердить, що: „інтер поєт Валахіям іпсе Деус флюміне Тіра діслімітавіт”, забуваючи, що цей Палятин не був ніколи управнений виступати від імені українського народу тимбільше, що він сам був польським адміністративним урядовцем, отже й міг давати заяви лише від імені польського народу відносно польських територій.

Серед слов'янського світу українці одні з перших викристалізували себе, як окрема нація й ніяких посередників в справі суто української етнографічної території, не потребують. Це мусіли розуміти хіба ѹ румунські політики. Та воно, як і румунські науковці, залишались шовіністами й імперіялістами.

Інститут румунської мови та історії при Університеті короля Карла II. в Чернівцях видав працю румунського історика, університетського професора та члена румунської Академії Наук, Івана Ністора в бюллетені мовознавства п. н. „Кодругль Козмінулуй” (третій том з пр. 1933-34) про українську проблему, написану в шовіністичному дусі. Також і інші румунські науковці, як Драгош Вітенку, в своїй брушурі „Коли дозволиться Іванові...”, Ткачук Альбу Ніку „Про рутенізованих румунів”, румунський історик Йорга Ніколая в своїх історичних працях та інш., насвітлюють найріжнородніші питання з української тематики в шовіністичному румунському дусі.

В наступних розділах ми хочемо подати до відома ширшому загалові основні риси української проблематики в світлі історично-політичної румунської науки за час до другої світової війни включно.

I. РОЗДІЛ

Нарис української проблематики в світлі історично-політичної румунської науки

Історично-політична румунська наука про українську проблематику ставить собі таке питання: чи українці є дійсно окремою нацією, чи може Україна є лише географічним поняттям, а український народ частиною розгалуження ро-

сійського народу, українська ж самостійна держава лише фантастичною мрією малої горстки молодих українських ентузіастів, які черпають свою динамічну силу з героїчної історичної доби давно минулого? З-поміж провідників української національної ідеї вичислюють румуни таких, як Костомаров, Куліш, Антонович, Драгоманів, Грушевський та інш., в творах яких часто доказується, що український народ є самостійним народом слов'янського походження, відмінним від росіян, поляків, чехів, болгарів і т. п., з питомою своєю культурою, мовою, традиціями та славним історичним минулим і що український народ формує свою державну організацію на початку середньовіччя, рівночасно з постанням англійської, французької та німецької націй. Та ці факти румунські вчені ігнорують.

Обговорюючи процес розвитку української проблеми, румуни твердять, що український народ перебував під чужою окупацією аж до 17-го стол., тобто до часу, коли постає Козацька Держава.

Гетьман Богдан Хмельницький задумував, як відомо, відновити Київську Державу; на думку румунів це було нездійснімим тому, що Дніпро ділив Козацьку Державу на дві різні частини: російське Лівобережжя та польське Правобережжя. Цей стан в оцінці румунів зовсім правильний, закріплює Польща й Росія Андрусівським договором у 1667 р.

Спробу гетьмана Івана Мазепи відновити незалежність Української Держави при допомозі шведського короля Карла XII., що закінчилася в 1709 р. полтавською поразкою, як теж знесення царицею Катериною II. в 1764 р. решток автономних прав Козаччини, гарантованих у Переяславськім договорі, та перетворення в 1774 р. України в провінцію російської імперії, вважають румунські „вчені” тільки фрагментами історії Росії внутрішньо-російського характеру.

Українські землі Галичини та Буковини — це для румунів „частина історичної Польщі“.

Польща та Росія часто твердили, що українська нація, як така, не існує. За царя Петра російські вчені зачинають підкреслювати ідею єдності русского народу, який, нібито, розпадається на три етнічні розгалуження: велико-, мало- та білорусів. Усі вони вживали спільної мови з малими діалектичними відокремленнями, в наслідок чого російська мова мала б стати спіль-

Більшою кількістю відповідей були надані відповіді на питання про те, чи вважають українську мову мовною мовою. Відповідь «так» була надана 65% опитаних, а «ні» - 35%. У той же час, якщо питання стосувалося відомості про мову, якою відповідають у школі, то відповідь «так» була надана 75% опитаних, а «ні» - 25%. Це свідчить про те, що відповідь на питання про мову, якою відповідають у школі, відрізняється від відповіді на питання про те, чи вважають українську мову мовою місцевості. Це може бути пояснено тим, що відповідь на питання про те, чи вважають українську мову мовою місцевості, залежить від того, якій мові відповідають у школі, а відповідь на питання про те, чи вважають українську мову мовою, залежить від того, якій мові відповідають у дому.

но и морозоустойчивы, но в то же время обладают высокой зимостойкостью. Важным достоинством сорта является способность к самоопылению, что делает его перспективным для выращивания в открытом грунте в северных широтах. Сорт отличается высокой урожайностью, стабильностью и долговечностью.

і москофільські течії, бо ж москофіли (русофіли) мріяли про велику Росію від Карпат до Камчатки з Буковою та Басарабією включно, а українці змагали до злуки Буковини, Карпатської України та Галичини в українську автономну країну, яка тимчасово входила б у склад австро-угорської монархії, а згодом перейшла б до Великої України. І все ж таки румунські історики звертали вістря свого шовінізму проти українства, толеруючи москофільство.

Головна Національна Рада випрацювала для галицьких українців політичну програму, в якій передбачалося окремий автономний край для західних українців: Східної Галичини, Карпатської України та Буковини в рамках австро-угорської імперії. В той же час передбачалася переорганізація австро-угорської імперії на федералістичних основах, на пропозицію Палацького, було передбачено між 8 групами народів теж і українців, які заселювали території Західної України, а саме: Галичини, Карпатської України та Буковини. Румунським політикам не подобалися ані політична програма Головної Національної Ради, ані реорганізація австро-угорської імперії на федералістичних основах.

В 1848 р. приходить до зудару між західними українцями та румунами. Австрійська Конституція в Кремзірі стає свідком гострої полеміки з румунами українських парламентарних представників, які домагалися відокремлення Буковини та Галичини від решти імперії та злучення їх в українську національну автономну країну. Румунські парламентарні репрезентанти домагалися тоді відокремлення Буковини від Галичини, як адміністраційної одиниці то створення з неї окремої автономної країни в межах австро-угорської імперії. Українські домагання перепали в наслідок попертя польською парламентарною репрезентацією румунських домагань, які увінчалися успіхом. Румуни завжди бажали відокремлення Буковини від українських галицьких впливів і це остаточно тоді осягнули. Від того часу на Буковині загострюються відносини між українцями та румунами, які хотять підпорядкувати Буковину виключно румунським впливам.

З таким станом речей українці не погоджувалися та вже на тій же самій Конституції внесли чотири протести проти відокремлення Буковини від Галичини. Слід згадати, що один із цих протестів був підписаний буковинським депутатом-

гуцулом з Довгополя Лукіяном Кобилицею, що й доказує виразно національний характер його діяльності.

В 1868 р. у Львові засновується „Просвіта“ з ціллю поширити друковане слово та національно освідомити широкі маси. Просвітянські видання доходять рівно ж на Буковину, де румуни вважають їх за ірідентичні видання та часто роблять доноси в цій справі до поліційних властей.

В 1877 р. дирекція поліції у Львові надсилає тодішньому губернаторові Буковини, Алесані, донесення, що кольортажем просвітянських брошур займається буковинський студент, Лонгин Озаркевич з Чернівець. З причини цього доносу переведено в нього ревізію та забрано 74 книги, які дано до перегляду університетському професорові Василеві Рипті, румунові, пізніше митрополитові Буковини. Мимо того, що із звіту проф. Рипти було видко, що річ іде про морально-релігійні, соціально-економічні та літературно-історичні книги, румунські чинники не звернули їх, не бажаючи собі, щоб українське друковане слово було розповсюджуване на Буковині. Румуни вважали за досить небезпечну книгу буковинського посла, Семаки: „Голос до народу“, присвячений українському народові, а особливо буковинцям, де на сторінці 19-їй зазначено, що: „Ми є найбільш численний народ Буковини, ми тут володарями в нашому краю, всі решта, які насунулися в нашу країну, мають мати респект перед нами“. Бо румуни твердять, що ці наші історично-правні домагання являються небезпечною іредентою на „святій молдавській землі“ без жодного управління. Історично-політична румунська доктрина вважає Буковину частиною молдавського князівства.

Справа просвітянських книжок на тім не скінчилася. Губернатор Буковини, Алесані, передає її австрійському Міністерству Внутрішніх Справ до Відня з відповідним рапортом та з відповідною опінією проф. Рипти. Справу студента Л. Озаркевича віддано судові, який в 1878 р. устійнив заангажованість студента Л. Озаркевича в кольортажі книжок, видаваних т-вом „Просвіта“ у Львові, що було дозволене статутом Товариства, затвердженим австрійськими адміністраційними властями. Озаркевича звільнено.

Не розбираючись добре на справі, румунські науковці вважають М. Драгоманова керівником

пансловістичного руху в Галичині. Проти нього розпочинають інтригантську акцію. Як виходить із звіту львівської дирекції поліції з дня 22. 7. 1877 р., Драгоманів мав на меті видавати пропагандивний матеріал, заборонений у Росії. Румуни забувають, що вся пансловістична література була дозволена в Росії, а Драгоманів видавав соціалістично-революційні праці, які царат не дозволяв видавати в себе. Він допускав дві можливості ведення своєї пропаганди: одна законним способом, друга конспіративним. До останньої належало розповсюдження його женевських публікацій. Драгоманів мусів покинути Росію в наслідок своєї соціалістичної, а не пансловістичної діяльності. Це повинні були б знати румунські політики.

Та для них вирішним було те, що обсяг діяння Драгоманівської пропаганди, як виходило із поліційного звіту, мав обійтися такі терени: Галичина, Карпатська Україна та Буковина, тобто, що Драгоманівуважав Буковину частиною України.

Румунські політики вважають рівнож поета та письменника Івана Франка небезпечним для своїх „наукових“ теорій про характер Буковини. Не подобається румунам і переїзд у 1894 році з Києва на Львівський Університет проф. Мих. Грушевського, який дав почин до пожавлення українського життя. Бо М. Грушевський засновує у Львові українську національно-демократичну партію, яка в своїй політичній програмі передбачала злуку Галичини з Буковиною в одну національно-автономну країну з окремою адміністрацією та з окремим національним збором (радою). Ця політична партія зносить теж старі назви „малоросів“, „русинів“ та „рутенів“ — уживані часто нашими ворогами й зокрема румунами. Румунські науковці твердять, що проф. М. Грушевський стремів до покладення основ під нову Українську Державу, створену з Галичини, Карпатської України та Буковини під назвою Малої України, яка мала б бути українським піемонтом та стати зародком відбудови Великої Української Держави від Карпат по Кавказ.

Румунські політики та вчені звичайно пояснюють українську проблему, як намагання австрійського уряду послабити російські впливи на теренах, замешкалих українцями. Румунська історично-політична наука твердить даліше, що Австрія дала змогу закріпити українцям в Галичині

свої позиції на шкоду полякам, а в Буковині на шкоду румунам. Румуни завжди завидували постанию на Буковині та в Галичині численних середніх українських шкіл, а особливо заснованню катедр українознавства при університетах у Львові та в Чернівцях. Обговорюючи заснування Наукового Товариства ім. Шевченка, як справедливої української Академії Наук, твердять, що численні публікації цього культурного вогнища мали на цілі збудити національну свідомість серед українських мас та виявити експанзивні тенденції України щодо Галичини та Буковини. Румуни твердять, що українці не мали жодного права мати катедри українознавства на вищевідмінних університетах, уважаючи завжди їх меншістю, забуваючи однак, що українці заселяють компактною масою Північну Буковину, а в Полуднівій Буковині знаходиться досить багато українських етнічних островів серед румунів. В Молдавії мали румуни свій власний університет в Ясах — стара Румунія, де їм було вигідніше студіювати, як у Чернівцях.

Такий стан речей існував до 1905 р., коли в Росії вибухає революція, яка створює українцям нові перспективи для посилення їх організацій. Всюди по Україні знова засновуються „Просвіти“, виходять часописи та видання в чисто українськім патріотичнім дусі. До російської Думи входить українська парламентарна презентація.

Румунські політики вважають цей український сепаратистичний рух австрійською інтригою су проти єдності російської імперії.

Румуни промовчують поспільно, що ідея вільної України розповсюджувалася в той час українським підпіллям, особливо українською студентською молоддю. Вони вважають, що старе українське громадянство було за румунами її бажало лише національно-культурної автономії в межах тодішньої держави.

Занепокоює, однаке, румунів факт, що з вибухом першої світової війни в 1914 р. старе українське громадянство єднається з революційно настроєною молоддю, обстоюючи рівнож ідею незалежності України, від Карпат по Кавказ. Румуни зі страхом слідкують за постаним у Берліні в 1914 р. „Союзу Визволення України“, одинокої організації, яка змагала в той час до відновлення Української Держави — Великої Соборної України. Історично-політична румун-

ська наука, критикуючи політичну діяльність тодішніх українських патріотів, закидує їм, що вони забагато опиралися в той час на многонаціональну австро-угорську монархію, яка, погибаючи при кінці війни, тягнула й українських політиків у пропасть.

Румуни ніколи не могли погодитись з думкою постановя Великоукраїнської Держави, зложену з Карпатської України — „на шкоду Чехословаччини”, Східної Галичини — „на шкоду Польщі” Мармарощини, Північної Буковини та Басарабії „на шкоду Румунії”, як теж Ліво- і Правобережної України — „на шкоду Росії”. В очах румунських політиків це була нездійснена мрія української романтичної молоді.

Румунські науковці та політики готові навіть були підтримувати українські державницькі стремління по той бік Дністра під умовою зрешчення українських претенсій до Буковини й Басарабії, мотивуючи це тим, що до здійснення всеукраїнських ідеалів, конче потрібно врахувати добросусідські відносини з румунами. Румуни погрожують українським політікам, що наколи вони будуть домагатися прилучення до України Мармарощини, Буковини та Басарабії, то їх стремління в справі відбудови Української Держави не знайдуть зі сторони Румунії жодних симпатій та попертя.

Беручи під розвагу вищеведені українські домагання, румунські політики наводять працю Ст. Рудницького: „Україна — край і народ”, видану у Відні в 1916 р., який передбачає 20.000 кв. кілометрів української етнографічної території, на яку претендували румуни, заперечуючи за всяку ціну українські історично-етнографічні принципи на них. Румуни штучно змайстровують різпородні статистики з цих земель, щоб доказати, що на територіях Мармарощини, Буковини та Басарабії ніякі українці не існують, а якщо живуть там якісь словяни — рутенці, то це старі румуни, які під час австрійської окупації „зрутенізувалися”. Цей аргумент був досить часто вживаний в обороні кордонів Великорумунської Держави аж до другої світової війни.

Румуни все твердили, що українські науковці мильно та суб'єктивно інтерпретують взагалі історію обох народів.

Факти по другій світовій війні доказали, хто з обох мав рацію.

II. РОЗДІЛ

Історично-політична румунська наука про перебування словян у межах Великорумунської Держави

Виходячи зі становища, що українські науковці суто суб'єктивно та по своєму пояснюють українські проблеми, румунська наука закидує їм неправильність інтерпретації про перебування словян у межах румунської держави, признаючи однак факт, що в цілій Великорумунській Державі в усіх провінціях (краях) часто стрічається досить розповсюдженну словянську топономіку, що дає доказ на довше перебування цих народів у межах румунської держави.

На основі цього факту, як показує румунський історик І. Ністор, історично-політична румунська наука мала підставу твердити, що перед заснуванням старорумунських воєводатів, словяни були першими, які засновували на цих теренах свої державно-політичні організації. Це мало місце особливо в Молдавії. Щоб опрокинути це твердження, І. Ністор аналізує проблему перебування словян на тих територіях чисто в румунськім розумінні. На підставі його твердження, у старовинній добі проживали на просторі між Балтикою, Білим та Чорним морями, на півночі фінські племена, на півдні іранські племена, а по-середині словянські племена.

Десь коло Х. ст. словяни зачинають відокремлюватися на окремі державно-політичні організації. Перші історичні згадки про словян залишили — після Ністора — Геродот, Пліній, Тацит, Птоломей, Йорданео та інші. Коли римляни завоювали Дакію, яка покривається приблизно з територією Румунії, тоді перший раз стикаються вони зі словянами. В добі великої мандрівки народів поселяються в околицях Чорного моря також і германські племена. Тоді, по думці Ністора, переходят словяни з півночі в околиці Карпат та Дунаю, а після відходу германських племен коло V. ст. розселяються аж до Чорного моря.

Старий історик Прокопій твердить, що в VI. ст. словяни вже занимали Молдавію та Валахію, що дало підставу Теофілактосові Сімокатесові називати цю територію з цієї причини Склавінією, — так називали словян візантійські історики.

Словяни ділилися, як твердить Ністор, на за-

гально відомі племена: деревляни, поляни, сіверяни, дуліби, дреговичі, радимичі, вятичі, уличі, тіверці, кривичі та хорвати і др. Ці племена складалися з родів та споріднених. Мали своїх князів, а для важніших справ скликали загальну раду. Характеристичною цією словян була їх гостинність. Перед ворожою навалою кочовиків хоронили їх природні укріплення: болота та ліси. Вони поселявалися назагал уздовж річок, де починали управляти ріллю та будувати собі оселі. У VI. ст. словяни загрожують Візантії, яка веде з ними затяжну війну; з початку Візантія поборює їх, але з часом вони зміцнюються й побивають навіть хоробре римлянське військо царя Юстиніана. В VII. ст. словяни захоплюють цілу територію Балканського півострова.

Історично-політична румунська наука враз із I. Ністором твердить, що в VI. ст. словянський вплив над Дунаєм, який змагав розтягнутися на північ, ослаб на той час, коли римсько-візантійські впливи стреміли до опанування Дакської території — пізнішої Великорумунії. Таким чином на півночі Дунаю — по думці румунської науки — словянський елемент емігрує на півднє, де значно слабне, в наслідок абсорбції його римлянами, даючи почин великому розростові етнічно-компенсаційному процесові. Це досить вигідне їм твердження пробує доказати румунська наука студіями. Румуни твердять, що словянські елементи в румунській мові є доказом словянської пенетрації в романську етнічну масу. Загально відомою є справа, що румунська лексика обіймає дві третини словянських мовних елементів. В обличчі того факту румунські твердження про інфільтрацію та пенетрацію словянського елементу є досить ілюзійними та проблематичними.

Румунські науковці обстоюють думку, що в X. ст. словянські народи були відокремлені одні від других германами, мадярами та румунами, що дало почин до розподілу словян на північних та південних. До північних словян зачисляють вони чехів, словаків, поляків та росіян, яких ділять на велико-, біло- та малоросів. Ністор залишає цей поділ та одобрює його. Українців приєдлюють румуни за московською теорією послідовно до росіян.

До південних зачислювали румуни сербів, хорватів, словінців та болгарів.

Проблемою розмежування словянських нарі-

дів в Європі займалися видатніші світові історики, з-поміж яких слід згадати М. Кордубу, Ів. Крип'якевича, М. Грушевського, О. Поповича, Ст. Смаль-Стоцького та др.; з чужинців належить відмітити Л. Піч'a: „Про походження румунів”, Ляйпциг, 1880; Р. Кайндль: „Історія німців у карпатських країнах”, а особливо Реслера „Румунські студії” з 1871 р., Мікльосіша, Томашека, Єречека та ряд угорських науковців. Всі вони досліджували питання, чи румуни є автохтонами їх земель, чи такими являються словяни, що було найправдоподібнішим. У висліді основних студій всі ці історики є противниками романістичної теорії відносно заселення тих земель. Для піддержки своїх тверджень наводять вони сутто історичні факти, як такі, що після романізовання автохтонного населення Дакії, а особливо Семигороду, за часів римського імператора Ауреліана були стягнені всі римські колоністи на півднє Дунаю для більшої безпеки. Ті землі остались майже обезлюднені, бо з римськими колоністами перейшла жити за Дунай теж і значна кількість місцевого населення.

Словяни стрінули на тих землях тільки незначне число траків, які з причини римської колонізації були досить ослаблені. Ця теорія доказує ще, що румунська нація постала з балканської еміграції, зроманізованих траків, яка змішалась з часом около III. ст. із старим романізованим населенням Дакії, яке теж було переведене на Балкан. Отож з Балкану переселюються зроманізовані племена на територію пізнішої румунської держави, чим дають почин до постачання румунської нації. Цю теорію румуни сильно опрокидують.

Крім вищепаведеної теорії формaciї румунської нації, існує ще друга, яка вказує на те, що румунська нація постала з решток зроманізованих даків, які залишилися в Семигороді та з часом чисельно збільшилися, даючи почин до формaciї волоського населення, яке в XII—XIII вв. розповсюджується та заливає поступенно значні простири над Дунаєм, що відповідають межам старого регату (першої румунської держави).

Перед другою світовою війною постає нова історично-політична теорія формaciї румунської нації; вона спирається на твердження, що існування решток зроманізованого населення в Семигородах було незначним, а скріпилося щойно напливом зроманізованих траків з Балкану.

Ця остання теорія являється посередньою. На підставі заподань М. Грушевського, вона є най-правдоподібнішою.

Цю останню теорію з деякими поправками слід пристосувати рівно ж і до територій на схід від Карпат — Молдавії та Басарабії. Буковина входила тоді в склад Молдавії. Припускається, що на схід від Карпат залишились рештки зроманізованого населення, але не можна забувати теж факту, що цей процес романізації малощо їх охоплював.

Краківський історик Потканський доказує, що під час словянського поселення на теренах Східних Карпат, волохи — предки румунів — з'явилися як пастухи, що прийшли із Семигороду через Карпати випасати свої стада худоби й там залишилися та поселилися на стало.

Румунські історики признають рівно ж стан речей про автохтонізм словянських племен на схід від Карпат. Румунський історик, університетський професор з Яс, Г. І. Братіяну, в своїй книзі п. н. „Молдавія“ (видана в Букарешті в 1940 р.) обстоював думку, що в другій половині XII. ст. Галицько-Волинське Князівство поширилося своєї території на південне, до Молдавії, яка в той час нікому не підлягала. Він називає тодішню Молдавію „Німанджандом“. Згідно з румунською легендою, Молдавію відкрив князь Драгош, який у погоні за диким волом, прийшов, як ловець, з Мармарощини до Молдавії — напівдикої країни, вкритої лісами, натрапив на українця (рутенця), Яцка, який жив самітно й живився медом своєї пасіки (ст. 13). З цього видно, хто був автохтоном тих земель. Факт цей стався коло 1349 р. Тоді саме Галицьке Князівство паде під польську окупацію короля Казимира I-го. На стор. 18-ї своєї праці Братіяну схилюється до загальновідомих румунських тверджень, що українці прийшли до Молдавії (Буковини) з Галичини після занепаду Галицької Держави. Румунські науковці часто підносили твердження, подібне до Братіянового, — будьто би українці прийшли на Буковину в часах австро-угорської монархії, яка їх попирала та ніколи не були автохтонами тієї землі.

Обговорюючи словянську топономіку Молдавщини, мотивує Братіяну її тим, що українці, втікаючи з Галичини, з-під натиску польської шляхти, знайшли в Молдавщині, у вільних селах („слободах“) пристановище.

В часах XVI—XVII вв. українська акція поселення Молдавії набирає широких та живих розмірів, за панування молдавського володаря Степана Великого. Румуни твердять, що в той час поселявалися в Галичині й волохи, користуючи з невідомих пільг зі сторони польського правління та із свого власного права „юс валахікум“, на жаль, вони потонули в морі українського оточення.

Братіяну розкриває нам мимовільно на стор. 22 своєї книги імперіалістичні тенденції румунської держави з заподанням історичних фактів: В 1387 р. молдавський володар Петро Мушат дає позику польському королеві Володиславові в грошах, за що дістає в застав частину Галичини, півдневу її частину Покуття з містами Снятин та Коломия. За часів володаря Молдавії Олександра Доброго ця грошева позика відновляється та ніколи не повертається. З цього приводу румуни часто висувають претенсії відносно Покуття, за яке нераз зводили з поляками криваві війни.

Румунські історики привязують до цього питання особливо велику вагу. І. Ністор видає в 1910 р. у Відні книгу п. н. „Молдавські домагання відносно Покуття“, в якій основно розробляє ці імперіалістичні зазіхання на Галицькі землі.

Належить згадати, що І. Ністор є прихильником твердження приходу українців на Буковину з Галичини, як це видно з його праці, виданої в Букарешті в 1915 р. п. н. „Румуни й українці на Буковині“, де присвячує увагу питанню автохтонізму Буковини.

Румунські імперіалістичні стремління сягали теж на землі Правобережної України, зокрема на землі між Богом та Дністром. Цьому питанню присвячує особливу увагу румунський політик Н. П. Смокіна в своїй праці п. н. „Румуни в Радянському Союзі“, виданій у Ясах 1939 р.

Такі експанзивно-імперіалістичні тенденції проявлялися зі сторони румунів досить часто в період між обома світовими війнами.

Питання румунського автохтонізму обстоює теж і румунська правно-державна література. Видатний румунський теоретик права, університетський професор Константин Дісееску в своїй праці „Конституційне право“, видане в Букарешті в 1915 р., твердить на стор. 375, що словяни прийшли на Буковину як утікачі з Галичини, шукаючи на „румунських землях“ захисту.

Словяни мали великий вплив на топономічну номенклатуру цих земель. Вони впливають на земельну посільність та власність, на хліборобство, вівчарство, виноградство, накидують свої звичаї тамошньому населенню, як напр.: в церкві свій обряд та мову в Богослуженнях. Видавнича діяльність розпочинається в Молдавщині теж старословянською мовою. Тому появляється багато церковних та релігійних творів. Словянське співжиття з румунами мало вплив на правний порядок тодішнього молдавського народу, як також і волохів, в наслідок чого румунські племена приймають словянські правні звичаї: невідчужування землі, князівський устрій та багато правної символіки, як напр.: куниця при одруженню та правно-спадкові приписи й ін. Навіть словянські народні перекази були прийняті румунами. Головні правничі збірники Молдавії та Валахії ще в XVIII. ст. були названі словянською назвою „правіли“ та були писані кирилицею.

Коли глянути на текст молдавського законодатного збірника володаря Василя Лупула, виданого румунським істориком права проф. Лонжинескулом у Букарешті перед першою світовою війною, можна побачити на перших сторінках того твору фотокопію оригінального друку першої сторінки збірника, друковану кирилицею. Збірник називається: „Карти романяска князя молдавського Василя Лупула“, виданий монастирською друкарнею Трьох Святителів в Ясах, року Божого 1646. Збірник ділиться на „причини“: перша, друга і т. д. аж до шіснадцятої. Слідує відтак розподіл на 78 „глав“. Збірник закінчується слідуючими словами: „Слава... Богу давшему і по зачалія і конец“. Мова цього збірника вбільшості є старословянською, ряд слів, „богат“, „банувати“, „благословенія“, „боjar“, „калуга“, „келія“, „чін“, „чітеска“ (читати), „дар“, „духовніk“, „жупан“, „ізвод“, „молітва“, „народ“, „образ“, „осінді“ (судити), „покаяння“, „православія“, „пріятель“, „раніт“ (ранений), „рот“, „собор“, „слобода“, „слуга“, „староста“, „стипа“, „ученіk“, „висиляска“ (веселитися),

,„віна“ (вина), „віноват“, „владіка“, „вольнік“, „жалоба“.

Майже всі молдавські урядові акти і також урядова мова молдавських володарів була в той час старословянською. Навіть приватні акти юридичного змісту, як теж даровизни монастирям були складані тою ж мовою. Збірники старомолдавських актів називаються ще й сьогодні „запісами“. Їх зібрали та впорядкували в збірники румунські науковці, як М. Костанеску: „Молдавські документи з-перед Стефана Великого“ — 2 томи, видані в Ясах в рр. 1931—1932; Г. Гібанеску: „Сурете та ізводи“ 25 томів, „Іспісоаче та запіси“ 11 томів, видані в Ясах в роках 1906—1933.

Історично-політичні румунські науковці признають самі великий вплив словян на формування румунської нації, її політичної організації, права. Церкви, літератури, мови й т. п.

Проф. Н. Дісееску в наведений праці стр. 373 підтверджує факт прийняття румунами від словян ріжнородних державно-публичних інституцій, як також навіть словянського звичаєвого права, яке було вживане в Румунії довгі роки, в наслідок чого, було вміщено його в правничі книгу, названі „правілами“. Він обстоює теж факт великого словянського впливу на румунську мову, звичаї, Церкву, школу і т. д.

Лише загально-історичний припадок зробив те, що румуни будучи оточені навколо словянським морем, не потонули в нім, словянізуючися, подібно, як болгари, а навпаки, затримали ще свою романську окремішність, яку в новітніх часах сильно скріпили та посилили. На пропозицію румунської Академії Наук при кінці XVIII. століття викидається з урядового вжитку писання кирилицею та урядування в старословянській мові під впливом латиністичного напрямку з Семигороду.

Події по другій світовій війні, які здавили Румунію в її давні етнічні межі, покажуть нам в майбутнім, чи румунська нація, будучи оточена морем словянських народів збережеться надалі, чи потоне в нім.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ДОПОМОГИ ВОЮЮЧІЙ УКРАЇНІ

На вимогу часу

ДО СПРАВИ ЗАСНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

В напрямі історичних шляхів світу, в розвитку яких мала прийти й воля нашого народу, ми завжди бачимо діяння двох процесів: зростаюче загострення двох таборів — демократичного і комуністичного, і політичної кризи і спротиву в середині самого комуністичного бльоку. Розв'язку світової трагедії ми ввесь час розглядали в аспекті співідії обох цих процесів. Але в оцінці темпів цих процесів ми в більшості схилялися до того, що скороє прийде до зудару двох світів, ніж внутрішній спротив досягне свого вирішального вияву, і більше того, що цей спротив набуде свого належного обсягу, свого характеру безпосередньо опреділюючого події чинника, лише в залежності від того зудару світів.

Крім самої концепції велике значення в нашому сприйманні історичних процесів мав і той факт, що ми перебуваємо по цей бік заслони, що загострення протиставлення двох світів відбувається перед нашими очима, що ми маємо можливість бути широко обізнаними з цим загостренням, так би мовити, намацально сприймати кожний його порух. В той же час процес діяння внутрішніх сил спротиву в комуністичному таборі, закритий від нас тисячами різних перепон, лише доривочно ставав в полі нашого зору, вимагав для уявлення його глибших студій, розшуків, досліджень, незаважди посильних кожному з нас.

У висліді і того і другого сталося так, що в центрі нашого заінтересування стоять більше подій міждержавних відносин, ніж внутрішні процеси в самому ССРР. Ми зосереджуємо в основному свою увагу на загострені відносин між двома таборами, що мало б привести до зудару, а загострення політичної кризи внутрі ССРР часто залишається поза нашою увагою. Між тим події останніх повоєнних семи років примушують нас застановитися над тим, чи правильна до кінця наша концепція, чи дійсно ми стоїмо на передодні збройного зудару двох світів, у взаємодії з яким будуть проходити і розвиватися внутрішні процеси? Безспірним є, що антагонізм і навіть ворожнеча двох світів зростають з неслабкою силою, швидше може як ми передбачали, але те не дає все ж підстави стверджу-

вати неминучість скорого зудару. Не можна не рахуватися з тим, що одночасно зі зростанням загострення діє фактор небажання війни і то, хоч і по різним мотивам, але з обох боків. Це небажання штовхає одних на політику стримування і терпіння, других примушує устами Маленкова на 19. зізді заявляти, в цілях застереження дальнього внутрішнього загострення, що демократичний світ не розічне війни з ССРР, хоч це і стоїть в яркому протиріччі з дотпередньою пропагандою большевиків про підготовку нападу на нього.

І все ж той стан, що створився, стан т. зв. холодної війни, в сенсі опреділюючого фактора в сучасному історичному моменті, виконує ту ж роль, що і війна, хоч і не в такому обсязі. Теперішні війни — це змагання не лише зброї, а й економічних і соціальних систем. Холодна війна, правда, не в тій мірі, як гаряча, так само є змаганням того роду. Озброєння, мілітаризація промисловості, розбудова стратегічних баз, збільшення військових кадрів і т. ін., все це спричинюється до дуже відчутного економічного напруження обох сторін, що завершується в кінцевому рахунку поразкою одних і перемогою других. Так само і в протиставній зустрічі двох соціальних систем іде поляризація політичних симпатій широких людських мас, хвилі яких перекочуються через рубікон, відмежовуючий обидва табори. І людство злії системи стає проти неї, переходить на інший бік, хай не сотками тисяч і міліонами бійців, а тисячами збігців, але обумовлюючи для всіх створення відповідного психологічного клімату. Отже, якщо в нашій концепції війна мала спричинитися до вияву і надання вирішального значення процесові внутрішнього спротиву, то в тому ж напрямку, хай і довшому відрізу часу, діє і холодна війна. І вона буде діяти все виразніше все виразніше в міру свого загострення, а те дальше загострення є безспірне.

Ми не збираємося насвітлювати тепер, як глибокі процеси розкладу і напруження відбуваються в комуністичному таборі. Вони більші, як деято з нас собі уявляє і то в усіх відгалуженнях життя, — і в сільському господарстві,

і в промисловості, і в науці, і в праві, а найголовніше в національному і політичному тонусі всого населення, до деякої частини партійних кадрів включно. Не можна виключати того, що з бігом часу і в міру розгортання теперішньої світової ситуації, ці процеси в середині СССР набудуть ще більшого значення, і не можна виключати того, що вони перетворяться у вирішальний фактор, що розвяже світову проблему. В світлі того з усією категоричністю повстає питання, чи сміємо ми, як дотепер, не вивчати досконало ці процеси, що відбуваються в СССР, якщо вони становляться вирішальними в долі нашого народу? Двох відповідей на це бути не може.

Ми маємо на еміграції поважну кількість висококваліфікованих фахівців і науковців в усіх галузях знання, які, при відповідній організації, без сумніву зможуть забезпечити ерудитне і всебічне вивчення і насвітлення процесів, що відбуваються в близькій їм атмосфері підсоветського життя, встановити тенденції і закономірності тих процесів, а в їх зіставленні знайти базу для твердої прогнози. З прогнози ж повстає лінія дій, що уможливлює накреслення і стратегію боротьби. Найсуттєвіше значення має ще й те, що зудар двох таборів є одночасно, як ми вже зазначали, і зудар двох соціальних систем, і в світлі того перед нами відкриваються широкі перспективи можливостей, які в звільненій Україні гарантуватимуть побудову здоровової системи соціальних відносин. Ми стоймо перед фактом, що комуністична соціальна доктрина опинилася в сліпому куті, і всі спроби створити нову теорію, яка б доводила, що економічна система сучасності в своєму поступі створює закономірну конечність приходу комунізму, закінчуються повним провалом. В той же час в країнах старого капіталізму проходять глибокі процеси шукань і еволюційних змін, що надають соціальній системі нову природу.

Нам, що в недовгому часі будемо стояти перед завданням докорінної перебудови соціальних відносин і створення нової України на засадах соціальної справедливості, вивчення того, що вимагає знищення, як і того, що має прийти на заміну знищеного, стає життєво конечним. Ми маємо можливість сприймати всі форми соціальних відносин в усіх розгалуженнях суспільного життя в їх життєвих реальностях і в усій

різноманітності по різних державних організмах. Наші безпосередні спостереження і систематизовані дослідження уможливлять створення власного критерія в оцінці тих або інших відносин в окремих проявах суспільного життя, і це обумовить і уможливить створення власної соціальної системи, відповідаючої потребам і духові нашого народу і в найбільшій мірі забезпечуючої досягнення нашого ідеалу — волі людини. Тим шляхом, ідучи в напрямі основної цілі, а саме орієнтації визвольної боротьби в площині внутрішніх процесів спротиву в СССР і його економічної і соціальної кризи, ми одночасно будемо готовити кадри будівничих вільної України, ту категорію їх, яка в сучасних умовах життя України не може створюватися там і потреба яких буде відчуватися з найбільшою гостротою.

В цьому, можливо, наше найбільше покликання, найбільше виправдання нашого перебування тут, нашого відходу з рідних земель.

Організація Оборони Чотирьох Свобід України, одним із завдань якої є організування і вияв політичної думки української сільноти в ЗДА, в своїй роботі не могла пройти мимо заторкнущих тут проблем. Вона відчуває свій обовязок уможливити переведення цієї роботи, добре усвідомлюючи, що повстати й бути успішною вона зможе тільки у висліді досконалого організування її. З тою метою Головна Управа ООСЧУ вирішила заснувати Інститут дослідження української проблематики, в її всезростаючих можливостях. До участі в роботі Інституту є бажання і намір запросити фахівців і науковців не лише в ЗДА, а й з інших країн українського поселення.

Головна Управа свідома того, до якої тяжкої праці вона приступає і яких зусиль доведеться докласти, щоб забезпечити її успіх, але вона відчуває обовязок стати до тої праці і тому рішена перебороти ці труднощі, вірячи, що її почин зустріне широкий відгук серед нашої інтелігенції, а в своїх філіях вона знайде ті точки опертя, які уможливлять організування всієї справи. Програму і плян роботи, тематику і методику проробки окремих питань, джерельні матеріали і допомогу в їх набутті, має подати Інститут, який відтепер розпочинає свою дію.

Головна Управа ООСЧУ

З організаційного життя ООЧСУ

ДІЯЛЬНІСТЬ 2. ВІДДІЛУ ООЧСУ В НЮ ЙОРКУ

Від Загальних Зборів (29. XII. 51 р.) по кінець травня ц. р. за п'ять місяців Управа під головуванням М. Комарницького провела слідучу працю:

Відбуто 8-ім засідань Управи в цілі устійнення пляну праці організації, обговорення обіжників Головної Управи, улаштування ширших сходин членства, живої газети, участь в імпрезах других організацій та улаштування імпрез, коль-портаж Вісника, збирки і т.п. Управа вела свою діяльність на внутрішньому форумі серед свого членства та на зовнішньому громадсько-політичному секторі серед організацій метрополітальної округи Нью Йорку.

На внутрішньому відтинку: Після відновлення домівки в українськім стилі (проект культ.-осв. реф. мгр. І. Рицара) та запровадження дижурів, Управа улаштовувала ширші сходини членства, живу газету, відзначення національних річниць з доповідями.

При Управі створено Культурну Раду та Забавовий Комітет, як допоміжні органи при улаштуванні більших імпрез внутрі та назовні.

Відбуто слідуючі внутрішні імпрези: **26. I. 52:** Доповідь д-ра Яр. Гриневича на тему: „Польсько-українські взаємовідносини”, **29. II. 52:** Академію О. Басараб з доповіддю реф. жіноцтва Дарії Степаняк та п. Ірени Повзанюк про жінку-геройню — наш дороговказ. Дня **21. III. 52:** Академію Лесі Українки з рефератом жін. реф. Дарії Степаняк, яка закликала за словами Лесі: „Проти надії таки сподіватись” — та мужньо жити її слідом.

Зі сольоспівом виступила при фортепіановім супроводі проф. Симона Вожаківського п-на Зеня Лавришко.

Проф. Мирон Заклинський в дні **21. III.** виголосив доповідь: „Що внесли УСС-и в українське життя”, підкреслюючи роль студенства і молоді в рядах УСС-ів в активізації українського суспільства до боротьби за відновлення української державності.

Серед спеціальних доповідей слід згадати виступ п. Курдидика з рефератом п. н. „Модерна зброя і наші військові кадри” з дня **29. III. ц.**

р., яку продовжував доповідач **29. III.** приділюючи спеціальну увагу Воюючій Україні, зокрема нашій геройчній УПА.

До особливих імпрез слід зачислити „Живу газету“. До організаторів її слід зарахувати д-ра Яр. Гриневича, мгр. Базарка та мгр. Рицара, культ.-освіт. реф. Відділу. Перше число живої газети відбуто **1. III. ц. р.** Відкрив її голова Відділу М. Комарницький, а з черги мгр. І. Базарко дав „Огляд світових політичних подій“, а д-р Процик говорив про Конференцію психологічної стратегії, що відбулась у Вашингтоні в днях 22. і 23. II. 1952 р., д-р Ол. Соколишин дав огляд українського політичного життя, п. Зенон Осінчук доповідав про український спорт і д-р Яр. Гриневич відчитав нарис про нашу Гуцульщину. На закінчення кінооператор Гриць Мокляк висвітлив фільм Гуцульщина. Друге число „Живої газети“ відбуто **5. квітня** ц. р. Її присвячено творчості генія України Тараса Шевченка. Відкрив програму д-р Яр. Гриневич. Доповідь про персональність Шевченка виголосив ред. Коровицький, насвітлюючи при цьому боротьбу Шевченка проти російського імперіялізму, що нині прибрав форму червоного більшовизму й далі гнобить український народ.

Ред. Вячеслав Давиденко говорив про творчість Шевченка, про український політичний процес з 1847 р., коли то в наслідок викриття Кирило-Методіївського Братства, заслано Шевченка на 10 літ в Сибір. П-ні Давиденко відспівала до слів Шевченка, при фортепіановім супроводі проф. С. Вожаківського: „Нащо мені чорні брови“ та „Ой не дивуйтесь, що ніч така блакитна“. Слідуюче число „Живої газети“ відбуто **10 травня** ц. р. Її відкрив голова Відділу М. Комарницький, статтю про „Огляд політичних подій“ зреферував мгр. І. Базарко. „З українсько-московського відтинку“ доповідав ред. В. Давиденко, аналізуючи намагання російських еміграційних імперіялістів та український одностайнний фронт самостійників. Д-р Яр. Гриневич доповідав про „Ще один проект поділу України, мрії поляка Лободовського“. Ред. Коровицький

дав репортаж зі своєї подорожі „Поза Нью Йорком“.

Дня 10. V. ц. р. обрано слідуючих делегатів на 5. Конгрес Українського Конгресового Комітету: проф. Ів. Вовчук, М. Комарницький, заступники: пані Дарія Степаняк та мгр. Із. Рицар.

Дня 17. V. ц. р. п. Курдидик виголосив доповідь на тему: „Корея, як східний вузол до війни“ після чого вивязалася інтересна дискусія на тему міжнародних подій.

Для внутрішнього вжитку членства існує від кількох років бібліотека, ок. 300 вибраних творів, яка крім часописів і журналів, постійно збагачується новими творами завдяки жертвенності членства. За останнє півріччя приєднано чимало членів та видано організаційно-фінансовий обіжник до членства в справі вплати членської вкладки, яка за 1952 р., виносить \$1 місячно. Домівка при 123. другій Евеню є відкрита іцовечора для членства до пізної ночі, де крім розваг можна прочитати всю українську пресу в світі. В домівці є великий картон із вирізками всіх мап політичної ситуації в світі, роботи реф. інформації. Стан членства на 1. VI. 1952, після виїзду деяких до інших осередків, остається 285.

Фінансовий стан Відділу за час від 14. II. 1951 по 30. V. 1952 р. виносить по стороні приходів 3.217,18 дол., по стороні розходів 3.172,14 дол., остатча в касі залишається 45,04 дол. Під час Різдвяних Свят Відділ перевів збірку-коляду на Визвольний Фонд, яка дала зверх 800 дол. На Великдень переведено збірку-писанку, яка дала поверх 300 дол. Збірка на пресовий фонд Вісника дала 52,80 дол. До Головної Управи за членські вкладки від відділу передано суму 459 дол. Список жертводавців є у Віснику ООЧСУ.

Крім успіхів у своїй внутрішній роботі Управа мала одну поважну втрату. Дня 29. грудня 1951 помер у лічниці видатний член ООЧСУ бл. п. Михайло Гудима — Богдан Дідора, який народився 2. V. 1911 р. в Завалові, пов. Підгайці — Україна. Він був довголітнім політичним вязнем польських і німецьких тюрем та концентраційних таборів і видатним націоналістом революціонером. Поховано його дня 2. I. 1952 р. на кладовищі в стейті Нью Джерзі, біля Нью Йорку.

Відносно праці на зовнішньо-громадському й політичному відтинку в метрополітальній

окрузі Нью Йорку, 11. Відділ проявив слідуючу діяльність за звітований період:

ООЧСУ, як політична організація, ще в роках 1946/1947 розпочала на цім терені велику освідомлюючу роботу серед своїх та чужинців, в цілі зактуалізування української справи в свободолюбіні світі. Цю роботу послідовно веде ООЧСУ й тепер серед українського загалу та організацій. Ньюйоркський Відділ є членом УКК, ЗУАДК, Комітету Обєднаних Організацій м. Нью Йорк, Комітету будови Народного Дому і т. п.

Напрямні праці Відділ опирає на обіжниках Гол. Управи, власних рішеннях та конференціях відпоручників Відділів ООЧСУ, які відбулися 23. II. та 9. III. ц. р. Управа тісно співпрацює зі слідуючими організаціями: СУМА осередок ім. ген. Т. Чупринки, Т-вом б. вояків УПА, Т-вом Політичних вязнів, ТУСМ „Студентська Громада“, Пластом, Союзом Українок Америки, Обєднаним Комітетом Українських Американських Організацій Нью Йорку. За посередництвом своїх відпоручників Управа співпрацює із Самопоміччю в Нью Йорку, відділами УНС та „Провидіння“, хорами „Думка“, „Боян“, ЛМК-ом, Правниками, Інженерами, Медиками, Жіноцтвом, Американськими приятелями АБН і т. п.

На зовнішньому відтинку робота велася в двох напрямках: Улаштовання власних імпрез, допомога при улаштуванню спільніх імпрез в Нью Йорку вкупі із іншими організаціями. До власних імпрез слід зачислити улаштування забави з 9. II. ц. р. та традиційного Свяченого, в цілі придбання фондів на будову Українського Народного Дому в Нью Йорку. Остання імпреза хоча мала належний моральний успіх, не дала бажаного фінансового успіху. Однак зактуалізувала та широко розпропагувала серед громадянства ідею будови Народного Дому в Нью Йорку. Відділ брав активну участь у влаштуванню імпрез Комітетом Обєднаних Американсько-Українських Організацій м. Нью Йорку, а саме: у Святі Державності і Соборності з дня 27. I. ц. р., Академії в честь генія України Тараса Шевченка з 16. III. ц. р., Жалібній Академії С. Петлюри і Є. Коновалця з 25. V. ц. р. й ін. Членство брало масову участь в Параді Льояльності із транспарантами в дні 27. IV. ц. р. До Святочного Комітету зорганізованого жіноцтва, що влаштовував Академію Ольги Басараб в дні 10. II. ц. р. Відділ делегував своїх членок із жі-

ночої референтури та прелегентку Ірину Повзанюк, яка відчитала реферат на тему: „Ольга Басараб — як символ Жінки-Героїні“. Дано активну поміч комітетові б. українських вояків для улаштування Жалібної Академії в річницю смерті ген. хор. Т. Чупринки, відбутої 2. III. ц. р. та взято активну участь в Антибольшевицькій Манифестації Американських Приятелів АБН з дня 4. V. ц. р., де жіноцтво ООЧСУ становило поважну групу в національних строях.

Управа дала фінансову допомогу Громадському Комітетові Організації Новоприбулих „Самопоміч“ при урядженню мистецької виставки в днях 15.—25. III. ц. р. в Нью Йорку.

Управа брала участь у зіздах ЗУАДК-у, Централі „Самопомочі“ в днях 5. і 6. 4. 1952 та відділу в Н. Й. в дні 10. 2. 1952, Річних Зборах Ко-

мітету Обєднаних Організацій в дні 17. 2. 1952, в Зізді Т-ва б. вояків УПА, що відбувся в днях 27. та 28. 4. 1952, при заснуванні відділу ЗУАДК в Нью Йорку, в зборах Обнови, ТУСМ-у, Студ. Громади, Політ. Вязнів і т. п.

З приводу відбуття Пятого Конгресу УКК, Відділ відбув у червні віче, в цілях поінформування громадянства, з чим іде ООЧСУ на Конгрес.

Зайніцювано створення громадського комітету для відзначення 11-ої річниці Відновлення Української Державності.

Ще в червні заплановано відбути чергове число Живої Газети, присвячене С. Петлюрі та Е. Коновалецькі для членства ООЧСУ.

Інформ. Референт
II. Відділу ООЧСУ в Нью Йорку.
Д-р Ол. С.

ВІДЗНАЧЕННЯ 11-ОЇ РІЧНИЦІ АКТУ 30-ГО ЧЕРВНЯ 1941 Р. В НЮ ЙОРКУ

Традиція визвольних змагань за українську державність, започаткована 22. січня 1918 р. і 1919 р. у Києві та 1. листопада 1918 р. у Львові й продовжена потому проклямацією незалежності Карпатської України в 1938 р., знайшла свій черговий вияв в Акті 30. червня 1941 р.

Навязуючи до світлих традицій минулого — український народ під проводом націоналістів, вихованих на боєвих традиціях УВО і ОУН, перекреслює ганьбу Рильтского договору з Польщею та проголошує у Львові, 30. червня 1941 р., відновлення української державності.

Для відзначення 11-ої річниці цього Акту, влаштовано в Нью Йорку Святочну Академію. З ініціативи Відділу ООЧСУ створено Громадський Комітет, до якого ввійшли представники: Організації Оборони Чотирьох Свобід України, II-ий Відділ у Нью Йорку, Осередку СУМА ім. ген.-хор. Т. Чупринки в Нью Йорку, Товариства б. Вояків УПА, Відділ у Нью Йорку, Товариства б. Українських Політичних Вязнів у Нью Йорку, Товариства Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського в Нью Йорку та Українського

Відділу Американських Приятелів АБН у Нью Йорку.

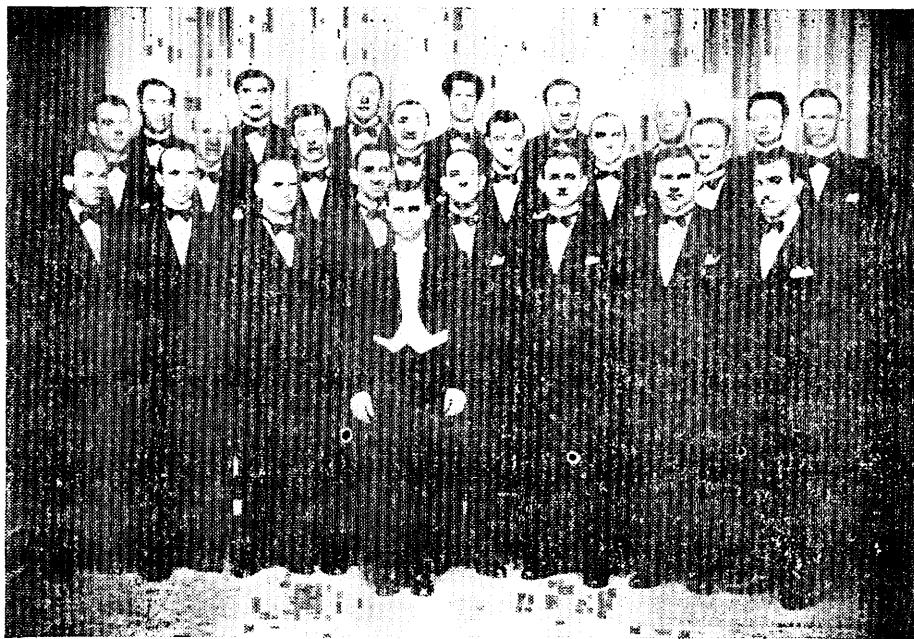
Святочна Академія відбулася в неділю, 29-го червня, в салі Бетговен у Нью Йорку. Програму відкрив патріотичним словом д-р Ст. Галамай. Основний реферат про генезу та політичне й історичне значення Акту Відновлення Української Державності 30. червня 1941 р. виголосив д-р Петро Мірчук. З черги проф. Симон Вожаківський переповів спомин про відгомін Акту на Великій Україні, вказуючи на високий патріотичний настрій мас у звязку з проголошенням Відновлення Української Держави. В програму Академії входили ще: декламація вірша „30-го червня“ Л. Гладчука, у виконанні п-ни В. Періг, та сольоспів п-ни Зені Лавришко, при фортечному супроводі проф. С. Вожаківського, яка відспівала з чуттям дві пісні-марші УПА. Академія пройшла при вщерть заповненому салі з великим моральним успіхом. Святочний Комітет очолював д-р Ол. Соколович, член Головної Управи ООЧСУ, та реф. інформацій при II-му Відділі ООЧСУ в Нью Йорку. **О. С.**

ПІВ РОКУ ПРАЦІ ООЧСУ В ДІТРОЙТІ

Поверх пів року не з'явився в пресі жаден допис про працю нашого Відділу ООЧСУ, хоч навіть посторонній обсерватор мусить признасти, що саме ООЧСУ є тією найрухливішою ор-

ганізацією в Дітрові. Тому й варто тепер зробити підсумки піврічної праці цього Відділу.

В цьому третьому році існування ООЧСУ в Дітрові очолює Управу наш відомий громад-

Чоловічий Хор ООЧСУ в Дітройті з диригентом п. Я. Филиповим

ський діяч п. Михайло Дужий. Він теж докладає всіх зусиль, щоб праця Організації була як найбільш успішною. За його проектом розроблено докладний план праці, розділивши її рівномірно поміж членів Управи.

Щоб не писати про пляни, що в нашій дійсності аж надто часто так і лишаться ними, перегляньмо коротко саму пророблену працю.

ООЧСУ, як організація з політичними завданнями, в цьому році, як і попередньо, співпрацювала в першу чергу з місцевим Відділом УКК, піддержуючи його акції та допомагаючи активно в імпрезах ним організованих. Зокрема ООЧСУ допомогла видатно в улаштуванні дня 27. січня 1952 Свята Самостійності й Соборності, а дня 16. березня 1952 в Святі Шевченка. Треба однак, не для докору комунебудь, а для ствердження правди подати, що ООЧСУ була часто тією **одинокою** Організацією, що піддержувала наш Відділ УККА, змагаючи тим до зросту його престіжу серед своїх і чужих. Віримо, що в цьому „консолідаційному“ році УККА дістане всесторонню піддержку зі сторони тих, що врешті зрозуміли, що УКК є єдиним центром американських українців.

Управа ООЧСУ в своїй праці прикладає велику увагу до питань зовнішньої інформації. Удержані звязки з представниками інших на-

ціональностей. Наші члени брали участь у імпрезах інших народів, як також їхні представники бували в нас.

У співпраці з обидвома дітройтськими Осередками СУМА і Т-вом б. вояків УПА створено за ініціативою ООЧСУ окремий фонд для закупу книжок в англійській мові про Україну та її визвольну боротьбу. Закуплені книжки вручається тим, що фахово чи професійно зацікавлені справами міжнародними, головно професорам університетів, політикам, журналістам, як рівноож для університетських і міських бібліотек.

ООЧСУ активно й матеріально допомогла українським студентам в університеті Ен Арбор у вроочистому завішенні українського національного прапору в університетській салі, де дотепер за місцевим звичаєм кожна національна група студентів мала свій прапор, крім українців. Цю вроочистість отримано зі святом відслонення Пропамятної Таблиці з нагоди проголошення Незалежності України. Варто згадати, що при цій урочистості, в якій узяв участь ректор університету й численні професори, широко інформовано про визвольну боротьбу України. Перший раз в історії цього університету там залунали українські пісні по-мистецьки виконані хором ООЧСУ під дир. п. Я. Филипова.

Але як усюди, так і тут українська справа має своїх „опікунів“. Ото вже за кілька днів по цій удалій імпрезі, університетська газета „Мішіген Дейлі“ помістила листа до редактора, підписаного місцевим рабіном, де цей „знавець“ ісдорії України докоряє університетській владі за те, що встановлено Петлюру, який властиво „мав зависнути в Нюрнбергу“. Очевидно, наші студенти не лишилися довжні, даючи належну й гідну відповідь. Вислід: загальна симпатія до українців і української справи на терені університету.

В дні 9. березня ц. р. відбулась у Дітройті Академія в честь сл. п. ген. Т. Чупринки, влаштована Т-вом б. Вояків УПА і Від. ООЧСУ.

Якщо йде про внутрішньо-організаційну діяльність, то ООЧСУ влаштувала декілька рефератів, що відбувались головно на місячних сходинах членів. Дня 8. квітня ц. р. прибув до Дітройту на запрошення нашого Відділу проф. Кононенко, що виголосив реферат про „Сучасне політичне положення українського народу“. Реферат відбувся в великій салі „Народного Дому“ для ширшого громадянства.

Для оживлення програми членських сходин зорганізовано т. зв. „Живу Газету“, що її головним редактором є ред. Петро Рогатинський. Участь у ній беруть наші визначні публіцисти й науковці, так що рівень газети високий, при збереженні одночасно популярного способу „писання“ статей.

Дня 25. травня влаштував наш Відділ величне Свято Героїв, на якому виголосив глибоко продуману доповідь проф. Мирон Дольницький. Як завжки, так і тим разом шановний прелегент потрапив зацікавити всіх своїм способом представлення і своєю синтезою епохи визвольних змагань.

Дня 29. червня відбулась Академія для відзначення 11-річчя проголошення Відновлення Державності в дні 30. червня 1941 р., з доповіддю одного із співтворців цього історичного Акту, п. Миколи Климишина, який поділився зі слухачами жмутом особистих, незвичайно цікавих, споминів і переживань.

В обидвох святах узяли участь наші відомі співаки пп. Сайферт і Липський та мужеський хор ООЧСУ.

Цей хор, що є гордістю нашої Організації, під управою високоталановитого диригента п. Я. Филипова, здобув собі симпатії серед цілої української громади, що грімкими оплесками вітає кожну його появу на естраді.

Хор плянує в найближчому сезоні влаштувати ряд самостійних концертів і ми певні, що аж тоді виявляться всі його мистецькі спроможності.

Кінчаючи цей побіжний огляд діяльності, треба ще згадати, що наш Відділ час-до-часу передає до місцевої української радіопрограми ред. Зенона Тарнавського політичні коментарі про важливі актуальні справи або реферати, популяризуючи цим способом ідеологічно-політичну концепцію візвольної боротьби українського народу та наш погляд на всі проблеми сьогоднішнього українського життя. І треба об'єктивно признати, що саме ця позиція, що її заступає ОOЧСУ, зеднує собі щораз ширший круг симпатиків. Число членів нашої Організації зростає з місяця на місяць, а імпрези, що їх ми влаштовуємо, збирають найбільше число учасників з-поміж усіх імпрез.

Та Управа свідома, що ще далеко не все зроблено. Зокрема відчувається брак власної домівки, яку Управа заплянувала придбати в другій половині року.

М. Кушнір.

ВІДДІЛ ООЧСУ В КАРТЕРЕТ ПРИ ПРАЦІ

З-поміж недавно заснованих відділів ОOЧСУ на особливу увагу заслуговує відділ у Картерет, Управа якого веде систематичну працю згідно з обіжниками Головної Управи ОOЧСУ та власними планами.

Відділ нараховує близько 40 членів, карних і здисциплінованих, які на заклик своєї Управи в складі: Ів. Глушчик — голова, Мих. Хімяк — заступник, Т. Дроботій — секретар, Вас. Хомут — культ.-осв. реф., Волод. Дитиняк — скарб-

ник, і другі, завжди відгукуються та всеціло включаються в працю Відділу.

При Відділі зорганізовано курс українознавства для української дітвори під управою дир. Снилика, який недавно підготовив дитячу виставку в День Матері, що глибоко вкорінилася в памяті дітвори та родичів. Це безперечно велика освідомлююча робота відділу ОOЧСУ. Відділ належно відзначує всі національні свята — на які запрошує українське громадянство

Картерету та околиці. Всі імпрези відбуваються в салі дому св. Іллі, що є власністю української громади карпато-українців. На одній з імпрез, днія 8-го червня ц. р., влаштованій у пам'ять сл. п. С Петлюри й Е Коновальця, гостював відповірчник Головної Управи.

При вмілого вдекорованій сцені з портретами Петлюри й Коновальця та символічною могилою з тризубом і стійками дітей, Академію відкрив привітальним словом секретар Відділу Т. Дроботій, який вказав на невмірущі ідеї збройного чину, орієнтацію на власні сили та безкомпромісове ставлення Головного Отамана С. Петлюри та полк. Е. Коновальця до займанців України. В програму Академії входили, крім відкриття, змістовний реферат про генезу й зна-

чення збройного чину під час та після визвольних змагань — від Петлюри до Коновальця — продовжуваних сьогодні на Рідних Землях геройною УПА, яка так довго не складе зброї, доки ідея Самостійної Соборної Української Держави не буде завершена. З черги хор Відділу під управою п. Набережного з Ньюарку відспівав пісні „За Рідний Край“ і „Слава Героям“.

Миле вражіння зробила на присутніх збирна дитяча декламація п. н. „Заповіт Борцям“, вірш написаний у Краю в 1948 р., та „Ти вічний серед нас“, як також декламація п-ні Юлії Детиняк п. н. „Я бачу“, М. Щербака. Відігравнням 3-ої дії з пісні „За Рідний Край“, Я. Гриневича, та українським національним гімном закінчено цю впovні успішну Академію.

Ж е р т в и

НА ВІЗВОЛЬНИЙ ФОНД:

Відділ ООЧСУ Нью Йорк: збірка на хрестинах Христі у панства Марії і Миколи Сидор за ініціативою п. Степана Чуми зложили: по \$5: Сидори, Коверки; по \$3: Познахівські, С. Чума; по \$2: Е. Оліва, Михайлович, Іван Познахівський. Разом .....

\$ 22.00

Відділ ООЧСУ Ньюарк: збірка на весіллі П. Бронислави Вишатинської з п. Антоном Лазірком, одним з перших членів ОOЧСУ, на заклик п. Кузінка зложено: по \$10: Бронислава і Антін Лазірки; по \$5: Іван Луків, Володимир Бойчук, Софія і Володимир Боровик, Микола Гребеняк, Теодозій і Володимир Пришляки, Т. Б., І. Пеленський, Федір Лучинин; по \$3: Галина і Іван Галій, Роман Набережний; по \$2: Марія і Микола Семанишин, Богдан Слободян, Степан Паїк, Василь Прийма, Дмитро Шавала, Мирослав Сольчаник, Б. Загайкевич, Г. Б., Василь Дубас; по \$1: Володимир Старожитник, Віктор Роговський, Богдан Підлуський, Северин Яцкевич, п-во Дячківські, Микола Гнатів, Сильвія Венкі, Теодор Лопотчак, Дмитро Бобеляк, Станислав Вишатинський, Данило Мотуз, Маріян Корміло, Роман Набережний, Т. Каськів, О. Грубяк, Роман Копійчук, Любі Сольчаник, Анна Осередчук, Омелян Крупський, Роман Старожитник, Михайло Слободян, Володимир Кульчицький, Катерина Павелко, Богдан Сольчаник, Мирон Гребеняк, С. Побуткевич, С. Локач, А. Дацківський, Віллі Цюрпіта, Ілько Багній, Михайло Дубас, Адам Прихода, Михайло Суцік, М. Цяпка, Теодор Полянський, М. Ніколин, Іван І., Михайло Алет, Джеймс МекДермот, Орчук,

Х. Х., Х. Х., Роговські, Кононіва, Петровські, Семущак, М. Кобрин, С. Микитка, Зварич, Ніколаєв Пуріч, Михайло Бацах, Конзалик, Джан, Коляска, Петро Сорокусик, Адам Гординський, Степан Манківський, Бутковський, Гашук, Романишин, П. П., Теодор Чіх, Юркевич, Микола Козюпа, Мирон Шкільний, Юлія Лозова, Ярослав Леськів, Софія Лоницін, Павло Гут, Анатолій Ткачук, Степан Дубей, Володимир Малевич; дрібними \$9.95. Збірку перевели: Софія Боровик, Галина Галій, Марія Семанишин, Теодозія Пришляк, Іван Галій, Роман Копійчук, Юрій Кононів, Поліщук, Володимир Пришляк, Микола Семанишин. Раз.:

154.95

Відділ ОOЧСУ Аллентави, Па.: збірка на весіллі у п. Івана і Анни Ковальських .....

13.20

Відділ ОOЧСУ Бофало: збірка на весіллі у п. Зоні Завадівської з п. Любомиром Головатим, за ініціативою п. Василя Райци і Степана Мандзя: зложили: по \$5: Федір Паньків, Нахвостач, Петро Перцак; по \$4: Сильвестер Шиманський; по \$3: Тарас Шипшилявий; по \$2: Степан Мандзій, Гілярій Папуга, Любомир Головатий, Іван Богай, Іван Завадівський; по \$1: Михайло Осадчук, Василь Райца, Теодор Райца, Андрій Пастух, Іван Пастернак, Гілярій Парашій, Степан Машталір, Григорій Будник, Текля Мандзій, Петро Райца, Дмитро Волощук, Андрій Кіналь, Дмитро Блендоногай, Михайло Завадівський, Дарія Даньків, Михайло Блендоногай, Василь Мандзій, Ярослав Мандзій, Григорій Завадівський, Ярослав Яцків: дрібними \$0.50. Разом .....

40.00

На англомовні передачі	12.50	Петро Годованець, Матвій Семків; по \$1.50: Іван Сало, Ева Сало; по \$1: Михайло Бібик, Михайло Стефанюк, Томас Гавлас. Разом ..	20.00
Відділ ООЧСУ Нью Йорк: збірка на хрестинах у п. Каравановичів, Стейтен Айленд, Н. Й.: зложи- ли: по \$5: Василь Караванович; по \$2: Михайло Гранківський, Марія Гранківська; по \$1: Іван Гранківський, Дмитро Демчко, Омелян Демчко, Микола Масловіта, Анна Герріс, Михайло Чубатий; дрібними \$0.50. Разом			
Відділ ООЧСУ Піттсбург: збірка на хрестинах маленької Олі у п-ва Марії і Ніліпа Перкун, за ініціативою п. П. Г.: зложи-ли: по \$2.50: Михайло Добринський, Катерина Дикун, Осип Вертелецький, Катерина Вертелецька; по \$2:	15.50	Відділ ООЧСУ Дітройт: пожертва п. Володимира Коваля	10.00
		Відділ ООЧСУ Бейон: збірка на святі 30. червня	29.00
		Відділ ООЧСУ Ньюарк: збірка на весіллі у п. Романа і Степанії Старожитників: зложи-ли: по \$1: Сильвія Венке, Іван Гута, Любка Гельбіг, Богдан Слободян, Іван Пітльовський, Богдан Креховецький, Н. Н., Богдан Макензович, Роман Набережний, Н. Н. Збірку перевели: Сильвія Венке і Ліда Карпа. Разом	10.00

НА КОЛЯДУ:

(Продовження)

Листа ч. 684 — збірщик Мирослав Кальба:

по \$3: Михайло Хома, Михайло Гошуляк; по \$2.50:
Микола Назарук; по \$2: Павло Вашиненко, Михайло Лур-
калевич, Петро Крісъ, Д. С. Стопкевич, Мирослав Кальба;
по \$1: Михайло Ярош, Михайло Ставнічий, Богдан Чехут,
Михайло Лобур, Федір Лехновський, Степан Гасій, Роман
Шелевич, Ольга Винницька, Мирон Стецев, Дмитро Гри-
сьо, Михайло Дена, Павло Клачинський, Василь Дицік;
дрібними \$0.50.

Листа ч. 690 — збірщик Евстахій Солонинка:

по \$10: Іван Костів.

Муж Довіря Дмитро Федорак, Манвилл, Н. Дж.

Листа ч. 713 — збірщик Юрко Ясіновський:

по \$5: Юрко Ясіновський, Дмитро Федорак, Олекса
Палачіцький, Осип Геречка; по \$3: Осип Грушецький, Ва-
силь Ясіновський; по \$2: Михайло Захарко; по \$1: Павло
Воробій, Дмитро Федорців.

Листа ч. 714 — збірщик Осип Деркач:

по \$5: Осип Деркач, Михайло Шірман, Юстина Пряч-
ка; по \$2: Іван Обчанський, Богдан Ляндвірт; по \$1: Петро
Шірман.

Листа ч. 715 — збірщик Теодор Трензелюк:

по \$2: Іван Довгий, Станислав Свіченюк; по \$1.50: Ва-
силь Стек; по \$1: Теодор Левенець, Андрій Басараб, Тео-
дор Трензелюк, Михайло Ласковий.

Муж Довіря Петро Хома, Коговс, Н. Й.

Листа ч. 701 — збірщик Петро Хома:

по \$3: В. Гогоша, А. Білинський; по \$2: В. Семенович,
П. Хома, Н. Гречак; по \$1: М. Винничок, Я. Білас, О. Гав-
дяк, М. Крущельницький, Б. Чорний, П. Бачинський, В.
Кучинір, І. Гойн, Д. Мацюк, В. Луців, І. Гузар, М. Заблоць-
кий, С. Магуцький, М. Філь, С. Коновалчук, Р. Галькевич,
Г. Кушнір.

Листа ч. 702 — збірщик Петро Хома:

по \$2: Я. Галькевич; по \$1: С. Гарабач, І. Крищенев-
ський, І. Куфаль, В. Партика, М. Ялпіцак, В. Савків.

ВІДДІЛ ООЧСУ КЛІВЛЕНД, О.

Листа ч. 104 — збірщик Василь Ільчишин:

по \$5: Краминя Дністер, Іван Полянський, Марія Бо-
чуляк, Дмитро Струс, Лука Котович, Василь Мураль, Ковч
і Кордуба, Володимир Мазур, Михайло Колодій, Степан
Глуховський; по \$3: Іван Панас, Степан Гіцинський, Гри-
горій Брикайл; по \$2: Савер Слободюк, Степан Нагеш,
Марко Бойко, Іван Палка; по \$1: Франко Щур, Роман
Голинський, Григорій Богайчук, Андрій Запаранюк, Петро-
Різун.

Листа ч. 105 — збірщик Василь Ільчишин:

по \$5: Василь Мураль, Михайло Яремко, Іван Демко-
вич, Андрій Фетяк, Григорій Хованець, Ярослав Балаш,
Степан Морозович; по \$20: Франко Мураль; по \$10: Петро
Лєміщук; по \$3: Ярослав Городиський, Михайло Свірчак;
по \$2: Маркіян Статкевич, Михайло Голубець, Софія Ко-
гут, Богдан Захарко. Йосиф Бузько; по \$1.50: Микола Пі-
хурко; по \$1: Галина Лупань, Іван Савчак, Григорій Дем-
кович.

Листа ч. 108 — збірщик Іван Оліяр:

по \$10: Володимир Баран; по \$5: Іван Довганиuk, Іван
Райкевич, Іван Тарнавський, Євген Тарнавський; по \$3:
Архея Острозвська, Григорій Івш, Іван Магоцький; по
\$2: Василь Мудрак, Микола Кавка, Іван Колодка; по \$1:
Петро Муц, Василь Шивчук, М. Познако, Олекса Якімів,
Іван Захарій, Павло Щипляк, Катерина Гель, Мирон Шиян,
Іван Губенько, Йосиф Магоцький, Ярослав Потічний.

Листа ч. 109 — збірщик Іван Оліяр:

по \$5: В. Хома, Василь Мовчко, Осип Лівий, Андрій
Стицяк; по \$3: Іван Полянський; по \$2: Т. Тарчанин, В.
Терчан, М. Пелех, М. Данків, Осип Вирста, Григорій Ко-
харчук, Урбанська; по \$1: Флігель, Володимир Салук, Роман
Вирста, Володимир Столляр.

Листа ч. 112 — збірщик Осип Синенький:

по \$5: М. Жовнір, А. Т.; по \$3: Г. Біян, А. Городниць-
кий, І. Стрілець, Л. Лесик, Г. Почтарин, І. Вишнинський;
по \$2: Т. Лесик, В. Столляр, І. Фенько, Н. Козак, М. Кмотюк,
Сергій Чабанюк, М. Бецько, М. Мєлнішин; по \$1: Н. Сокіл,
М. Кулік, Т. Загтлан, М. Товкач, Н. Тимкович, А. Волошин..

Листа ч. 115 — збірщик Осип Синенський:

по \$5: П. Бенкалович, В. Кміть, Д-р Роздольський; по \$2: І. Ридло, Н. Левкогон, Н. Погляд, В. Меланик, М. Гавризів, М. Матіїшин, Т. Янечак; по \$1: Т. Гопаловський, Т. Рогальський, О. Серенко, В. Паньків.

Листа ч. 119 — збірщик Богдан Семків:

по \$10: Лаврентій Конник; по \$5: Григорій Коваль, Бенкалович Петро, Михайло Верхола, Осип Монастирський; по \$3: Григорій Олінчук; по \$2: Іван Бігедза, Дмитро Стойків, Петро Йосипів, Осип Косак, Богдан Німилович, Михайло Городицький, Василь Самокішин, Василь Мацєк, Петро Венгрин; по .150: Степан Паньків; по \$1: Р. Цьолко, Петро Тзек, Ілько Гладун, Іван Задорожний, Микола Смітанюк.

Листа ч. 120 — збірщик Василь Жук:

по \$5: Микола Задорецький, Михайло Стефанік, Ілько Ковальчик, Сергій Терентюк; по \$3: Леся Цюбінська; по \$2: Григорій Соляр, Дмитро Мамріч; по \$1: Осип Войнарівський, Степан Шмагала.

Листа ч. 125 — збірщик Осип Синенський:

По \$5: Іван Малич і Бортим, Малиш; по \$3: П. Ч., С. Соловій; по \$2: І. Синенський, І. Гущля, Ч. Трач, Конник, Ковалісько, Г. Цлахітко, М. Б., Г. Д., І. Головка, В. В., Д. Галайда; по 1.50: А. Боднар; по \$1: О. Синенська, В. Вамяк, В. Янів, Рутковський, Вівчар, В. Струсь.

Листа ч. 129 — збірщик Богдан Семків:

по \$5: Богдан Семків, Іван Тарнавський, Євген Тарнавський, Іван Гера, Герман Бедар, Іван Гаврилів, Михайло Лазарович, Іван Кrostянський; по \$3: Михайло Зварич, Іван Слепко; по \$2: Сергій Дутка, Григорій Середа, Федір Ясько, Степан Перстятко, Іван Яцуп; по \$1: Андрій Гобінайло, Дмитро Мотріч, Дмитро Біловус, Микола Тарап, Петро Середа, Віктор Свириденко, Любка Білинська.

Листа ч. 130 — збірщик Василь Жук:

По \$5: Василь Жук, М. Кривий, Лука Котович, І. Брикайло, Микола Пеленько; по \$3: М. Савчин, Д. Вандура; по \$2: Юрій Коцюмбас, Конст. Гнилка, Ольга З., В. З., Нестор Угера, Володимир Дучинський, Роман Лесник, Григорій Степаник; по \$1: Василь Маціх, Анна Конник.

ВІДДІЛ ОЧСУ ГАРТФОРД, КОНН.**Листа ч. 151 — збірщик Григорій Марич, Нью Бритен:**

по \$5: Григорій Марич; по \$2: Т. Бесь, І. Гудима, Симон Клюка, Михайло стасюк, Павло Тіннішин, Осип Сич, І. Л.; по \$1.50: Іван Зваровський; по \$1: Петро Хлібович, Андрій Надяк, Володимир Яцків, Х. Х., Олександер, М. Дівчур, І. Коренку, Василь Луців, Степан Перун, Володимир Смотрич, М. Мадра, І. Конник; дрібними \$0.50.

Листа ч. 152 — збірщик Григорій Марич, Нью Бритен:

по \$2: Степан Л., Федір Войтик, Ярослав Грицай, Корнелюс Романюк; по \$1: Олександер Мох, Надія Мох, Михайло Шмайдай.

Листа ч. 153 — збірщик Тростянецький, Вілліментик:

по \$1: Мирон Зелез, о. Петро Петруш, І. Науменко, Омелян Веренко, С. Кінчик, Василь Головчик, Омелян Граб, Осип Рудко; по \$1.50: Василь Гирчиця, Кат. Гирчиця; дрібними по \$0.50 — \$2.

Листа ч. 154 — збірщик Тростянецький, Вілліментик:

по \$2: Михайлло Плеш; по \$1: Іван Здирко, М. Андрушин, Б. Стельмах, Михайлло Болозовський, І. Романюк, В. Повицький, Назаревич; по \$0.50: дрібними \$3; дрібними \$0.40.

Листа ч. 165 — збірщики Михайло Кудельський і Петро Стрижаченко, Колчестер:

По \$5: Ліла Стрижаченко, Петро Стрижаченко, Петро Шайда, Михайло Кудельський; по \$3: Микола Гребеняк, Френк Семків, Михайло Паньків; по \$2: Іван Бусел; по \$1: Казимир Гриб, Гринько Савіцький, Чепига, Горічка, Іван Заяць, Дмитро Фінів, Анна Фінів, Юліан Йосипенко.

Листа ч. 167 — збірщики Михайло Паращук і Р. Волошин, Колчестер:

по \$2: Степан Хованець; по \$1: Михайло Паращук, Яким Заяць, Іван Хома, Микола Сташко, Дмитро Дикий, Дмитро Купчак, Павло Макар, Анна Странаєвич, Степан Саворський, Василь Дацко, Роман Волошин, Степан Смік, Стефанія Павлічко, Іван Вітвицький.

Листа ч. 170 — збірщик Михайло Сломянай, Гартфорд:

по \$10: інж. Гладкий; по \$5: Роман Соболь, Теодор Скибінський, Ілько Дережицький, Ілько Веліган, Михайло Петрицький; по \$2: Степан Оприско, Антоній Скорик, Микола Гласмін, Степан Хорнат, Паращекія Савицька, Евстахій Кумович, Осип Теслюк; по \$1: Мафей Семенюк, Володимир Бородець, Василь Гнатюк, Ілля Панахиц, Максим Довбуш, Бронислав Ганчук, Степан Федірко, Павло Пунчак.

Листа ч. 171 — збірщик Михайло Сломянай, Гартфорд — Нью Бритен:

по \$5: Катерина Турнак, Іван Павлюк; по \$3: Володимир Глова, Б. Романишин, Іван Кузира, Іван Васильків, Василь Хоптій, Степан Жинчак; по \$2: Юрій Богатчук, Іван Петрунів, Михайло Вовк, М. Мрінкош, Меланія Федишин, Дмитро Котик; по 1.50: Даниїл Платош; по \$1: Антін Котик, Гнат Чайка, І. Дят, Володимир Дімітро, Василь Чопек, Семен Хоптій, Михайло Деріч.

Листа ч. 172 — збірщик Михайло Сломянай, Гартфорд:

по \$6: Володимир Гафткович; по \$5: Роман Романишин; по \$2: Василь Шподаруок, Василь Бондаренко, Богдан Ковальський, Микола Зень, Микола Зеленюх, Павло Соколовський; по \$1.50: Петро Платош, Теодор Вічковський; по \$1: Володимир Мерещак, Василь Клим, Іван Яріш, Степан Мокрицький, Онуфрій Кирко, Степан Сень, Іван Літочак, Михайло Березій, Карло Дзядик, Петро Оленчук, Михайло Путьо, Григорій Івання.

Листа ч. 173 — збірщик Михайло Сломянай, Гартфорд:

по \$10: Ф. Теодор Андрусів; по \$8: Іван Чубан; по \$5: Йосиф Лисак, Гнат Красій, Петро Предзімірський, Ігор Зубрицький, Микола Мединський, Григорій Янушевський;

по \$3: Осип Яросевич; по \$2: Михайло Сломянний, Володимир Іванців, Степан Яросевич, Катерина Яросевич, Володимир Гриньків, Василь Павшук, Іван Шкірка, Г. Шеремета, Іван Гнатюк, Осип Гладун; по \$1: Жизномірський, Іван Табель, Григорій Швайковський.

Листа ч. 174 — збірщик Михайло Сломянний, Гартфорд:

по \$5: Михайло Мороз, Михайло Савка; по \$3: Лев Коваль, Михайло Полянський; по \$2: Олександер Слободян, Іван Кащинець, Михайліна Гурбель, Іван Гарасмів, Андрій Данилюк, Степан Гарасмів, Осип Олексяк, Антін Наконечний, Михайло Музичка, Василь Романів, Микола Лета, Іван Білій, Андрій Янушевський; по \$1: Теодор Мандрик, Степан Піляк, Петро Кущаківський, Петро Лукасевич, Євген Ворейко.

Листа ч. 175 — збірщик Михайло Сломянний, Гартфорд:

по \$3: Василь Матіаш; по \$2: Андрій Мельник, Степан Олексів, Михайло Похмурський, Евстахій Гомотюк, Іван Саган, Степан Федина, Іван Лемега, Теофіль Баландюк, Володимир Гарсевич, Федунець, Роман Скочодополь, Анна Йозарська; по \$1.50: Ольга Вересюк; по \$1: Михайло Мельник, Антін Кучер, Олена Васенчук, Ілько Похмурський, Анна Пічак, Гевко, Стефанія Драняк, Яросевич.

Листа ч. 176 — збірщик Володимир Василенко, Гартфорд:

по \$5: Володимир Василенко, Петро Титар, Іван Дідюк; по \$3: Андрій Стефанів, Гачкевич; по \$2: Михайло Іванів, Олег Кінах, Володимир Будас, Єронім Логуш, Петро Дутка, Володимир Дутка, Павло Кебало, Олекса Коваль, Юрій Салевич, Іван Заставський, Дерлиця, Текля Якімів; по \$1: Петро Шалай, Іван Великанович, Володимир Боляк, Степан Перцак, Григорій Семчишин.

Листа ч. 178 — збірщик Володимир Василенко, Гартфорд:

по \$5: Мирон Кирилець; по \$4: Василь Гаселько; по \$3: Тиміш Мельник; по \$2: Федір Гаврилюк, Федір Коршишюк; по \$1: Андрій Гаврилюк, Василь Печенюк, Ганчарик, Лучкан.

Листа ч. 179 — збірщик Х., Гартфорд:

по \$3: Іван Бундзяк; по \$2: Андрій Янушевський, Олекса Якімів, Теодор Михайліцький, Василь Грунтовський, Павло Колінський, Ірена Мельник, Степан Процьо, Павло Когут, Микола Грисяк, Євгенія Мельник; по \$1: Іван Поглід, Стефанія Тимчишин.

Листа ч. 180 — збірщик Х., Гартфорд:

по \$2: Василь Івашків.

ВІДЛІЛ ООЧСУ ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Листа ч. 181 — збірщик Іван Харина, Френкфорд:

по \$10: Іван Шанайда; по \$5: Петро Кобрин, Дора Гадус, Український Клуб, Теодор Боднарський, Петро Мальчук; по \$3: Осип Кусень; по \$2: Василь Дяків, Данило Омелян, Корнель Дмитрук, М. Мальчук, Т. Дубчак, Павло Пекар, Дамян Зазуляк, Василь Пітель, Михайло Лясота, І.

Мальчук; по \$1: Л. Грамяк, М. Струдзінський, Михайло Гарішко, Ольга Гілярд, Микола Смачно.

Листа ч. 182 — збірщик Іван Харина, Френкфорд:

по \$5: Юрій Немавнюк, Василь Карак; по \$3: Іван Галаса, Софія Сидор; по \$2: Теодор Короляш, Антін Я., Дмитро Кравчук, Ярослав Кравчук, Петро Кравчук, Дмитро Гриняк, Лелдаль Ольга, Іван Орлок, Юстина Михайлечко; по \$1: Лев Запній, Солтис, Трушковський, Катерина Цюк, Володимир Шнайдер, Прокіп Мальонц, Михайло Бухко, Іван Омелян, В. Лопушанський, Степан Коляди, Степан Петришин, Михайло Галаса, Осип Рега, Михайло Сава.

Листа ч. 183 — збірщик Степан Ковалишин, Френкфорд:

по \$5: о. М. Харина, Ілько Чекота, Микола Бесага, Микола Кодлюк; по \$3: Лев Шанковський; по \$2: Олена Шанайда, Семен Галаса, Катерина Рега, Юрко Баглай, Петро Грамяк, Володимир Наконечний, Гавриїл Гладчук, Микола Дворський, Лев Бачинський; по \$1: Михайло Баглай, Онуфрій Шанайда, Славко Шанайда, Павло Баглай, Андрій Мельник, Петро Гладчук, Іван Льондер, Осип Леник.

Листа ч. 184 — збірщик Степан Ковалишин, Френкфорд:

по \$5: Василь Дворський, Іван Лобів; по \$2: Михайло Хомяк, Степан Ковалишин, Семен Страхманчук, Степан Урінюк, Роман Іванишин, Микола Сусек, Кобель Микола, Лука Заставний, Василь Щирба, Катерина Андрушкевич, І. Бойцеска; по \$1: Михайло Федів, Григорій Цогла, Анастазія Федорів, Анна Грицишин, Марина Я., Іван Ткач, Осип Сеник, Т. Шанайда, Іван Стасурак, Андрій Лопуїр, Михайло Курильчук, Андрій Енджеїл, Володимир Клякович.

Листа ч. 185 — збірщик Іван Бабяк:

по \$10: Інж. Іван Рубель; по \$5: Іван Марків, Осип Шпак; по \$3: Білислаги, Дмитро Сенюх, Осип Сохан; по \$2: М. Княжинська, Левицька, Петро Марчиха, Мір. Б. Коцікю, Микола Божна, Михайло Сюмо, Андрій Беруцький, Іван Бабяк; по \$1: Марія Лукасевич, Дмитро Сцібало, Микола Кушнір, Роман Гайдук, Ксеня Долчет, Анна Ковалічник, Олена.

Листа ч. 188 — збірщик Михайло Дяків:

по \$5: Михайло Дяків, Григорій Спосьонов, Володимир Дорош, Віліям Ференц, Григорій Олійник, І. Мічин; по \$3: Степан Сивецький, Юліан Сухар, Марія Цікало, Андрій Міджак, Федір Квочак; по \$2: Василь Варецький, Іван Олексинин, Микола Станько, Е. Беркешук, Дмитро Фучко, Ніна Хор, Володимир Стефанишин, Бульба, Осип Вікович, Володимир Кузьмяк, Степан Самуляк, Михайло Кузняк, Петро Левенчак, Іван Коробій; по \$1: Михайло Калита, Дмитро Шабля, Л. Кошмон, Микола Гудь, Гордієнко, Григорій Іваськів, Василь Рой, Павло Стефанів, Татяна Конюх, Марія Федечко, Вероніка Ліхтцмаєр, Анастазія Сівак, Ізidor Bodnar, Роман Клос, Григорій Мачинин.

Листа ч. 192 — збірщик Осип Петрович:

по \$5: Василь Рибчук; по \$4: Іван Бумбар; по \$3: Іван Гаврилюк; по \$2: Іван Кузьменко, Іван Черник, Євген Фартушок; по \$1.50: Вячеслав Лебідь; по \$1: Михайло Кулько, Олекса Вернера.

Листа ч. 200 — збірщик Осип Петрович:

по \$5: Бернадин; по \$4: Тихон Тещук; по \$2: Лазар Івашини, Н. Недільська, Петро Ткач, Василь Качак, Іван Чопко; по \$1: Мибасюк, Іван Коцюба, Станкевич, Павло Гадач, Роман Петрів, Судний Іван, Петро Жук, Д-р Т. Сенківський, Інж. Ф. Марк.

Листа ч. 201 — збірщик Осип Петрович:

по \$10: Брикович; по \$5: Осип Петрович, Ярослав Держко; по \$3: Василь Мельник; по \$2: Григорій Олійник, Микола Римарчук, Роман Васієчко, Микола Рутилович, Семен Н., Е. Метанчук, А. Смеречинська, Віктор Царинник, Іван Ступень, Тамара Пятиш, Ілько Сердюк, Мирон Боднар; по \$1: С. Ганушевський, Е. Стефанишин, К. Волошинський, Михайло Кончак, Володимир Боднар.

Листа ч. 203 — збірщик Василь Петрович:

по \$5: Іван Медвідь, Василь Гришак; по \$3: Володимир Костюк; по \$2: Роза Миколаїв, Іван Одійчук, Олекса Борецький, Осип Марійчук, П. Тарнавський, Б. Данківський, Роман Флют, Степан Гвіздель, Степан Мазурак, Василь Калитяк, Дмитро Самійло; по \$1.25: Василь Циган; по \$1: Гарасим Іванчук, Володимир Волянюк, Марія Сада, Іван Шаран, Василь Дорошенко, Іван Плетінчук; дрібними \$0.50.

Листа ч. 206 — збірщик Павло Кучерявий:

по \$5: С. Новаківська; по \$3: Петро Люб; по \$2.50: О. Лапай; по \$2: Осип Бобінський, Соня Кушер; по \$1: СК, Ляшкевич, Н. Козловський, Ю. Б., М. Ковобчин, Ольга Кобельник, Микола Станчак, Симеон К., Михайло Ярема, Х. Х., Володимир Масюк, Богдан Максимюк, А. Ющишин; дрібними \$0.50.

Листа ч. 209 — збірщик Тихон Тещук:

по \$5: Іван Ситник.

Листа ч. 210 — збірщик Василь Євтушенко:

по \$5: Василь Титанич; по \$2: Василь Коліняк, Іван Хавлюк, Василь Забромський, Омелян Кульчицький, Михайло Ліщинський, Іван Левицький, Іван Скальчук, Омелян Комаровський, Богдан Гарасимович, Константин Фльорчук, Осип Филипович, Д-р Лев Смішко, Мидловський; по \$1: Теодор Семків, Петро Козак, Петро Ісаїв, Теодор Стебний, Яр. Максимчук, Василь Павлівський, Марія Луцева, Савин Андрієвський.

Листа ч. 221 — збірщик Василь Євтушенко:

по \$5: Фірма М. Головата; по \$4: Юрій Аннюк; по \$3: Петровська, Василь Лузів, Микола Старявець; по \$2: Ірина Чумсва, Михайло Козак, Б. Казанівський, М. Викричак, Володимир Нич, Василь Чардарчук, Луцик, Мирослав Рудний, Д-р Роман Слюзар, Василь Яремко, Анна Годас; по \$1: Надія Оранська, Ортинська, Дмитро Кульчицький, Комановський, Ярослав Терлецький, От. Слонський.

Листа ч. 213 — збірщик Василь Євтушенко:

по \$4: о. Лебедович; по \$3: Павло Пришибинський; по \$2: Недорода, Степан Модилюс, Х. Х., Х. Х.; по \$1: Онуферко, Микола Місъ, Задворняк Крочак.

Листа ч. 224 — збірщик Мгр. Мирон Утриско:

по \$5: проф. Грабсвенський, Мгр. Мирон Утриско; по \$3: Богачевський; по \$2: Яцкевич, Омелян Богачевський, Володимир Осідач, Бішкович; по \$1: Паздрій.

Листа ч. 225 — збірщик Семен Лупацій:

по \$5: Юрій Лазовський, Микола Салаган; по \$2: Семен Лупацій, Юрій Синьсвіч, Лонгнін Марків, Ярослав Пенкальський, Ізидор Ненич, Павло Гладчук, Осип Кельо, Степан Слободян, Осип Некіч, Микола Димінський, Іван Фурчак; по \$1.50: Микола Сояк; по \$1: Михайло Бурічка, Петро Івшаковський, Михайло Мицак, Анастазія Букнет, Степан Шагала, Михайло Олексін, Теодор Слободян, Осип Поточний.

Листа ч. 226 — збірщик Семен Лупацій:

по \$3: Іван Паславський; по \$2: Дмитро Стулковський, Павло Мельнічко, Михайло Дзюбан, Теодор Халус; по \$1: Барановська, Микола Петрів, Іван Голінесь, Михайло Костик, Х. Х., Анастазія Ялечко, Михайліна Шагала, Осип Белою, Михайло Микита, Григорій Містерман, Теодор Сисак, Микола Добрянський; дрібними \$0.50.

Листа ч. 229 — збірщик Х. Х.:

по \$5: о. В. Головінський; по \$2: Р. Максимович, М. С.; по \$1: Качмар, Артимович, І. Нисляк.

ВІДДІЛ ООЧСУ ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Листа ч. 231 — збірщик Теофіль Січкоріз:

по \$3: Теофіль Рудницький; по \$2: Дмитро Федъканін; по \$1: Іван Лодей, О. Камінський, Франко Тульпан, М. Гласта, Катерина Філь, Теофіль Січкоріз, Петро Касій; дрібні \$0.50.

Листа ч. 232 — збірщик Михайло Яремко:

по \$3: Михайло Яремко; по \$2: Михайло Брэдзень; по \$1.25: Іван Галунка; по \$1: Михайло Чабан, Анна Сенечин, Галина Дідух, Ілько Демянець, Володимир Новацький, Михайло Тицьо, Франко Гурци, Михайло Ковальський, Євген Андрах, Андрій Барна.

Листа ч. 233 — збірщик Іван Лучечко:

по \$1: Григорій Целюх, Володимир Салагай.

Всім жертвам складаємо щиру подяку. Молодим Парам, Батькам і Похресникам бажаємо багато щастя, багато успіхів у житті.

„ВІСНИК“ — ОРГАН ООЧСУ

Редактує Колегія

Відповідальний редактор

Ігнат М. Білинський

Адреса:

O. D. F. F. U.

P. O. Box 304, Cooper Station

New York 3, N. Y.

Купуйте видання ООЧСУ

В АДМІНІСТРАЦІЇ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ ТАКІ

БРОШУРИ Й КНИЖКИ:

1. М. Брадович: **Держава без нації** (Суть московського імперіалізму, бр. ст. 83 ..... 75 ц.
2. Богдан Кравців: **Лдюнна і вояк** — В другу річницю смерти сл. п. Романа Шухевича-Чупринки, бр. ст. 32 ..... 25 ц.
3. Петро Мірчук: **Акт Відновлення Української Державності, 30. червня 1941 р.** — Його генеза та політичне значення, ст. 64 .. 50 ц.
4. Д. Донцов: **Правда Прадідів Великих**

Зміст: а) Братерство духа

- б) Поет лицарства українського — Тарас Шевченко
- в) Тип запорожця у О. Стороженка
- г) Провідна верства козацька у І. Котляревського
- ґ) Правда козацька у М. Гоголя
- д) Козацька жінка у Шевченка
- е) На Старо-кijівський шлях! — ст. 96 ..... \$1.00

Замовлення слати на адресу:

O.D.F.F.U. — P.O. Box 304, Cooper Station

NEW YORK 3, N. Y.